

روشد
آموزش

۲۳

پیش دبستان

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

فصل نامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی

برای مربیان مراکز پیش دبستانی، دانشجویان، کارشناسان آموزشی و والدین

دوره پنجم / شماره ۴ / تابستان ۱۳۹۳
شماره ۶۰۰۰ نسخه

E-mail: pishdabestani@roshdmag.ir
www.roshdmag.ir

مدیر مسئول: محمدناصری
سر دبیر: دکتر فرخنده مفیدی
هیئت تحریریه:
مرتضی طاهری
فریده عصاره
شیرین برزین
مسعود تهرانی فرجاد
مدیر داخلی: شهلا فیهیمی
ویراستار: لیلا بنی طیاره خان آبادی
طراح گرافیک: مهسا قیابی

قابل توجه نویسندگان و مترجمان محترم:

- مقاله هایی را که برای درج در مجله می فرستید، باید با آموزش پیش دبستانی مرتبط باشد و قبلاً در جای دیگری چاپ نشده باشد. ● مقاله های ترجمه شده باید با متن اصلی هم خوانی داشته باشد و متن اصلی نیز همراه آن باشد. چنان چه مقاله را خلاصه می کنید، این موضوع را قید بفرمایید. ● مقاله یک خط در میان، در یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته و یا ماشین شود (مقاله ها می توانند با نرم افزار ورد - Word - و بر روی لوح فشرده (CD) یا فلاپی و یا از طریق پست الکترونیکی مجله نیز ارسال شوند). ● نثر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه های علمی و فنی دقت لازم مبذول شود. ● محل قرار گرفتن جدول ها، نمودار ها، شکل ها و عکس ها در متن مشخص شود. ● مجله در، رد، قبول، ویرایش و تلخیص مقاله های رسیده مختار است. ● آرای مندرج در مقاله ضرورتاً مبین رأی و نظر مسئولان رشد آموزش پیش دبستانی نیست. بنابراین، مسئولیت پاسخ گویی به پرسش های خوانندگان با خود نویسنده یا مترجم است. ● مجله از عودت مطالبی که برای چاپ مناسب تشخیص داده نمی شود، معذور است.

تلفن پیامگیر نشریات رشد: ۸۸۳۰۱۴۸۲

کد مدیر مسئول: ۱۰۲

کد دفتر مجله: ۱۱۳

کد امور مشترکین: ۱۱۴

و ...

فصلی به نام تابستان ۲ سر دبیر
نمایش خلاق، تمرین زندگی ۴ / سمانه آزاد
موازی کاری چاره کار نیست ۹ / زهرا میر محمدی
که این معامله سر بازی است، بازی نیست ۱۰ / فاطمه رضایی
فصل آبیاری و حس زیبایی شناختی کودک ۱۴ / دکتر مرجان گودرزی
بافت زبانی و موقعیتی در شکل گیری و انتقال پیام ۱۶ / مونا بافته
گیوسپ آرجم بولدو، نقاش طبیعت ۱۸ / دکتر فرخنده مفیدی
آموزش مفاهیم ریاضی در پیش دبستان ۲۰ / شیرین برزین
گزارش کتاب اسباب بازی ۲۳ / شهلا فیهیمی
و ساخت کتاب اسباب بازی ۲۴ / رایانه ها
سوق یاد گیری ۲۶ / دکتر مریم باریک بین
برنامه مؤسست قرآنی از منظر
راهنمای برنامه درسی پیش دبستان ۳۰ / مهدی مروجی
نه! نه! اشتباه نکنید! ۳۲ / ترگس دهستانی اردکانی
پیش دبستانی مناسب برای فرزندان ۳۸ / عزیزاله بابلی
پر خاشگری در کودکان پیش دبستان ۴۲ / سپیده ظریف
روند تدوین مجدد برنامه دوره پیش دبستانی ۴۵ / مسعود تهرانی فرجاد
مورچه و فیل ۴۵ / ماجده عاشور پویان
معرفی کتاب ۴۶ / شیرین فاضلی
با همراهان ۴۸

نشانی دفتر مجله: تهران، ابرانشهر شمالی،

پلاک ۲۶۶

صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۶۵۸۵

تلفن: ۸۸۴۹۰۲۳۴ (داخلی ۴۲۹)

نشانی امور مشترکین: تهران، صندوق پستی ۱۶۵۹۵/۱۱۱

تلفن: ۷۷۳۳۶۶۵۵ - ۷۷۳۳۶۶۵۶

چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

سلام، تابستان فرا رسید و فصل روشنائی، آفتاب و زیبایی دوباره است. به بهانه تیر، مرداد و شهریورماه بر آنم تا قدری تابستانی صحبت کنم.
ابتدا از حرکت و آموزش های جسمی کودکان آغاز می کنم که در این فصل شکوفایی بیشتری می یابند و جنب و جوش آن ها بیشتر است.

تابستان و بازی های کودکان

آموزش حرکت مفهوم نسبتاً تازه ای را در آموزش جسمی به وجود آورده است. بر این اساس، کودکان باید به چگونگی حرکت و موقعیت اندام های خود پی ببرند و یاد بگیرند بدنشان چگونه حرکت می کند و توانایی هایی حرکتی آن ها چیست.

امروزه زندگی مدرن و آپارتمان نشینی کودکان را از فرصت های بسیار برای بازی های آزاد و طبیعی باز می دارد. در دنیای امروزی خانه های بسیاری از کودکان خردسال از حیاط، زمین خالی، چمن، جایی برای دویدن، غلتیدن، پریدن و جنبش بی بهره است. بر این اساس، آن ها سال های پر جوش و حرکت خود را در محیط های محدود و بسته همانند قفس سپری می کنند. علاوه بر محدود بودن فضاها موانع دیگری نیز بر سر راه اشتیاق و تمایل طبیعی کودکان برای بازی های بیرون پدید آمده است. مقررات و توبیخ های کلامی، گوشه های سخت و مکرر همچون «بیرون نرو»، «از آن درخت بالا نرو»، «از آن پله دور شو»، «آنجا توپ پرت نکن» و غیره حاکی از واکنش و نگرانی های بزرگ ترها و رنجیدگی کودکان فقط به خاطر نبود فضای لازم و مورد نیاز آنان است. در گذشته نه چندان دور، دختران و پسران حس تعادل بدنی خود را با عبور از کناره های خیابان و کوچه ها، مسیر راه آهن، کشیدن خطوط روی سنگ فرش حیاط و مانند آن تأمین می کردند. امروز حتی آن خطوط و نشانه ها برای راه رفتن آزادانه بچه ها موجود نیست. بازی های امروزی به گونه ای طراحی می شوند که گرایش به ایجاد چالش ذهنی در آن ها بیشتر از چالش های بدنی است - و بسیاری از نگرانی های

دیگر. در نتیجه، مسئولیت مراکز آموزشی و پیش دبستانی بسیار زیاد است و نقش مهمی در رشد جسمی کودکان دارند. در تابستان، که فصل بازی های آزاد و در محیط های باز و بیرون از خانه هاست، این مراکز با تدارک محیط و سازماندهی مناسب آن می توانند کودکان را به بازی های چالش برانگیز بدنی و جسمی دعوت کنند و خانواده های آنان را نیز توجیه کنند که بسیاری از کلاس های غیر معمول و پول ساز در بیرون مدرسه، که به وسیله افراد سودجو تبلیغ می شوند، ممکن است هدفمند نباشند.

تابستان و تغذیه کودکان

و اما نکته ای هم درباره تغذیه و خوراکی های مراکز در این فصل: بسیار مشاهده شده است که فروشگاه های موجود در این مراکز و یا مراکز وابسته به مدارس از نظر تغذیه ای استاندارد نیستند و با وجود گران و تبلیغاتی بودن برای کودکان مضرند. در این فصل مواد خوراکی ظاهر فرب، که احتمال آلوده و فاسد شدن آن ها زیاد است، باید مورد نظارت قرار گیرند. چه کسی مسئول است؟ مدیران و مسئولان مراکز باید بر فروش و توزیع آن ها حتماً مسئولانه نظارت کنند. غذا و خوراکی برای کودکان این سنین فقط شکم سیر کن نیست بلکه باید کمک کننده به رشد و توانایی های ذهنی و همه جانبه آنان باشد و البته کودکان هنوز خود نمی دانند که چه چیز با وجود مزه خوب برایشان مفید و سازنده است! در این فصل رنگارنگ و زیبا، مناسبت های گوناگونی از جمله روز جهانی شیر مادر، روز صنعت چاپ، روزهای مصادف با شهادت شهدای گرانقدر اسلام، روزهای مقارن با بزرگداشت ائمه اطهار از روزهایی هستند که مراکز آموزشی می توانند فعالیت های فوق برنامه برای کودکان و خانواده ها تدارک ببینند و خاطره های خوب و ارزنده ای را برای کودکان ایجاد کنند. بار دیگر از همه اعضای هیئت تحریریه فصلنامه و عزیزانی که در هر مسئولیت مربوط به این نشریه کمال همکاری را دارند بسیار سپاسگزارم و نیز از همه مخاطبان، مربیان، مدیران، دانشجویان، کارشناسان و خانواده های گرانقدر کودکان به خاطر تشویق ها و حمایت های بی دریغ ممنونم. برای همگان سربلندی، عزت و سلامت آرزو دارم.

سردبیر

ساماندهی انرژی و جنب و جوش کودکان چگونه صورت می گیرد؟

چه کسی مسئول تغذیه و خوراکی های کودکان در مراکز است؟

فصلی به نام تابستان

اشاره

«پاملا ریچ» می گوید: «نمایش خلاق شیوه‌ای برای آموزش و یادگیری بر مبنای گرایش جهانی به بازی نمایشی است که در هر انسانی یافت می‌شود.» نمایشی که هدف آن تربیت بازیگر نیست بلکه تعلیم و تربیت همراه با خلاقیت و مشارکت است. هدف این فعالیت نمایشی، که کارشناسان آن را از تئاتر متفاوت می‌دانند، تقویت تفکر، توانایی درک و حل مسئله و نیز مشارکت گروهی است. گرچه در دیگر نقاط دنیا همه گروه‌های سنی با شرایط گوناگون، اعم از شهروندان عادی تا زندانیان، از این فعالیت سود می‌برند، شاید بیشترین نمود آن در کودکان و مراکز پیش دبستانی باشد. جایی که به راحتی می‌توان نمایش خلاق را با نقاشی، قصه‌گویی، موسیقی و خیال‌پردازی‌های کودکان تلفیق کرد.

اما اجرای نمایش خلاق با چنین اهدافی نیازمند تبیین هرچه دقیق‌تر اهداف و نیز مراحل فرایند است تا مربیان مراکز پیش دبستانی با آگاهی بیشتری بتوانند کودکان را با لذت نمایش خلاق آشنا کنند. بنابراین، مجله رشد آموزش پیش دبستانی برای تبیین هر چه بیشتر نمایش خلاق میزگردی را با حضور چند تن از کارشناسان و مربیان ترتیب داد تا طی آن اهداف و کارکردهای نمایش خلاق، پیش‌نیازهای اجرای آن، ویژگی‌های مربیانی که در این زمینه فعالیت می‌کنند و موضوعات و ساختار مناسب اجرای آن مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

شرکت کنندگان این میزگرد عبارت‌اند از: **دکتر فرخنده**، مفیدی استاد دانشگاه و سردبیر مجله رشد آموزش پیش دبستانی، **کبری مالمیر**، کارشناس نمایش خلاق دفتر تألیف و برنامه‌ریزی کتب درسی آموزش و پرورش، **فائزه فیض‌الاسلام**، مدرس نمایش خلاق، **شیرین برزین**، عضو شورای برنامه‌ریزی مجله رشد آموزش پیش دبستانی، **میترا رادمند**، مربی دوره پیش دبستانی، **آزاده موسوی**، مربی پیش دبستان، **مرضیه عسگری و راحله ملک‌ان**، دانشجویان کارشناسی ارشد پیش دبستان.

در ابتدای این میزگرد دکتر مفیدی، سردبیر مجله رشد آموزش پیش دبستانی، درباره فعالیت‌های نمایشی از جمله نمایش خلاق در دوره پیش از دبستان گفت: «نمایش خلاق یکی از ضرورت‌های برنامه‌ها و محتوای آموزش به کودکان است. با شنیدن نام نمایش خلاق، نگاه‌ها به سمت و سوی فعالیتی هنری می‌رود که مهم‌ترین کارکرد آن ارتباط با کودکان است اما در زمینه اهداف و چگونگی شکل‌گیری و گنجاندن آن در برنامه‌های کودکان و اینکه اصولاً برای اجرای آن باید چه تدابیری بیندیشیم، ابهامات و سؤالاتی وجود دارد. در زمینه نمایش خلاق مطالب و کتاب‌های خوب کم نوشته شده است. البته چند کار کوچک و تا حدی روشنگرانه در این حوزه انجام شده که کافی نیست. ما در دانشگاه‌ها سعی کردیم پایان‌نامه دانشجویان را به این سمت و سو هدایت کنیم و یافته‌های آن‌ها در این مدت کوتاه نشان‌دهنده ضرورت و اهمیت نمایش خلاق است. اما به نظر می‌رسد هنوز نتوانسته‌ایم پیرامون اهداف نمایش خلاق، کارکردها و

تمرین زندگی

چگونگی‌اش به جامعه مربیانمان اطلاعات خوبی ارائه دهیم. هنوز فهم مشخصی از فعالیت نمایشی وجود ندارد و این، یعنی نقاط کور زیادی در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در این حوزه وجود دارد.

بنابراین، باید سعی کنیم در این میزگرد به سؤالاتی از این دست پاسخ دهیم که نمایش خلاق چیست؟ چگونه شکل می‌گیرد، چه اهداف و کارکردهایی دارد؟ این فعالیت نمایشی باید چه جایگاهی در برنامه‌های پیش دبستانی و مراکز پیش دبستان داشته باشد؟ آیا این نوع از فعالیت نمایشی باید دارای موضوعاتی از پیش تعیین شده باشد؟ اصولاً چه موضوعاتی برای اجرای نمایش خلاق مناسب است؟ آیا اجرای نمایش خلاق به ابزار و فضای خاصی نیاز دارد، آیا می‌توان فعالیت نمایش خلاق کودکان را ارزیابی کرد و مهم‌تر از همه اینکه کسی که فعالیت کودکان در زمینه نمایش خلاق را هدایت می‌کند، باید دارای چه ویژگی‌هایی باشد؟»

نمایش خلاق؛ لذت و آموزش

کبری مالمیر، کارشناس نمایش خلاق دفتر تألیف و برنامه‌ریزی کتب درسی آموزش و پرورش با ارائه تعریفی از نمایش خلاق گفت: «نمایش خلاق یک فرایند و جریان گروهی است که طی آن کودک هم آموزش می‌بیند و هم مهارت کسب می‌کند. می‌توان گفت مربی با استفاده از نمایش خلاق انگیزه یادگیری را در کودک ایجاد می‌کند. در فعالیت نمایش خلاق مربی برای اینکه این فرایند را برای کودک لذت‌بخش کند از ابتدایی‌ترین ویژگی هر کودک، که تمایل به بازی است، استفاده می‌کند. در واقع، در نمایش خلاق هدف مربی این است که کودک در یک فضای شاد هم آموزش ببیند و هم لذت ببرد. از این رو باید فردی خلاق باشد.»

کودک در فرایند نمایش خلاق مشارکت و سهم زیادی دارد که البته این موضوع نیازمند ایجاد انگیزه درونی در کودک است. این مدرس دانشگاه در این باره نیز گفت:

«مشارکت کودک در همه مراحل نمایش خلاق قوی است. مربی نیز برای تشویق کودک به فعالیت در این فرایند باید در او انگیزه درونی ایجاد کند. علاوه بر این‌ها نمایش خلاق یکی از فعالیت‌هایی است که با آن می‌توانیم مرز میان تخیل و واقعیت را برای کودک مشخص کنیم. چیزی که در دیگر فعالیت‌های پیش دبستانی کم‌رنگ است. در این صورت هم مهارتی به کودک آموزش داده شده و هم کودک در فضای شادی قرار گرفته است.»

نمایشی بدون اضطراب برای درمان

نمایش خلاق ابتدا برای آموزش طراحی شده بود اما پس از مدتی به عنوان تکنیکی برای درمان هم مورد استفاده قرار گرفت. مالمیر در این باره توضیح داد: «منظور از درمان همیشه غلبه بر خشم و اضطراب نیست. همین‌قدر که کودک بیاموزد چقدر و چگونه احساساتش را بروز دهد و کنترل کند، خود نوعی درمان است

و نمایش خلاق می‌تواند به مربی در این زمینه یاری رساند. از آنجا که در این فعالیت تماشاگری وجود ندارد، کودک احساس راحتی می‌کند. او به خود و دوستانش می‌نگرد که منجر به ایجاد نوعی اعتماد به نفس می‌شود. اگر این اعتماد به نفس تکرار شود، کودک چگونگی ابراز وجود را نیز یاد می‌گیرد.»

دکتر فرخنده مفیدی، سردبیر مجله رشد آموزش پیش دبستانی، نیز با تأکید بر عنصر شادی و عدم اضطراب در طراحی فعالیت‌های کودکان گفت: «گاه با عنوان فعالیت نمایشی اضطراب زیادی به کودکان وارد می‌شود چرا که می‌ترسند دیالوگ خود را فراموش کنند و... در چنین فعالیتی کودکان دلهره دارند تا آن‌طور که دیگران دوست دارند باشند اما این دیگر فعالیت نمایشی نیست و خالی از عنصر شادی هم خواهد بود. اگر کودکان تحت عنوان فعالیت نمایشی تجربه‌ای دردناک داشته باشند، متضرر خواهند شد. در سوی دیگر ماجرا، نمایش خلاق است که به دلیل همکاری کودکان با یکدیگر باعث رشد مهارت‌های اجتماعی‌شان خواهد شد. کودکان طی این فرایند، مشارکت و ارتباط با دیگران را یاد می‌گیرند و بافت و خیزهای ارتباطی آشنا می‌شوند.»

رشد همه جانبه با نمایش خلاق

فائزه فیض شیخ الاسلام، مدرس نمایش خلاق نیز با تأکید بر ضرورت نبود استرس و اضطراب در فعالیت‌های کودکان گفت: «نمایشی که در آن کودکان با اضطراب در صحنه حضور پیدا می‌کنند تا در مقابل دیگران نمایش اجرا کنند به آن‌ها صدمه می‌زند و به جای نقش مؤثر، نقش تخریب‌کننده خواهد داشت. این در حالی است که نمایش خلاق، فرایندی است که کودکان بدون اضطراب و با همکاری یکدیگر آن را طی می‌کنند.»

شیرین برزین، عضو شورای تحریریه مجله رشد آموزش پیش دبستانی، عدم استرس هنگام اجرای نمایش خلاق را باعث رشد اجتماعی کودکان به ویژه آنان که خجالتی و درون‌گرا هستند، دانست: «حسن و نقطه قوت نمایش خلاق این است که میان بازیگر و تماشاگر فاصله‌ای وجود ندارد و آن‌قدر کودکان نزدیک به هم هستند که اضطراب و استرسی را احساس نمی‌کنند. این موضوع به خصوص به کودکان خجالتی کمک می‌کند تا فعالیت بیشتری در گروه داشته باشند. در نتیجه، در رشد اجتماعی کودکان تأثیرگذار خواهد بود. البته در کنار رشد اجتماعی باید از تأثیر نمایش خلاق بر رشد ذهنی، کلامی، عاطفی، هنری و رشد جسمی – حرکتی نیز نام برد.»

نمایش بدون تماشاگر

فائزه فیض شیخ الاسلام، عضو هیئت مدیره انجمن تئاتر کودک و نوجوان، از نمایش خلاق با عنوان نمایش بدون تماشاگر یاد کرد و درباره تفاوت این فعالیت با تئاتر گفت:

«تخستین نکته‌ای که نمایش خلاق را از تئاتر متمایز می‌کند، نبودن تماشاگر در فرایند نمایش خلاق است. در نمایش خلاق قرار نیست نمایشی ترتیب دهیم که عده‌ای آن را تماشا کنند بلکه بازیگران تماشاگر کار خود نیز هستند. در واقع، بازی و ایفای نقش در نمایش خلاق بسیار مهم هستند و باعث می‌شوند که اهداف مربی تحقق پیدا کند.»

این مدرس بر ضرورت وجود فعالیت نمایش خلاق تأکید کرد: «ما باید از نمایش خلاق به عنوان متدولوژی آموزشی به خصوص در دوره پیش از دبستان استفاده کنیم. به این ترتیب آموزش همه درس‌ها می‌تواند با بازی‌های نمایشی همراه باشد؛ یعنی چیزی که باعث آموزش ماندگار، صحیح و با نشاط خواهد شد. در این فرایند کودکان هم اوقات دلپذیری را در کلاس می‌گذرانند و هم آنچه آموخته‌اند از ذهنشان خارج نمی‌شود.»

همکاری، خلاقیت و توانایی حل مسئله

فیض شیخ الاسلام از شناخت روانی کودکان به عنوان یکی دیگر از کارکردهای مثبت نمایش خلاق یاد کرد و گفت: «مربیان با یک تست نمایشی می‌توانند بچه‌ها را بشناسند؛ چرا که آن‌ها گره‌های شخصیتی خود را در بازی‌هایشان به نمایش می‌گذارند. حتی مربی با نوع بازی کودک می‌تواند بفهمد که او در چه خانواده‌ای رشد کرده است. علاوه بر این، به دلیل مشارکت بچه‌ها در این فعالیت می‌توان از اجتماعی شدن و رشد اجتماعی به عنوان یکی دیگر از کارکردهای نمایش خلاق نام برد. نمایش خلاق اجرای تک‌نفره‌ای مانند پانتومیم نیست بلکه فعالیتی است که مشارکت همه افراد گروه را می‌طلبد. از این رو بچه‌ها احساس می‌کنند می‌توانند در یک همکاری مشترک به مجموعه‌ای برسند که بتوان آن را نمایش داد.»

تخلیه هیجانی و عاطفی از دیگر کارکردهای مؤثر نمایش خلاق است که مرضیه عسگری، دانشجوی کارشناسی ارشد پیش دبستانی از آن یاد کرد: «بسیاری از والدین، حتی آن‌هایی که تحصیل کرده‌اند، نمی‌توانند به کودک خود آموزش دهند که چگونه احساسات و هیجانات خود را بروز دهد. کودکان در بسیاری از موارد درباره احساس خود ابهام و عذاب وجدان دارند؛ چرا که درباره درستی احساسشان تردید دارند. وقتی زمینه نمایش برای کودک فراهم شود، می‌توان از جنبه درمانی آن هم استفاده کرد تا مسائل کودکی در بزرگسالی به بیماری تبدیل نشود.»

همپوشانی نمایش خلاق با بازی‌های نمادینی که مورد علاقه کودکان است از دیگر نکات مثبت و مؤثر این فعالیت نمایشی است که راحله ملکان، یکی دیگر از کارشناسان ارشد پیش از دبستان، به آن اشاره کرد: «نمایش خلاق یکی از بهترین روش‌هایی است که می‌توان در دوره پیش از دبستان از آن استفاده کرد چرا که به بازی‌های نمادینی که کودکان در این سن به آن‌ها متمایل‌اند، نزدیک است. علاوه بر این، کودکان با استفاده از نمایش خلاق در حل مسئله مهارت پیدا می‌کنند و می‌آموزند که با استفاده از خلاقیت مشکلات خود را حل کنند. وقتی فردی خلاقیت و مهارت حل مسئله را در کنار هم داشته باشد، مطمئناً در آینده از پس مشکلات خود برمی‌آید.»

تمرین زندگی

از نظر شیرین برزین، کودکان طی نمایش خلاق به تفکر برای حل مسئله خود وادار می‌شوند و به این ترتیب برای زندگی واقعی تمرین می‌کنند: «از آنجا که در نمایش خلاق یادگیری به صورت عملی انجام می‌گیرد، در رشد و پرورش مهارت‌های زندگی در کودکان مؤثر است. این فعالیت همچنین به مهارت حل مسئله در بچه‌ها کمک می‌کند؛ چرا که آن‌ها با مسئله درگیر می‌شوند و برای آن راه حل پیدا می‌کنند. در واقع می‌توان گفت کودکان با نمایش خلاق برای زندگی تمرین می‌کنند.»

آموختن کار گروهی از دیگر کارکردهای مثبت نمایش خلاق از نظر میترا رادمند، مربی پیش دبستانی، است: «در حالی که در بسیاری از مراکز پیش دبستانی و مدارس ما بر کار انفرادی تأکید می‌شود، نمایش خلاق فعالیتی است که بر همکاری با دیگران تأکید دارد. این فعالیت به ما و کودکان در آموختن کار گروهی کمک می‌کند. همه کودکان با هر ویژگی، چه آن‌هایی که بیش‌فعال‌اند و چه آن‌هایی که درون‌گرا هستند می‌توانند جایی در این فعالیت نمایشی داشته باشند. از سوی دیگر، مربی هم با استفاده از نمایش خلاق می‌تواند توجه همه کودکان را جلب کند و به هدف خود برسد.»

چون که با کودک سر و کارت فتاد...

جهت‌دهی و هدایت فرایند نمایش خلاق نیازمند حضور یک مربی با ویژگی‌های خاص است. ویژگی‌هایی همچون خلاقیت، شناخت کودکان و آشنایی اولیه با تئاتر که به مربی کمک می‌کند تا جریان نمایش خلاق به خوبی طی شود.

از نظر آزاده موسوی، مربی پیش دبستانی استان تهران، نقش مربی در فرایند نمایش خلاق مهم است. از نظر وی، مربی باید توانایی جهت‌دهی به این فعالیت را داشته باشد؛ چرا که معمولاً فرایند این فعالیت با آنچه از پیش تعیین شده متفاوت است: «گاهی ممکن است در فرایند اجرای نمایش خلاق شرایط دیگری متفاوت از آنچه از پیش تعیین شده و به صورت بداهه از سوی کودکان پیش آید. در چنین شرایطی مربی باید آن‌قدر توانمند باشد که به این فرایند جهت ببخشد و آن را به سمت هدف مورد نظر هدایت کند.»

مرضیه عسگری نیز نقش

مربی و آگاهی او در فرایند نمایش

خلاق را مهم ارزیابی کرد: «متأسفانه

برخی از مربیان، نمایش خلاق را با تئاتر

اشتباه می‌گیرند. بنابراین، ابتدا باید مربیان

را به این موضوع آگاه کرد. به خصوص که

در مواردی مربیان تخصص لازم را ندارند

و از رشته‌هایی غیر از روان‌شناسی یا

پیش دبستانی در این مراکز پیش از دبستان

فعالیت می‌کنند.»

فائزه فیض شیخ الاسلام آشنایی مربی

با تئاتر و ویژگی‌های کودکان و لذت بردن

از کار کردن با آن‌ها را از جمله مهم‌ترین

ویژگی‌های مربی نمایش خلاق برشمرد:

«مربی نمایش خلاق ابتدا باید با ویژگی‌های

گروه سنی که با آن‌ها سر و کار دارد آشنا

باشد. چرا که کودکان حتی در سنین

نزدیک به هم تفاوت‌های اساسی با هم دارند.

مثلاً کودکان سه ساله با پنج ساله بسیار

متفاوت‌اند. بنابراین، مربی هم باید به این

تفاوت‌ها آشنا باشد تا بتواند با آن‌ها ارتباط

برقرار کند. از آن مهم‌تر، مربی باید کودکان

و در کنار آن‌ها بودن را دوست داشته باشد.

در کلاس، جریانی از انرژی میان کودکان

و مربی برقرار است. اگر مربی نتواند از این

انرژی لذت ببرد، نمی‌تواند نشاط و لذت را

به کودکان انتقال دهد.»

آشنایی اولیه با تئاتر و نیز خلاقیت از

دیگر ویژگی‌های مربی نمایش خلاق از

منظر این عضو هیئت مدیره انجمن تئاتر

کودک و نوجوان است: «مربی نمایش

خلاق باید از تئاتر و بازیگری چیزهایی

رشدآموزش پیش‌دبستانی دورهٔ پنجم، شمارهٔ ۴ تابستان ۱۳۹۳

بداند یا حداقل تماشاگر تئاتر باشد. قرار نیست مربی بازیگر باشد بلکه آشنایی اولیه با تئاتر و بازیگری هم کافی است. علاوه بر این، باید قابلیت‌های بدنی خود را بشناسد و آن‌ها را کشف کند و به کودکان نیز اجازهٔ کشف توانایی‌های بدنی خود را بدهد. در کنار این‌ها خلاقیت نیز عنصر مهمی است. ما در عصری زندگی می‌کنیم که به تعداد هر مربی، شیوه‌ای برای اجرای نمایش خلاق وجود دارد. یعنی هر مربی می‌تواند با خلاقیت خود شیوهٔ منحصر به فردی را خلق کند.»

آموزش مربیان برای آشنایی بیشتر با نمایش خلاق نیز از ضروریاتی بود که میترا رادمند به آن اشاره کرد: «ما با گروهی از مربیان روبه‌روایم که تحصیلات مرتبط با پیش‌دبستانی را ندارند. بنابراین، برای اجرای برنامه‌ای مانند نمایش خلاق که نیاز به خلاقیت دارد باید آن‌ها را آموزش دهیم. اگر نتوانیم نیروی مطلع در این زمینه پرورش دهیم، نمی‌توانیم به اهداف خود دست پیدا کنیم.»

نمایش با دست خالی

نمایش خلاق بر ابعاد گوناگون رشد همچون رشد کلامی، ذهنی، هنری و حتی جسمی و حرکتی کودکان تأثیرگذار است. ضمن اینکه به خاطر نبود فاصله میان بازیگران و تماشاگران، کودکان طی فرایند نمایش خلاق، اضطراب و استرس ندارند. حال باید به این پرسش پاسخ داد که فعالیتی با این کارکردهای مثبت نیازمند فضا و تجهیزات خاصی است؟

کبری مالمیر در این‌باره گفت: «به اعتقاد من تنها چیزی که نمایش خلاق نیاز دارد، مربی و چند کودک است. در واقع در مرحلهٔ اول باید بدون تجهیزات عمل کرد تا کودک یاد بگیرد چگونه از توانایی بدن خود برای رسا بودن نیتش استفاده کند که خود فرایندی لذت‌بخش است. مثلاً از کودک

بخواهیم با حالت‌های مختلف صورتش به ما نشان دهد چه برنامه‌ای از تلویزیون را تماشا می‌کند؟ آیا از دیدن برنامه تعجب کرده یا غمگین شده‌است؟ سپس در مرحلهٔ بعدی اجازه می‌دهیم تا علاوه بر صورت، از دیگر اعضای بدنش برای نشان دادن این موضوع استفاده کند. محدود کردن امکانات و تجهیزات در مرحلهٔ اول به این دلیل است که کودک خود را بشناسد و یاد بگیرد مسئلهٔ خود را چگونه حل کند.»

او استفاده از تجهیزات را در مراحل بعدی بلامانع دانست: «پس از اینکه کودک آموخت چگونه با بدن و توانایی‌هایش برای حل مسئله کمک بگیرد، به تدریج می‌توان از وسایل و ابزاری که در دسترس هستند استفاده کرد. به نظر می‌رسد اجرای نمایش خلاق به این نحو که ابتدا بدون وسیله و سپس با استفاده از وسایل در دسترس، نتیجهٔ بهتری دارد. به این ترتیب است که مربی، هم نحوهٔ تفکر را به کودک آموخته و هم به او انگیزهٔ درونی بخشیده‌است.»

نمایش خلاق؛ چگونه؟

در نمایش خلاق کودکان قادر خواهند بود هویت خود را تغییر دهند و خود را جای دیگری بگذارند. در این فرایند کودکان می‌توانند بحران‌های زندگی را در محیطی امن تمرین کنند. به گفتهٔ کارشناس حاضر در این میزگرد نیز بدون تجهیزات هم می‌توان این نمایش را اجرا کرد اما چگونه؟ مربیان چگونه می‌توانند چنین فرایندی را در کلاس خود برقرار کنند؟

فائزه فیض شیخ الاسلام در پاسخ به این سؤال به تشریح مراحل اجرای نمایش خلاق پرداخت. وی از «آماده‌سازی» به عنوان مرحلهٔ نخست یاد کرد و گفت: «مربی نمایش خلاق برای شروع کار خود باید زمانی را صرف آماده‌سازی کودکان کند. ممکن است در این مرحله خود کودکان به یک متن، موقعیت یا

فضا برسند و یا ممکن است خود مربی موقعیتی را به آن‌ها ارائه کند.»

از منظر وی برنامه‌ریزی برای این مرحله از اهمیت بسزایی برخوردار است: «معلم و مربی باید برای این مرحله برنامه‌ریزی داشته باشد. در غیر این صورت ممکن است در کلاس هرج و مرج غیرقابل کنترل پیش آید. البته باید به این نکته اشاره کرد که این برنامه لزوماً نباید به چارچوب تبدیل شود؛ به‌طوری‌که اگر کسی خارج از آن چارچوب عمل کرد فرایند را قطع کنیم بلکه اگر دیدیم کودکی خلا‌قانه عمل می‌کند آن را تشویق و هدایت کنیم.»

پس از مرحلهٔ آماده‌سازی، نوبت به مرحلهٔ اجرای نمایش خلاق می‌رسد. شیخ‌الاسلام دربارهٔ این مرحله نیز توضیح داد: «در این مرحله گروه‌ها اجرای خود را از موقعیتی که در مرحلهٔ آماده‌سازی تعیین شده است ارائه می‌دهند. سپس از بقیهٔ کودکان می‌خواهیم که نظر خود را دربارهٔ اجرای دوستانشان بگویند و دربارهٔ آن گفت‌وگو کنند. در این گفت‌وگو بچه‌ها نحوهٔ نقد و استدلال را می‌آموزند. آن‌ها به این‌س طریق یاد می‌گیرند که نقد درست چیست و با چه الفاظی باید اجرای دیگران را نقد کرد. پس از نقد کردن و بیان نقاط قوت و ضعف اجراء کودکان باید پیشنهادهای خود را برای اجرای بهتر دوستانشان ارائه دهند. پس از آن باید از همان گروه بخواهیم تا با توجه به نقدها و استدلال‌های دوستانشان نمایش خود را بار دیگر اجرا کنند. مطمئناً اجرای دوم با نخستین اجرا تفاوت خواهد داشت.»

مربی آگاه+ نمایش خلاق: کودک توانمند

مخاطبان مربیان مراکز پیش‌دبستانی کودکان‌اند. کودکانی که گاه دوست دارند خود را جای دیگری بگذارند و نقش

دیگری را

بازی کنند. در

تخیلات آن‌ها این

«دیگری» گاه یک

پزشک یا فضانورد است و

گاه یک ورزشکار حرفه‌ای یا

فرمانده. نمایش خلاق علاوه بر

اینکه به کودکان اجازه می‌دهد

این نقش‌ها را بازی کنند، حل مسائل این شخصیت‌های خیالی را هم به عهدهٔ آن‌ها می‌گذارد. به این‌س ترتیب، کودک می‌آموزد که در مواجهه با مشکلات و گره‌های ارتباطی خود در زندگی واقعی چگونه عمل کرده و مسائل خود را حل کند. توانایی حل مسئله تنها یکی از ویژگی‌های مؤثر این فعالیت نمایشی است. از رشد در ابعاد گوناگون، استفاده از خلاقیت، همکاری با دیگران و به سرانجام رساندن کاری مشترک از دیگر آثار مثبت این فعالیت است. اما باید به این نکته اذعان کرد که بدون مربی آگاه، خلاق و توانمند، فرایند نمایش خلاق آن‌طور که باید اجرا نخواهد شد. از این رو آموزش بیشتر مربیان مراکز پیش‌دبستانی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای آن‌ها به منظور فهم بهتر این فعالیت نمایشی ضروری به نظر می‌رسد.

دکتر فرخنده مفیدی در این‌باره و در جمع‌بندی مطالب مطرح شده در میزگرد به نقش نگرش مربیان تأکید کرد و افزود: «اگر بتوانیم نگرش و آگاهی مربیان دورهٔ پیش‌دبستان را به نمایش خلاق بالا ببریم، بیش از نیمی از راه را رفته‌ایم. آگاهی دادن به مربیان، به طوری که آن‌ها خود طراح نمایش خلاق باشند، می‌تواند زمینه‌ساز گسترش این فعالیت نمایشی باشد. به این ترتیب، می‌توان امیدوار بود کودکانی که دورهٔ پیش‌دبستانی را پشت سر می‌گذارند توانایی‌هایی همچون حل مسئله، همکاری با دیگران، استدلال و تفکر انتقادی و خلاقیت را کسب خواهند کرد.»س

موازی کاری چاره‌کار نیست

زهر ا میرمحمدی

امروزه با توجه به پیچیدگی و گوناگونی وظایف و کار کردها در سازمان‌ها به‌خصوص در حوزهٔ تعلیم و تربیت می‌بینیم وزارتخانه، وزیر، بودجه و عوامل خاص دیگری در نظر گرفته می‌شود و با دقت بسیار اهداف حوزه‌های مختلف آن پیگیری و برای تحقق آن‌ها تلاش می‌شود. یکی از مهم‌ترین حوزه‌ها در آموزش و پرورش (اگر نگوییم مهم‌ترین حوزه) بخش پیش‌دبستان است که با تأثیرپذیری، سرعت و عمق یادگیری کودکان در این سنین نیاز به توجه خاص و مضاعفی دارد اما متأسفانه در کشور ما تاکنون هیچ سازمانی به‌طور جدی و همه‌جانبه مسئولیت این حوزه را بر عهده نگرفته است. آنجا که بحث منافع مالی و صنفی پیش می‌آید متولیان متعددی پیدا می‌شوند اما در بخش مسئولیت و قبول وظایف، متأسفانه باسکوت و مسامحه مواجه می‌شویم.

بر اساس برخی قوانین مسئولیت نگهداری و آموزش کودکان قبل از پنج سال با بهزیستی و بعد از آن با آموزش و پرورش است اما در عمل می‌بینیم سازمان‌های مختلف از جمله سازمان تبلیغات اسلامی و شهرداری وارد حوزهٔ آموزش و پرورش شده‌اند و سلیقه‌ای عمل می‌کنند. علت این امر عملکرد مهم آموزش و پرورش است که پیش‌دبستان را رسمی اعلام کرده اما تعریف دقیقی از رسمی بودن نداده و زمینه‌ای مناسب برای تحقق آن فراهم نکرده است.

در تربیت نیروهای متخصص برای این حوزه نیز پراکندگی و گوناگونی زیادی به چشم می‌خورد و هر سازمان دوره‌های خاص خود را دارد. برای نمونه به جدول دروس دوره‌ای که توسط جهاد دانشگاهی برگزار شده، توجه نمایید.

از طرف دیگر سازمان تبلیغات اسلامی همین دوره را در ۸۵ ساعت و با درس‌هایی تحت عنوان: روان‌شناسی کودک، قصه‌گویی، اخلاق معلمی، آشنایی با تجوید و مفاهیم قرآنی برگزار می‌کند. شهرداری هم دوره‌های خاص خود را دارد و … .

در حال حاضر دانشگاه فرهنگیان با ظرفیت و امکانات کافی مشغول به فعالیت است اما به‌نظر می‌رسد در این حوزه حداکثر ظرفیت و توان خود را به‌کار نگرفته است.

امید است با شروع به کار دولت جدید توجه بیشتری به این حوزه شده و از موازی‌کاری‌های موجود جلوگیری شود.

مدبران و مربیان عزیز:

برای ما بنویسید برنامه‌ها، دروس و ساعات کار برای تربیت مربی در جاهای دیگری که می‌شناسید چگونه است.

رشدآموزش پیش‌دبستانی دورهٔ پنجم، شمارهٔ ۴ تابستان ۱۳۹۳

گفت‌وگو با شهرام شفيعی نويسنده و قرآن پژوه
در بارهٔ کودک و مفاهيم قرآنی

... که این معامله سربازی است، بازی نیست

گفت‌وگو: فاطمه رضایی

سال‌ها پیش
از ملاقات او در طنزهای
پرطرفدار امروزی‌اش، با او در دنیای لطیف
و زیبای بچه‌ها توسط «خالهٔ عروسک من» آشنا شدم؛ کتاب
برگزیدهٔ شورای کتاب کودک ایران (سال ۱۳۷۱) و برندهٔ دیپلم چهارمین
جشنوارهٔ کودک و نوجوان کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان (۱۳۷۴).
هنوز طعم شیرین آن داستان با نقش‌های زیبای غلامعلی مکتبی در پستی
ذهن بچه‌های دیروز تازه است.

آثار شهرام شفيعی (متولد ۱۳۴۹ در تهران) که تاکنون از سی جشنواره
جوایز مختلف دریافت کرده و آثارش به چند زبان خارجی از جمله عربی،
روسی و ترکی ترجمه شده است، آشنای بچه‌ها به‌خصوص نوجوانان است.
وی علاوه بر دل‌مشغولی‌های اصلی‌اش، یعنی قرآن‌پژوهی و طنزنویسی،
فعالیت‌های مختلف آموزشی نیز داشته و سردبیری مجله رشد دانش‌آموز
را هم در کارنامهٔ خود دارد.

این چهرهٔ جدی و متین، از ابزار طنز برای بیان مفاهیم اجتماعی به
نوجوانان با مهارت و ظرافت خاصی استفاده کرده است. در آثاری چون
«جزیرهٔ بی‌تربیت‌ها»، «عشق خامه‌ای» و «غرب وحشی» و... می‌بینیم
که چگونه کژی‌ها و نارسایی‌های فردی و اجتماعی را با زبان طنز و
شوخی، ساده و روان اما استوار و درست بیان می‌کند.

شفيعی در آثاری چون «راه و چاه» ما را میهمان بوستان قرآن
می‌کند. این کتاب چندی پیش در کشور لبنان نیز ترجمه و منتشر
شده است. این امر بر اشتیاق «رشد پیش‌دبستانی» افزود تا از آشنای
زبان و دنیای کودکان راه‌های انس و پیوند بیشتر بچه‌ها با کتاب
آسمانی را جویا شود.

در این مصاحبه شفيعی یک پیشنهاد مشخص برای آموزش
قرآنی کودکان دارد:

تألیف کتاب‌های مرجع برای اجرای «پرفرمنس‌های قرآنی»
برای خردسالان و کودکان توسط مربیانی که در کلاس‌های
مخصوص تربیت شده‌اند. دیدگاه ویژهٔ او دربارهٔ وجه عاطفی بیان
قرآنی نیز برای مشتاقان تازگی دارد.

شما گفته‌اید که «ما، در بستر تمدن اسلامی هنوز به
ارائهٔ آثار لازم قرآنی برای خردسالان و کودکان توفیق
نیافته‌ایم.» به نظر شما این توفیق چگونه به‌دست خواهد
آمد؟

ای بسا معنی که از نامحرمی‌های زبان
با همه خوبی، مقیم پرده‌های راز ماند...
چگونگی دستیابی به این توفیقات را در محاوره
نمی‌شود به تعین درآورد. به قول خواجه
نصیرطوسی، ما فقط
شرح اسم

می‌دهیم؛ یعنی سابهایی
را به کمک الفاظ ایجاد می‌کنیم. قرآن اقیانوس مراعات‌النظیر
به معنای تکوینی آن است. یعنی بهشت هنر.

اینجا سخن از گفت‌وگوی قرآن و خردسال است. دو طرف این گفت‌وگو از جنس
لطیف است: «قرآن» و در پیشگاه آن «خردسال و ادبیات خردسال». نمی‌توان بی‌دقت،
کلی و سرسری صحبت کرد و البته تعصب هم نوعی سرسری مواجه شدن با موضوع
است. عده‌ای داعیهٔ قرآن دارند اما قرآن را در خود می‌بینند. باید خود را در قرآن دید و با
رنگ‌ها و لحن‌های بی‌پایانش به سفر رفت. از آن عاشق به آتش‌های رنگارنگ می‌سوزد/
که آن روی لطیف از هر نگه، رنگ دگر دارد... دقت فرمایید که ما پس از ادبیات کلاسیک
هزار و اندی سالهٔ خود، به چیزی که به تعبیر بنده وجه عاطفی بیان قرآن است، بی‌توجه
شده‌ایم. در کنار وجه استعاری، تمثیلی و... باید به این وجه هم پرداخت و این در کار
برای کودکان مهم است. به خدایی که فرستاد از عرش/ آیت عاطفه در شأن اسد ...

ما باید ابتدا قرآن را در جایگاه خود ببینیم. عزم بنده برای قرآنی شدن چه اندازه
است؟ ...باطن این خلق کافرکیش با ظاهر مسنّج/ جمله قرآن در کنارند و صنم در
آستین... سهل‌انگاری‌هایی که در ارتباط با قرآن و فرهنگ قرآنی می‌شود، فاجعه‌بار است.
اصلاً برای اینکه بخواهیم مدعی شویم می‌خواهیم حلقهٔ واسطه بین قرآن و کودک باشیم،
ابتدا باید مجهز به چه تجهیزاتی باشیم؟ نمی‌شود میانبر زد. صحبت از کار برای خردسال
و کودک که می‌شود، ما بی‌پشتوانگی فکری را جزو ملزومات می‌شماریم! صحبت‌های
کلی دربارهٔ عظمت و اهمیت قرآن هم مشکلی را حل نمی‌کند: نام فروردین نیارد گل
به باغ/ شب نگردد روشن از اسم چراغ.../ تا قیامت خواجه گر می‌می کند/ تا ننوشد باده
مستی کی کند؟

نویسنده و آموزگاری که برای خردسالان کار می‌کند، از تأمل و تدبیر در مجموعهٔ
بزرگ ادبیات و فرهنگ قرآنی بی‌نیاز نیست. نباید به سهل‌انگاری مجال داد: عشق در
هر دل که باشد، زخم غیرت سهل نیست... یک اشکال بزرگ در کار ما این است که
اگر کلاه خودمان را قاضی کنیم، می‌بینیم اغلب ما به بچه و به کودکی بها نمی‌دهیم.
جهان ما جهان بزرگسالان است. من در انتخابات قبلی، نامه‌ای به کاندیداهای محترم
نوشتیم و خواهش کردم یک ساعت از شبانه‌روز رئیس‌جمهور بچه‌ها باشند. امیدوارم
کم‌لطفی‌های گذشته اصلاح شود. متأسفانه تصویر کلاسیک ما از کودکان، همانا با
سنگ در پی دیوانگان افتادن است. بزرگ‌ترها چون بزرگ‌ترند، خودشان را مهم‌تر
می‌دانند. این است که وقتی به کودکان می‌رسیم، می‌خواهیم ارزان کار کنیم، راحت
کار کنیم، بی‌کیفیت کار کنیم و بدون تعمق کار کنیم. بچه‌ها هم که متأسفانه قدرت
پس دادن کالای نامرغوب ما را ندارند. کودکی بنیاد و اساس انسانیت است. اگر
کودکی را جدی نگیریم، علی‌رغم همهٔ شعارهایمان، انسانیت و در ورای آن الهی بودن
خلقت او را جدی نگرفته‌ایم. شست‌وشویی کن و آنگه به خرابات خرام/ تا نگردد ز تو
این دیر خراب، آلوده.

به نظر شما اولین قدم اصلاحی چیست؟

ببینید، علوم قرآنی برای خاک خوردن در قفسه‌های کتابخانه‌ها تولید نشده‌اند.
نهادهای قرآنی که با بودجه‌های این مملکت اداره می‌شوند، فردای قیامت در برابر خداوند
مسئول‌اند. البته این به خودشان مربوط است. قرآن کار خودش را می‌کند: «لا یحیطون
بشی من علمه الا بما شاء»... اما برنامه‌های مابرای جاری کردن علوم و مباحث قرآنی
در متن جامعه چه بوده

است؟

در کدام اتاق فکر از دانشوران
قرآنی برای سرایت دادن قرآن به
دانشگاه، مدرسه، مهدکودک، خانواده،
رسانه‌ها، ادبیات، سینما و... دعوت به
مشاوره شده است؟... در زمینهٔ امتداد
تولیدات علوم قرآنی چه تلاشی صورت
گرفته است؟ چه کسی می‌تواند یک
گزارش از مجموعه فعالیت‌های میدانی
برای تولید علوم قرآنی بدهد؟ ... ما به جز
مجامع حفظ و قرائت قرآن چه مجمعی در
باب قرآن داریم؟ چرا بچه‌ها را با آهنگ‌های
عموماً و خاله‌ها می‌رقصانیم اما حواسمان
نیست که قرآن جان مشتاقان را به رقص در
می‌آورد؟ ...در آسمان نه عجب گر، به گفتهٔ
حافظ/ سرود زهره به رقص آورد مسیحا را
...چرا کلاس‌هایی برای مربیان مدارس و
مهدکودک‌ها درست نمی‌کنیم تا در آنجا
اجراهای قرآنی را فرا بگیرند؟

چرا از بنیان‌های عقلی قرآنی ملحوظ در
متن فلسفهٔ اسلامی سخنی در میان نیست؟
چرا قرآن را در حد کتاب‌های راهنمای دختران
جوان یا دستور تغذیه قلمداد می‌کنیم؟ چرا از
همان کودکی جان فرزندانمان را با تناسبات
قرآنی آشنانمی‌کنیم؟

چرا در نمایشگاه‌های قرآنی، قفسه و کابینت
ارائه می‌دهیم اما نشست‌هایی دربارهٔ خلاقیت و
قرآن برگزار نمی‌کنیم؟ چرا بحث‌های قرآنی را داغ
نمی‌گیریم؟ چرا جامعهٔ قرآن‌پژوهان کوچک است؟...
چرا وقایع حوزهٔ قرآنی به صفحهٔ اول روزنامه‌ها راه
ندارد؟... این‌ها مشکلاتی است که وجود دارد و باید
راه‌حل آن را از دانشمندان مجلس بازپرسید!

آیا بعد از کار مفسران و محققان قرآنی طی
قرن‌ها، این منابع به اندازهٔ کافی وجود ندارد تا
با مراجعه به آن‌ها بتوان برای کودکان دست به
تولید اثر زد؟ آیا لازم است باز به سراغ اصل قرآن
و شناخت آن برویم؟

همهٔ تلاش‌ها برای این است که ما به سراغ اصل و
نص قرآن برویم. «ان هذا القرآن یهدی للتی هی اقوم»...

اگر اقصا
 مختلف یک جامعه، عقلاً دریابند
 که این کتاب، رؤس حرکت به سوی
 درست‌ترین انتخاب‌ها را در هر زمینه‌ای
 در اختیار می‌گذارد، هرگز آن را فرو
 نخواهند گذاشت. ما نسبت به مخاطبان
 خود بی‌مهری کرده‌ایم. اگر یادآور نشویم
 که مهم‌ترین انتخاب‌ها، انتخاب‌های ذهنی
 است و اصولاً زندگی فکری، بسیار پربه‌تر از
 زندگی جسم است... علیرغم همه نظریه‌های
 اعجاز، باید بتوانیم به اعجاز عقلی قرآن توجه
 کنیم. همان روندی که حکمای اسلامی از
 آن به خروج از مشهورات یاد کرده‌اند. از
 نگاه افلاطون هم هدف اخلاق زیبایی ذهن
 است. همه‌چیز از ذهن آغاز و به ذهن ختم
 می‌شود. باغ‌ها و سبزه‌ها اندر دل است/ عکس
 آن، بیرون در این آب و گل است. مهم این
 است که بتوانیم مثلاً نگاه خردسالانمان را به
 هستی، جهت قرآنی ببخشیم. این کار مقدور
 و عملی است اما فنون و رموزی دارد. و گرنه
 با شعارهای سهل‌انگارانه و غیرمسئولانه به
 جایی نمی‌رسیم. مصحف به زبان داری و زنا
 به دل!... گاهی ما آن قدر گزارش کمبود پول به
 مردم می‌دهیم که کم‌کم پول، دغدغه اصلی
 خودمان می‌شود!

به هر حال، نگاهی به «کافی» بیندازید و
 ببینید برداشت معصومین (ع) از قرآن چیست
 و قرآن چه بازتابی در زندگی ذهنی و فلسفی
 آنان داشته است. فی‌المثل از مظلومیت‌های
 بزرگ امام حسین این است که ما کمتر به
 بعد عقلی – کلامی در فرمایشات ایشان توجه
 کرده‌ایم.

آیا من نوعی که به قرآن و تفاسیر
 موجود اشراف ندارم و تنها یک آیه دید و
 زندگی من را متحول کرده است، نمی‌توانم
 با ظرافت و مهارت شاعرانه‌ای که دارم، آن
 تجربه را در اختیار کودکان قرار دهم؟
 باب مکالمه و مفاهمه را که هرگز نباید بست.
 اما ما درباره تصادف و احتمال حرف نمی‌زنیم.

موضوع ما
 آسیب‌شناسی یک تمدن در باب مبحث قرآن و

مخاطبان خردسال و کودک است. بحث در ماهیت کار است. اصلاً باید چه اتفاقی
 بیفتد که کسی برداشت‌های مناسب از قرآن بکند و بتواند تولیدمتن و خواندنی و آثار
 نمایشی و محتوای مناسب برای گروه‌های سنی مختلف داشته باشد. این امر نیاز به
 مقدماتی دارد. جالب است اگر بدانیم که قرآن رؤس نحوه ارتباط با همه گروه‌های سنی
 را مشخص کرده است. چرخه درست کار این است: تولید علم قرآنی، تألیف آن به‌صورت
 هنر و ادبیات، آموزش افرادی که از این کتاب‌ها به‌صورت کتاب مرجع برای اجراهای
 قرآنی استفاده کنند. یعنی به‌صورت راحت و طبیعی اما برنامه‌ریزی شده. اما نکته این
 است که ما در مقابل اخلاق قرآنی، از خودکاهلی نشان می‌دهیم. هوش ما هوش دنیایی
 است. هوش را بگذار و آنگه هوش دار/ گوش را بگذار و آنگه هوش دار... یعنی این که تا
 تنبیه عقلی و قلبی حاصل نشود، موضوع همان حمل اسفار است. حمل اسفار را شوخی
 نگیرید. ما گرفتار مشهوراتیم. حیرتی در کار نیست. قرآن کوه را در برابر خود خاشع
 می‌بیند و این انتقاد از عادت‌پذیری ما و تن دادن به مشهورات است. ای بسا شهرت
 که بی‌اصل او فتاد ... ما از اهمیت حیرت غافلیم. حیرت مقدمه تعقل مقدس است.
 لسان‌الغیب می‌فرماید: شد منهزم از کمال عزت/ آن را که جلال حیرت آمد.

آیا این مقدمات و رعایت باید نبایدها، باعث کم شدن جرئت ما در ارتباط
 برقرار کردن با قرآن نمی‌شود؟ آیا نمی‌توان قرآن را ظرف عظیم و اقیانوس
 بی‌کرانه‌ای دید که هر کس در حد توان خود بتواند ذره‌ای بچشد و بهره‌ای
 ببرد؟ بسیاری هنرمندان تنها تحت تأثیر آیه‌ای دست به خلق اثری بزرگ
 زده‌اند، بدون آنکه قرآن شناس باشند یا حتی یک بار کل قرآن را روخوانی
 کرده باشند. نمایشنامه‌ای نوشته‌اند، شعری گفته‌اند یا نقاشی‌ای کشیده‌اند.
 اگر کسی در حیطه اندیشه و فکر بخواهد کار کند، باید بداند اولین جرقه فکر که
 زده شد، کار تازه شروع می‌شود. «فکر» بر خلاف طبقه‌بندی نحوی‌اش، اسم نیست
 بلکه «فعل» است. چطور می‌توان جایی برداشتی از قرآن داشت و آن را بست؟
 مطالب قرآن سخن یک گوینده محدود نیست که محدود باشد. سخن خداوند،
 فعل خداوند است. گرچه این تعبیر، کمی رنگ هایدگری دارد اما شما در خلقت هم
 مشاهده می‌کنید که سبب از آنجا سبب است که همواره در حال سیبیدن است و
 اسب از آن رو اسب است که در حال اسبیدن است. می‌بینید هستی، تداوم سخن
 است و این فعلیت یافتن در سخن قرآنی به وجه اولی قابل مشاهده است. اساس
 هردو عالم جز سخن نیست/ که از «کن» هست شد از «لاتکن» نیست.

قرآن باعث می‌شود که ما به آرا و احوال و علوم مهم دیگر هم دقیق شویم. با
 این تعبیر هم بار دیگر قرآن همه چیز را در برمی‌گیرد چنان که خود قرآن ما را با
 تدبیر در چیزهایی بیرون خودش فرا می‌خواند. مثلاً: «فلا ينظرون الى الا بل كيف
 خلقت...» از آنجا که اساساً نظاره، تعقل و تدبیر منشأ قرآنی دارد، هر چیز که در آن
 تأمل شود، با نگاه قرآنی و در ذیل قرآن به آن تأمل شده است: «و فوق كل ذي
 علم عليم». هر دانستی در سایه دانایی خداوند است. پس عقلاً درمی‌یابیم که قرآن
 کتابی به عظمت هستی است؛ زیرا رؤس تعقل را مشخص کرده است.

تهرانی: بعد از همه این تلاش‌ها، چه
 چیزهایی نصیب

خردسالان
 می‌شود؟ یعنی آیا بهره قرآنی آن قابل
 اندازه‌گیری است؟

در علوم تربیتی اصطلاحی هست که می‌گویند: «دانسته‌های اساسی»
 یا زیربنایی... از آن زمان که ما به قول فلاسفه علم حضوری نسبت به
 خودمان پیدا می‌کنیم و به قول ابن‌سینا در حالت «منفرجه‌الاصابع» نیز
 بر وجود خود آگاهیم، با «سؤالاتی اساسی» مواجه می‌شویم که می‌تواند
 منجر به دانسته‌های اساسی شود... سؤال‌هایی که در گروه‌های سنی
 خردسال خیلی خیلی مطرح است. همه ما در خلوت‌های کودکی درباره
 بدیهی‌ترین اصول عقلی پرسش‌هایی را مطرح کرده‌ایم. مثلاً آیا جاده‌ای
 وجود دارد که انتها نداشته باشد؟ ما هستیم یا نیستیم؟... اگر نیستیم، این
 کیست که می‌پرسد؟... این سؤال عقلی بزرگی است. آیا انسان محدود
 می‌تواند نامحدود را تصور کند؟ وقتی ما نیستیم، کجا هستیم؟ در وجود
 بچه‌ها این اعلام نیاز به‌صورت فطری گذاشته شده است. مسئله‌ای در
 وجود است و دغدغه مخلوق به ما هو مخلوق است. حالا توجه کنید که
 فیلسوفان و متکلمان، ۱۴۰۰ سال است که بر پایه قرآن و تعقل در آن
 به این مباحث می‌پردازند. انسان در کودکی متوجه این پرسش‌هاست و
 بشریت هم موضوع را دنبال می‌کند. ظریفی با خواندن پینوکیو گفته بود:
 چوبی که بشریت از آن ساخته می‌شود، همان کودک است.

تهرانی: متنی قرآنی که برای کودکان تهیه می‌شود، چه محتوا
 یا ویژگی‌هایی باید داشته باشد تا ما را به هدف برساند؟

از توصیه‌های مهم که در متن عمومی ادبیات کودک و نوجوان به آن
 کمتر توجه می‌شود: «اندام وارگی» است: اجزای یک اثر باید کامل کننده
 و با تأکید بیشتر «تداعی کننده» همدیگر باشند. مانند یک ارگانیسم زنده...
 با این شتابی که در تولید داریم، کیفیت و ضرورت‌ها فدای کمیت می‌شود.
 این شتاب باعث می‌شود که دائم می‌خواهیم بدون توجه به عمق، به هر
 موضوع نوکی بزنییم! بازار، بازار تکه‌پاره‌ها و کشکولات است. بنابراین، خودمان
 به‌عنوان مؤلف، بخشی از ارگانیسم یک فعالیت حیاتی فکری نخواهیم بود.
 توجه کنید که پرداختن به قرآن، نه‌تنها نویسنده را از رموز و فنون هنری
 بی‌نیاز نمی‌کند بلکه مهارت بیشتری هم می‌طلبد.

رضایی: داستان‌های خارجی با شخصیت‌های خیالی برای بچه‌ها
 جذاب‌تر از برخی داستان‌های مذهبی این روزگاراند. حتی مفاهیم
 اخلاقی در این داستان‌ها ملموس‌تر و حسی‌تر است.

...شکی نداریم اثری که به بچه‌ها ارائه می‌دهیم باید جذاب باشد. راز
 جذابیت چیست و چه کسانی می‌توانند این جذابیت را ایجاد کنند؟ نویسنده
 مجهز به توانایی‌هایی که روحیه قرآنی نیز داشته باشد... اولاً:
 با رعایت «اندام‌وارگی» از قرآن چیزهایی را برای این گروه سنی استخراج
 کنیم، سندیت، صحت و اعتبار آن را از قرآن بگیریم و آن را در یک فضای آزاد
 برای این گروه به‌صورت عینی و ملموس پرورش دهیم.
 دیگر: «کنشمند بودن»، کنش قابل
 لمس. کودک در قصه

پینوکیو نوشته

کارلو کلودی، تأثیر مستقیم دروغ را در زندگی
 می‌بیند. چه قدر از این ابتکارات در ادبیات کودک‌کنمان
 داریم؟ متأسفانه چون کمتر ابتکار داریم ادبیات ما دچار
 پراکندگی (نوک زدن‌ها به مفاهیم) یا دچار ایده‌زدگی‌ها
 می‌شود. یک مرتبه می‌زنیم به دل دریا و بعد می‌مانیم که
 باید چه کنیم. بنده درباره ایده‌زدگی قبلاً مقاله‌ای منتشر
 کرده‌ام.

تهرانی: در برنامه‌های مصوب پیش‌دبستانی تأکید
 بر وجوه لطف و رحمت خداوند است. کاربردی و عینی
 و ملموس کردن آن برای این گروه سنی و پرهیز
 از حافظه‌مداری. از «اندام‌وارگی» نیز با تعبیر «نگاه
 تلفیقی» در برنامه‌های آموزشی یاد می‌کنیم؛ یعنی رشد
 متوازن و تلفیق متوازن بین عناصر مختلف برنامه. آیا
 این اندام‌وارگی را در ارائه محصول به کودک هم صلاح
 می‌دانید؟ ارائه بسته‌های آموزشی (کارت و نوار قصه
 و کتاب و... در یک بسته) یا فقط در بحث‌های شفاهی
 برنامه‌های حسی حرکتی به‌صورت بازی؟

گفت: که این معامله، سربازی است، بازی نیست... به نظر
 من نه فقط در حیطه قرآن، بلکه در دیگر موارد، بسته‌هایی که
 با هزینه زیاد تولید می‌شود، اجزایش اغلب با هم جمع نمی‌شود.
 یعنی مصرف‌کننده اصلاً نمی‌تواند این‌ها را به هم ربط دهد و
 نمی‌داند چطور از آن‌ها استفاده کند. منظورم این نیست که دستور
 استفاده درست را هم بگذارید! می‌خواهم بگویم روح تأثیر معنوی با
 کثرت‌گرایی موجود در بسته‌ها سازگار نیست. به دلایل پیچیده فنی
 فراوان، خیلی از این بسته‌ها از استانداردهای تأثیرگذاری برخوردار
 نیستند. برای تولید بسته باید به دانش‌های زیادی مجهز شویم.
 ما گرفتار شکل و اشکالیم... اگر قرار است بچه قصه خوب بخواند،
 قصه‌نویس خوب لازم است. اگر قرار است قصه بشنود، قصه‌گوی
 ماهر لازم است. تا این‌ها نباشد، «این ره که تو می‌روی به ترکستان
 است»... بیایید به توانایی‌های طبیعی انسان برگردیم. به نقلی ما نگاه
 کنید – روح مرشد ولی‌الله ترابی شادا – ببینید در سنت‌های روایی ما چه
 بار دراماتیکی و چه توانایی‌هایی نهفته است. مرشد می‌توانست بیشتر از
 «بن‌هور» شما را مجذوب کند. ما نسبت به داشته‌های خودمان غافلیم.

از فرصتی که برای این گفت‌وگو گذاشتید، تشکر می‌کنیم
 و برایتان به‌خصوص در عرصه کارهای قرآنی توفیق روزافزون
 آرزو داریم.

من هم از توجه این مجله خوب و مفید به چنین موضوعات پراهمیتی،
 سپاسگزارم.

دکتر مرجان گودرزی
پزشک عمومی

به بهانه فصل تابستان

فصل آب بازی و حس زیبایی شناختی کودکان

کلیدواژه‌ها: آب بازی، زیبایی شناختی، یادگیری، رشد

بازی با آب و هدف‌های یادگیری اولیه در کودکان

بازی با آب تقریباً در رشد همه ابعاد کودکان به‌ویژه در سال‌های اولیه تأثیر فراوان دارد و سودمندی‌های آن را می‌توان از جوانب گوناگون نگریست. موارد زیر از این جمله‌اند که پرداختن به هر یک نیاز و فرصت دیگری را می‌طلبد.

- رشد شخصی، فردی، اجتماعی و عاطفی
- رشد فیزیکی
- رشد قوای خلاقه و پاسخ‌گویی حسی
- رشد ریاضی و تفکر منطقی
- پرورش و رشد ارتباطی، زبان‌آموزی و سوادآموزی
- کسب دانش و شناخت از محیط و دنیای پیرامون

آب مایه حیات و اساس زندگی و منبعی جاذب و وسوسه‌گر برای تمام سنین است. منابع آب و آب‌نماها و آبشارهایی که در مکان‌های عمومی تعبیه می‌شوند، علاوه بر زیبایی، آرامش‌بخش و تنش‌زدان نیز هستند. تقریباً هر کسی از دست‌ورزی با آب، گرفتن دست‌ها در زیر شیر آب روان و همچنین شنا و غوطه‌ور شدن در آب و فرو بردن سر و بدن در آب و حمام گرفتن با آن لذت وافر می‌برد؛ تا جایی که امروز هیدروتراپی یا آب‌درمانی راهی برای رفع مشکلات جسمی، ناراحتی‌های مفصلی و بازسازی ماهیچه‌ها و نوعی استراحت تلقی می‌شود.

اما نیاز کودکان سنین زیر شش سال به آب از نوع ویژه‌ای است. آب برای کودکان این سنین رسانه‌ای تلقی می‌شود که حد وسیعی از یادگیری را شکل می‌دهد و تجربه‌های ارزنده‌ای را فراهم می‌آورد. به همین جهت، بسیاری از مراکز فرهنگی و آموزشی، مهدکودک‌ها و پیش‌دبستانی‌ها سعی دارند مکان و موقعیتی را برای کودکان فراهم آورند تا به‌ویژه در تابستان و ماه‌های مناسب سال، زمانی را به دور از دغدغه‌های آموزشی، مقررات دست‌وپاگیر و فراغ بال با این ماده فرح‌بخش و روح‌نواز به بازی بپردازند.

نباید کودکان را با سرزنش و یا فرامین تند از بازی و ادامه آن منع کرد. مقررات زیاد و کلمات دستوری در هنگام بازی‌های خلاق، دستیابی به هدف‌های مورد نظر را دشوار می‌سازد

سازماندهی فضای آب بازی و تنظیم مکان مناسب برای کودکان

موقعیت آب بازی را باید در جایی فراهم کرد که امکان آلودگی آن وجود نداشته باشد، حتی در ظروف بزرگ، لگن‌های جادار و استخرهای پلاستیکی نیز می‌توان چنین موقعیتی را برای کودکان فراهم آورد. شرط اساسی این است که پر و خالی کردن این ظروف ساده و به دور از دشواری باشد و تمیز کردن آن‌ها به آسانی صورت گیرد. این ظروف باید بزرگ و جادار و به حد کافی قابل دسترس باشند تا بتوانند چند کودک را در خود جای دهند و کودکان به راحتی و به دور از تنش از آب استفاده کنند. ایمنی و بهداشت آب و فضای آب بازی باید جدی گرفته شود. چون امکان ادرار کردن، و... آب دهان و بینی انداختن در آب به صورت غیرارادی برای کودکان به وجود می‌آید. به همین جهت، نظارت از نزدیک در این موقعیت باید به درستی و با مسئولیت صورت گیرد. چنانچه امکان آب بازی در محیط بسته و فضای درونی فراهم باشد باید کف زمین از جهت لیز خوردن و به وجود آمدن حوادث، مورد توجه دقیق قرار گیرد و به‌طور مرتب پاک شود.

لباس کودکان به هنگام آب بازی

در هنگام آب بازی کودکان باید از پیش‌بندهای پلاستیکی و یا ضدآب استفاده کنند و آستین‌هایشان باید به اندازه کافی بالا باشد. چنانچه تمام لباس کودک هم خیس شود نباید او را با سرزنش و یا فرامین تند از بازی و ادامه آن منع کرد. مقررات زیاد و کلمات دستوری در هنگام بازی‌های خلاق، دستیابی به هدف‌های مورد نظر را دشوار می‌سازد. بنابراین، تا حد ممکن از «نه» گفتن بپرهیزید. البته به شرطی که محیط را پاک و ایمن نگه دارید و نظارت و مشاهده دقیق را صورت دهید و برنامه ارزیابی درستی را به وجود آورده باشید.

وسایل و ابزار برای آب بازی کودکان

تهیه وسایل مناسب برای آب بازی کودکان نیز نیاز به تفکر درباره اهداف بازی، قابلیت‌های کودکان و سن آنان و زمان بازی آن‌ها دارد.

این وسایل و ابزار لزوماً نباید از نوع تجاری و تبلیغاتی و گران باشند بلکه باید از محیط خانه، محیط آموزشی و طبیعت پیرامون انتخاب شوند تا کودکان به راحتی و بدون دغدغه از بازی با آن‌ها لذت ببرند. کودکان از مشاهده غوطه‌ور شدن، فرو رفتن و یا ته‌نشین شدن بسیاری از وسایل محیط طبیعی مثل برگ و شاخه درختان، قاشق و لیوان و ظروف اندازه‌گیری احساس شغف فوق‌العاده‌ای پیدا می‌کنند. آن‌ها با پر و خالی کردن وسایل گوناگون و کوچک و بزرگ و بالا و پایین بردنشان درباره مفاهیم ریاضی، علمی و منطقی

برای جلوگیری از هرگونه عفونت و آلودگی احتمالی، بسیار حائز اهمیت است که آب ظروف، استخر و هرگونه موقعیت برای آب بازی را بعد از هر جلسه بازی کودکان تعویض یا پاک‌سازی کنیم. کودکان نیز بعد از هر بار بازی دست‌هایشان را بشویند

یاد می‌گیرند و به درک عملی نایل می‌آیند. یک مربی دانا می‌تواند هدایت کار را چنان به‌عهده گیرد که با استفاده از کلمات و دست‌ورزی کودکان چالش‌های فکری آن‌ها را دامن زند و آن‌ها را به فکرورزی تشویق کند.

به هر حال، برای جلوگیری از هرگونه عفونت و آلودگی احتمالی بسیار حائز اهمیت است که آب ظروف، استخر و هرگونه موقعیت برای آب بازی را بعد از هر جلسه بازی کودکان تعویض یا پاک‌سازی کنیم. کودکان نیز بعد از هر بار بازی دست‌هایشان را بشویند. وسایل کمک‌های اولیه، حوله و مواد شست‌وشو دهنده را نیز باید در مکانی نزدیک به این محل‌ها و موقعیت‌ها نگه داشت. مطمئناً در این صورت هم بزرگ‌ترها مضطرب نخواهند بود و هم کودکان با شادی به این تفریح و سرگرمی و موقعیت یادگیری مشغول می‌شوند و در هر نوبت از آن استقبال می‌کنند.

مونا بافته

بافت زبانی و موقعیتی در شکل‌گیری و انتقال پیام

کلیدواژه‌ها: بافت زبانی، زبان آموزی، محتوای آموزشی

مسئله، زبان اصلی‌ترین ابزار برقراری ارتباط در میان تمام جانداران است. این ابزار متشکل از عناصری ریزتر همچون واژه، ساختار، کارکرد، علائم سجاوندی و نگارشی، خصوصیات زبر زنجیری همچون مکث، آهنگ کلام، تکیه و... است. حال این سؤال پیش می‌آید که آیا موارد ذکر شده تنها عناصر تشکیل‌دهنده و انتقال‌دهنده پیام هستند. عده‌ای معتقدند که واژگان، اصلی‌ترین عنصر شکل‌گیری و انتقال پیام هستند. در مقابل، افرادی دیگر می‌گویند زبان و عناصر زبانی درصد کمی از اطلاعات را دربردارند و منتقل می‌کنند و مابقی پیام از «بافت» دریافت می‌شود. حال این سؤال پیش می‌آید که بافت چیست.

در علم زبان‌شناسی و آموزش زبان دو نوع بافت وجود دارد: ۱. بافت زبانی ۲. بافت موقعیتی.

بافت زبانی شامل عناصر زبانی و ارتباط آن‌ها با یکدیگر است. مسلم است که واژه‌ها به خودی خود معنا ندارند و در ارتباط با یکدیگر و با توجه به بافت زبانی‌ای که در آن قرار می‌گیرند، معنی‌دار می‌شوند. می‌دانیم که واژه‌ها علاوه بر معنای اولیه، معنای ثانویه و ضمنی دارند که این معنای ضمنی و ثانویه براساس بافت زبانی و موقعیت ویژه‌ای که در آن استفاده شده است تغییر می‌کند. برای مثال، کلمه «سر» یک معنای اولیه دارد. عضوی از بدن که محل قرار گرفتن مغز و صورت و گوش و موهاست. اما سر در کلمه «سرخور» دیگر آن معنا را نمی‌دهد. این کلمه به معنای «کسی که سر کسی دیگر را می‌خورد» نیست بلکه به معنای کسی است که بدیمن و شوم است و با حضورش باعث ناراحتی و نابودی اطرافیانش می‌شود. بافت زبانی و موقعیتی بر ارجاعات موجود در گفتمان نیز همین تأثیر را دارد که در زیر با مثال توضیح داده می‌شود.

تأثیر بافت زبانی و موقعیتی بر ارجاعات موجود در گفتمان

دیروز حسین به فروشگاه رفت. او در آنجا دوستش محمد را دید. آن‌ها مدت‌ها بود همدیگر را ندیده بودند.

همان‌طور که در جمله‌های بالا می‌بینید، «او» در جمله دوم به حسین و «آنجا» به فروشگاه ارجاع داده می‌شود. همین‌طور است «آن‌ها» و «همدیگر» که به حسین و محمد اشاره دارند. همچنین قید زمان «دیروز» که با توجه به زمان شکل‌گیری گفت‌وگو قابل تغییر است. حال فرض کنید که شما فقط با جمله ... «او در آنجا دوستش محمد را دید» روبه‌رو شوید. به نظر شما، آیا این جمله مفهوم کاملی دارد و خالی از ابهام است؟ آیا شما قادر به درک آن هستید؟

به نظر نمی‌رسد که بتوان مفهوم بسیاری از این جمله‌ها را دریافت چرا که او و آنجا و همچنین ضمیر متصل «ش» جزء واژه‌هایی هستند که باید در داخل بافت زبانی به واژه دیگر ارجاع داده شوند تا قابل فهم شوند.

تمام موارد ذکر شده در بالا بیانگر بافت زبانی هستند. علاوه بر بافت زبانی، بافت دیگری به نام بافت موقعیتی هست که به نوبه خود اهمیت بسیاری در شکل‌گیری و انتقال پیام دارد.

بافت موقعیتی شامل موارد زیادی است؛ از جمله: ۱. شرایط روحی، روانی (خستگی، شادابی و سرزندگی، بی‌حالی و...)؛ ۲. شرایط جسمانی (گرسنگی، سیری، درد، بیماری و...)؛ گوینده و شنونده؛ ۳. زبان بدن که شامل حرکات دست، سر و گردن، چشم، ابرو، دهان و لب می‌باشد؛ ۴. مکان و زمانی که گوینده و شنونده در آن قرار دارد و گفتمان در آن شکل می‌گیرد؛ ۵. آداب و رسوم و سنن افراد درگیر در تولید گفتمان؛ ۶. تجربیات و میزان سواد و آگاهی آن‌ها؛ ۷. دانش قبلی گوینده و مخاطب درباره موضوع مورد گفت‌وگو و موارد بی‌شمار دیگر. برای روشن‌تر شدن مطلب، مثالی از بافت موقعیتی در زیر می‌آوریم.

فرض کنید در خانه خود نشسته‌اید و احساس می‌کنید هوا سرد است. با گفتن جمله‌ای از فرزند خود می‌خواهید پنجره را ببندد: «پسرم، پنجره رو ببند». یعنی، از جمله امری استفاده می‌کنید و به‌صورت مستقیم از فرزند خود می‌خواهید که پنجره را ببندد. حال فرض کنید در تاکسی نشسته‌اید و احساس سرما می‌کنید. از فرد کناری خود می‌خواهید پنجره را ببندد و به او می‌گویید: «می‌شه پنجره رو ببندید یا ممکنه پنجره رو ببندید.» یعنی، از کارکرد تقاضا کردن به‌صورت غیرمستقیم و مؤدبانه با کمک فعل حال التزامی بعد از «می‌شه» و «ممکنه» استفاده می‌کنید. چرا که مخاطب شما غریبه است و هرگز نمی‌توانید از یک فرد غریبه درخواست و تقاضای مستقیم داشته باشید. حال فرض کنید در اداره در اتاق خود هستید. از همکاران، که رابطه‌ای دوستانه با شما دارد، می‌خواهید پنجره را ببندد و از جمله «پنجره رو می‌بندی؟» استفاده می‌کنید؛ جمله‌ای پرسشی که در این موارد برای درخواستی غیرمستقیم و مؤدبانه از مخاطبی که با شما رابطه دوستی دارد و در عین حال در توزیع قدرت با شما برابر است و رعایت حد و مرز با وی الزامی است به کار می‌رود. حال فرض کنید که در اتاق رئیس خود هستید که از نظر قدرت از شما بالاتر است. در این مورد دیگر شما نمی‌توانید درخواست مستقیم داشته باشید و بهترین روش رسیدن به خواسته‌تان این است که بگویید: «به نظر شما هوای اتاق کمی سرد نیست؟» در این شرایط او می‌فهمد که شما سردتان است و از او می‌خواهید که پنجره را ببندد. تا اینجا، بافت زبانی و موقعیتی به‌طور واضح و ساده معرفی شدند. حال هدف ما از این معرفی چیست؟

فرض کنید ما قصد آموزش زبان را داریم (این امر در مورد آموزش تمام زبان‌ها و در تمام پایه‌ها صدق می‌کند). در تهیه محتوای زبانی ناگزیر به در نظر گرفتن بافت زبانی و بافت موقعیتی هستیم. در غیر این صورت، آموزش ما ناقص خواهد بود و منتهی به یادگیری مجموعه‌ای از واژه‌ها و ساختارهای دستوری خواهد شد؛ بدون اینکه زبان‌آموز قادر به کاربرد آن‌ها در موقعیت‌ها و بافت‌های متفاوت باشد.

آنچه در تهیه محتوا و ارائه آن، به‌خصوص در مقاطع اولیه آموزشی (پیش‌دبستان)، اهمیت دارد این است که تهیه محتوا و نحوه آموزش آن باید براساس دو بافت بالا به‌ویژه بافت موقعیتی (یعنی موقعیت زمانی و مکانی و فردی که زبان و گفت‌وگو در آن رخ داده است) صورت گیرد. به تهیه‌کنندگان محتوا در پیش‌دبستان پیشنهاد می‌شود که در تهیه محتوا ابتدا موقعیت ویژه‌ای را در نظر بگیرند و براساس آن عناصر زبانی (واژه، ساخت، کارکرد و...) مخصوص آن موقعیت را انتخاب کنند. سپس این عناصر زبانی را در بافت موقعیتی مناسبی قرار دهند و براساس آن‌ها به تهیه محتوا بپردازند. این امر باعث می‌شود که بافت زبانی مناسبی با آن بافت موقعیتی به‌صورت خود به خود تهیه شود و سامان یابد. برای روشن شدن مطلب نمونه‌ای را ذکر خواهیم کرد. فرض کنید شما قصد آموزش موقعیت مدرسه را دارید. واضح و مسلم است که کار اصلی در مدرسه یادگیری و یاددهی می‌باشد. بنابراین، در انتخاب واژه می‌توانیم واژه‌های مربوط از قبیل نام قسمت‌های مختلف در مدرسه، ابزار و وسایل موجود در مدرسه و کلاس درس، افراد و سمت‌های موجود در مدرسه مانند مدیر، معلم و...، کارهایی که در مدرسه انجام می‌شود مانند بازی کردن، درس خواندن و نقاشی کشیدن، و ساختارهای مهم همچون فعل امر و جملات پرسشی و کارکردهایی مانند تشکر، سلام و احوال‌پرسی و تقاضا کردن را در محتوای تهیه شده خود لحاظ کنیم.

نمونه دیگر اینکه شما قصد آموزش موقعیت بازار را دارید. همه می‌دانیم که بازار مهم‌ترین مکان برای خرید و فروش است. بنابراین، واژه‌هایی همچون نام انواع کالا، مغازه‌ها و شغل افرادی که در آن‌ها کار می‌کنند، شاخص‌هایی همچون کیلو، بسته و پاکت و ساختارهای دستوری مانند جملات پرسشی برای پرسیدن وزن و قیمت و کارکرد تقاضا کردن را آموزش می‌دهید.

در رابطه با موقعیت بازار می‌توانید طرح درس خود را چنین تهیه کنید:

موقعیت: بازار

واژه‌های جدید: بقالی. ماست (سطل)، کره (قالب)، ماکارونی (بسته) و...

ساختار: کلمه پرسشی «چنده» و «یا»ی وحدت. ماکارونی

بسته‌ای چنده؟ (یعنی یک بسته ماکارونی چند است؟) یا کره قالبی چنده؟ (یعنی یک قالب کره چنده؟)

کار کرد: می‌شه به قالب کره بهم بدید/ ممکنه به قالب کره بهم بدید/ لطفاً به قالب کره بدید.

همان‌طور که می‌بینید، با انتخاب موقعیت مکانی خود به راحتی توانستیم شبکه‌واژگانی مناسب را انتخاب کنیم و ساختارها و قواعد دستوری و کارکردهای مناسب با آن موقعیت را آموزش دهیم. برای مثال، شما می‌توانید در یک درس از واژه‌های مربوط به نام اشیاء موجود در کلاس استفاده کنید و ساختار مورد نظر خود را به کمک کلمه‌های پرسشی همچون «این چیه؟ اسم این چیه؟ این مال کیه؟» جمله‌های پرسشی قرار دهید و کارکرد تقاضا کردن را انتخاب کنید. البته در این زمان شما باید مخاطبان خود را در نظر بگیرید. چرا که رابطه مخاطب و گوینده با یکدیگر، چگونگی و میزان قدرت و سمت و مقام اجتماعی هر یک نقش تعیین‌کننده‌ای در انتخاب واژه‌ها و ساختار دارد. برای مثال، طرز و شیوه صحبت کودک با معلم خود بسیار متفاوت با شیوه صحبت وی با دوستان یا پدر و مادر خود است.

در نهایت، می‌توان به تهیه‌کنندگان محتوای زبانی در مقطع پیش‌دبستان (و سایر مقاطع) پیشنهاد کرد که در ابتدا بافت موقعیتی خود را انتخاب کنند و براساس آن به انتخاب عناصر زبانی بپردازند. عناصر زبانی همچون واژه‌ها و ساختار به خودی خود انتقال‌دهنده میزان کمی از پیام هستند. بافت موقعیتی که زبان در آن جاری می‌شود بیشترین تأثیر را در شکل‌گیری و انتقال پیام مورد نظر دارد. چرا که بهترین آموزش زبانی، آموزشی است که در آن زبان و عناصر زبانی با توجه به بافت اجتماعی و در موقعیت‌های کاربردی خاص آموزش داده شوند.

همچنین، شما مربیان عزیز پیش‌دبستانی با توجه به بافت مربوطه به انتخاب روشی مناسب برای آموزش آن اقدام کنید. به بیان دیگر، اگر شما بدانید که قرار است آن گفتمان در چه موقعیت مکانی و زمانی و با چگونه مخاطبی رخ دهد، به راحتی می‌توانید روشی مناسب در آموزش خود اتخاذ کنید و ابزار آموزشی خود را برای آن محتوا تهیه کنید و به کمک آن‌ها آموزش خود را پربارتر سازید.

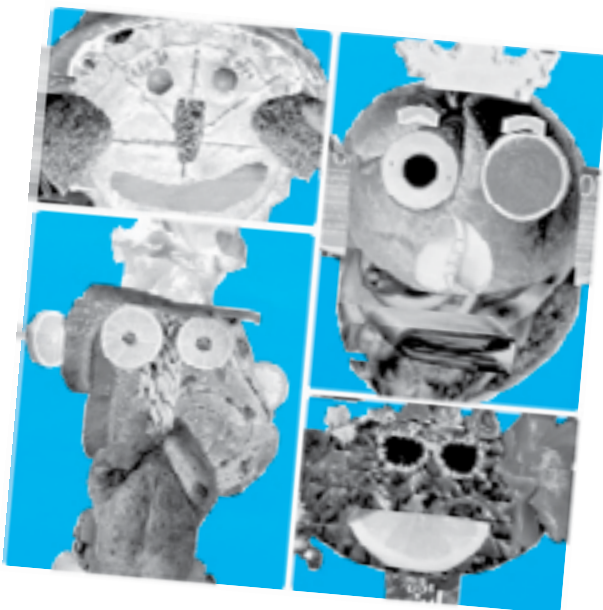
منبع

۱. عصاره، فریده و مونا بافته؛ زبان‌آموزی کودکان پیش‌دبستانی (با تأکید بر زبان دوم و مناطق دوزبانه). انتشارات مدرسه؛ ۱۳۹۱.

کلیدواژه‌ها: نقاشی، گیوسپ آرجیم بولدو، طبیعت

آرجیم بولدو (۱۵۹۳-۱۵۲۷) در شهر میلان متولد شد. این نقاش ایتالیایی از یک خانواده بسیار برجسته میلانی برآمد که تعدادی از اسقف‌های اعظم نیز در آن پرورش یافته‌اند. وی اولین بار در ۲۱ سالگی با کار و همراهی با پدرش برای اسقف میلان، کارهای خود را مستند ساخت. پدرش، بایاجیو^۲ نیز هنرمندی اهل میلان بود. آرجیم بولدو در سال ۱۵۶۲ به‌عنوان نقاش و طراح در دادگاه به استخدام درآمد و در مسابقات مختلفی نیز روش‌شناسی سنتی را با طرح‌های زیبا و ظریفی آمیخته کرد و از شهرت بسیاری برخوردار شد. وی بعد از طراحی پرترهایی از سر انسان، که از اشیاء متنوع - به‌صورت طبیعی و دست‌ساز - درست می‌کرد، توجه رقبای مختلف را در طراحی و نقاشی به خود جلب کرد. بسیاری از این نقاشی‌ها که در دادگاه رودالف دوم خلق شده بودند، او را به فردی بسیار برجسته مبدل نمودند، به‌طوری‌که در بسیاری از فستیوال‌ها و جشنواره‌های ایالتی با استقبال بسیار مواجه شد. وی نیز مانند **لئوناردو داوینچی** (خالق تابلوی لبخند ژوکوند) به موضوعاتی در علوم و هنر علاقه‌مند بود و در اوقات فراغت خود به طراحی ماشین‌های هیدرولیک، موسیقی و خلاقیت‌های دیگر می‌پرداخت ولی بیشتر به‌خاطر نقاشی‌های غیرمعمول و خلاقش مشهور شد.

این نقاش ایتالیایی با خلق پرترهایی از سر و صورت و با استفاده از میوه‌ها، گیاهان، موجودات دریایی مثل ماهی، ریشه‌های درختان، کتاب‌ها و دیگر مواد طبیعی یا بی‌جان طرح‌هایی بسیار تخیلی و جذاب خلق نمود. این آثار که مجموعه زیبایی را شامل می‌شوند و با پیچیدگی و ظرافت خاصی شباهت خارق‌العاده‌ای با موضوعات و اشیاء به‌دست می‌دهند، امروزه به‌عنوان منبعی از آثار شگفت‌انگیز شناخته شده‌اند.

نکته جالب توجه در آثار

آرجیم بولدو، چگونگی ترکیب و در کنار هم نقاشی کردن اشیاء و مواد مختلف است به طریقی که با نگاه کردن از فاصله شباهت فوق‌العاده‌ای با سر و صورت انسان دارند و آناتومی جالبی را فراهم می‌آورند که نشانگر تخیل و پیچیدگی در طراحی و نقاشی‌های او می‌باشد. مهم‌تر اینکه وی هرگز در یک طرح از اشیاء به‌صورت تصادفی و شانسی استفاده نمی‌کرد بلکه همه اشیاء به نوعی در ساختار شخصیتی مطرح شده به یکدیگر مرتبط هستند. مثلاً در طرحی به نام «The Librarian» یا کتابدار، آرجیم بولدو از اشیائی استفاده کرده است که فرهنگ کتاب‌خوانی را در آن زمان مشخص می‌کنند؛ مثل پرده‌هایی که اتاق‌های مطالعه انفرادی را در یک کتابخانه به‌وجود می‌آورند.

او در آثار عجیب و جالب توجهش نه فقط طبیعت و انسان را نشان می‌دهد بلکه نزدیکی و ارتباط طبیعت و انسان را نیز به تصویر می‌کشد که نشانگر احترام و ارزش‌گذاری به طبیعت و انسان است.

اگر چه در زمان حیات آرجیم بولدو و نیز بعد از مرگش افرادی نقدهایی را به کارهایش وارد دانسته‌اند، هنوز هم او به‌عنوان خالق آثار جدید و ویژه‌ای همچنان مطرح است. آثار وی در موزه‌های مطرح از جمله لوور پاریس و سوئد به نمایش درآمده‌اند. تابلوهای چهار فصل بولدو که با استفاده از وسایل، مواد، میوه‌ها و

دکتر فرخنده مفیدی

استاد دانشگاه علامه طباطبائی

گیوسپ آرجیم بولدو، نقاش طبیعت

پی‌نوشت‌ها

۳. رجوع شود به صفحه ۳ جلد شماره قبل

1. Giuseppe Arcimboldo
2. Biagio

گیاهان هر فصل شکل یافته‌اند، از شهرت بسیاری برخوردارند. آرجیم بولدو در یازدهم جولای ۱۵۹۳ در میلان ایتالیا درگذشت اما طرح‌ها و نقاشی‌های خلاق و معانی و تعبیر چندگانه او هنوز هم تأثیر عمیقی بر هنرمندان می‌گذارد. گفتمانی است از طرح‌های وی در برنامه‌ریزی فعالیت‌های دست‌ورزی و نقاشی در مهدهای کودک و مراکز پیش‌دبستانی در بعضی از رویکردهای آموزشی از جمله «رجیو امیلیا» استفاده زیادی می‌شود.^۳

کلیدواژه‌ها: مفاهیم ریاضی، مفاهیم انتزاعی

شاید برخی تصور کنند محیط پیش دبستان فضا و فرصتی است که صرفاً معلم‌محور برای تفریح و بازی پیش‌بینی شده است. اما تأثیر این محیط و مربیان صورت می‌گیرد بر رفتار و یادگیری، نگرش مثبت به مدرسه، تقویت اعتماد به نفس و که برای کودک مناسب ارائه مهارت‌ها و دانش‌های پایه و اساسی برای ورود به مدرسه و نیست. در روش‌هایی مانند جامعه از نظرها پوشیده نیست.

در جهان به سرعت در حال تغییر امروز لازم است و والدین نقش مربی به‌عنوان تسهیل‌کننده و از فرصت‌های بی‌شمار یادگیری در این دوره بهره ارائه‌دهنده متون مورد نظر است. این گونه روش‌ها بر کسب و برد. یادگیری‌های دوران کودکی در زمینه کشف راه‌حل برای مسائل ساده توسط کودک تأکید دارد.

ریاضی تأثیر بسزایی در پایه‌های بعدی جهان پیرامون برای کودک کلاس درسی است که او را با نمونه‌های ملموس آموزش دارد. آموزش ریاضی در متن از درک مفاهیم ریاضی روبه‌رو می‌کند و کودک پیش‌دبستانی آماده یادگیری و اکتشاف زندگی روزمره پیش‌دبستانی‌ها، است.

در خانه، مدرسه و جامعه وجود آموزش ریاضی باید به‌گونه‌ای باشد که کودکان احساس موفقیت کنند. مربیان توانمند می‌دانند که به‌کارگیری روش‌های صحیح آموزشی، سنگ بنای موفقیت کودکان است. تجربیات موفق یادگیری در این دوره می‌تواند بر دستاوردها و پیشرفت‌های تحصیلی در سال‌های بعد تأثیر مثبتی داشته باشد.

یادگیری ریاضی در سنین پیش‌دبستان با نشستن کودک در پشت میز و حفظ کردن و یا تنها روی کتاب‌ها و کاغذ، تخته سیاه و سفید اتفاق نمی‌افتد. آموزش ریاضی در این دوره از طریق بازی‌ها، فعالیت‌ها، پروژه‌ها و به‌عنوان بخشی از زندگی روزمره مورد نظر است. دنیای کودکی مملو از فرصت‌هایی است برای اینکه کودکان مفاهیم ریاضی را به‌طور عینی و عملی تجربه کنند. از آنجا که کودکان همیشه در تلاش برای درک جهان می‌باشند، ایجاد فرصت‌های درگیر شدن و تفکر ریاضی راهی برای افزایش آمادگی در یادگیری و گسترش مفاهیم در دوره کودکی است.

در این دوره باید از ارائه مفاهیم انتزاعی اجتناب کرد. این گونه آموزش‌ها از طریق روش‌های

مفاهیم ساده و مقدماتی ریاضی دوره پیش دبستان

الگوگیری: کودک با استفاده از جهان و اشیای پیرامون در خانه و آموزشگاه شروع به الگوگیری و تفکر در ریاضی می‌کند. او وقتی توانایی خواندن الگو را پیدا می‌کند، هرگونه اشتباه را در الگوی خود متوجه می‌شود. از ساده‌ترین الگوها می‌توان به قرمز، آبی و... یا الگوی حرکت مانند پرش، دویدن؛ پرش، دویدن اشاره نمود. کودک همچنین با مشاهده و تشخیص الگوهای از رنگ‌ها و اندازه‌های مختلف در مهره‌ها و بلوک‌ها و... عمل باز تولید الگوهای ساده را انجام می‌دهد. شناسایی و ایجاد الگوها آغاز تسلط بر مهارت‌های ریاضی در طول زندگی است. ارائه روش‌هایی برای استفاده از جهان پیرامون و اشیای اطراف در معرفی الگوها شروع تفکر ریاضی است.

شمارش: در آموزش ریاضی در این دوره تأکید کلی بر تقویت مهارت‌های پیش‌دبستانی است. ریاضیات با شمارش آغاز می‌شود. از این رو ارائه تکنیک‌ها و بازی‌هایی برای شمارش، به‌طوری‌که سرگرم‌کننده و متناسب با سن کودک باشد، توصیه می‌شود، مانند شمارش و یادگیری اعداد با خواندن اشعار کودکان، شمارش تعداد کودکان در فضاهای بازی، شمارش دستمال سفره‌ها، شمع‌های تولد، تعداد صندلی‌های لازم و...

طبقه‌بندی و مرتب کردن: این امر به کودک کمک می‌کند که شباهت‌ها و تفاوت‌ها را درک و شناسایی کند. ارائه روش‌هایی که کودک بتواند اشیای موضوعات را با توجه به شباهت‌ها و تفاوت‌های آن‌ها طبقه‌بندی کند ضرورت دارد. کودکان در بازی‌ها و فعالیت‌ها به مرتب کردن اسباب‌بازی‌ها، اشکال، رنگ‌ها و حیوانات که توسعه مفهوم طبقه‌بندی است، اقدام می‌کنند. آن‌ها مرتب‌سازی اشیای براساس مقایسه و تقابل کفش برای هر پا، یک رنگ، اندازه و شکل و... انجام می‌دهند؛ مانند طبقه‌بندی لباس‌های شسته شده، کلاه برای هر سر، یک چوب دکمه‌ها، دانه‌ها، قاشق‌ها و چنگال‌ها، برگ‌های پاییزی، سنگ‌ها، صدف‌ها، رخت برای هر کت، یک دانه برای و... هر سوراخ در ردیف کاشت دانه‌ها، یک

شکل‌ها و رنگ‌ها: می‌دانیم که شکل‌ها و رنگ‌ها در همه جای صندلی یا یک کاسه برای هر نفر و...

جهان واقعی ما وجود دارند و با آنکه تشخیص و شناسایی آن‌ها اندازه‌گیری با واحدهای غیر استاندارد:

امری ساده به نظر می‌آید، در واقع جزء جدایی‌ناپذیر رشد شناختی کودکان محسوب می‌شود. کودکان ارتفاع یک برج ساخته شده با بلوک‌های پلاستیکی یا چوبی را با ارتفاع میز مقایسه می‌کنند. آن‌ها قد خود را با یکدیگر مقایسه و فاصله از گوشه اتاق تا در را اندازه‌گیری می‌کنند. مربی در فعالیت‌های کودکان نقش هدایتگر را ایفا می‌کند؛

برای مثال، وقتی آن‌ها در بازی خانه‌سازی بلوک‌های بیش از حد کوتاه را خردیدن در زیر میز، راه رفتن در اطراف، نشستن روی صندلی، دوگام به جلو، پشت، کنار، بالا، روی، دور، مشاهده بازی‌شان با طرح سؤالاتی مانند: «من تعجب می‌کنم! آیا این بلوک برای ساختن نزدیک و...

مفاهیم فضایی: درک این گونه مفاهیم از طریق فعالیت‌هایی که سبب توسعه آگاهی کودک از بدن خود

در فضا می‌شوند، صورت می‌گیرد؛ فعالیت‌هایی مانند

خزیدن در زیر میز، راه رفتن در اطراف، نشستن روی

صندلی، دوگام به جلو، پشت، کنار، بالا، روی، دور،

نزدیک و...

تناظر یک به یک: کودکان مفهوم تناظر

یک به یک را نیز به‌طور غیرمستقیم

از طریق انجام فعالیت‌ها

درک می‌کنند.

آموزش مفاهیم ریاضی در پیش دبستان

ترجمه شیرین برزین

پل
 جاده
 منا سب
 است؟ اجازه
 دهید آن یکی را
 امتحان کنیم.» آنان
 را به دقت و توجه بیشتری
 وامی دارد. آن‌ها همچنین
 اندازه‌گیری براساس وزن، طول، دما،
 حجم، زمان، مواد اولیه برای پخت‌وپز،
 ریختن چای، پر و خالی کردن ظرف، ریختن آب
 در سطل آب و یا وان حمام و... بدون ابزار استاندارد
 انجام می‌دهند.

پول: کودکان در زندگی روزمره اغلب با کاربرد پول
 روبه‌رو می‌شوند؛ هر چند که با ارزش آن (سکه‌ها و اسکناس‌ها)
 آشنا نیستند. آشنایی بیشتر آن‌ها با پول از طریق انجام بازی‌های خرید
 و فروش ممکن است. استفاده از اشیاء به‌عنوان «پول» و خرید کردن براساس
 قیمت‌های مشخص شده.

جهان پیرامون، برای کودک کلاس درسی است که او را با نمونه‌های ملموس از درک مفاهیم ریاضی روبه‌رو می‌کند و کودک پیش‌دبستانی آمادۀ یادگیری و اکتشاف است

تجزیه و تحلیل داده‌ها: موفقیت هر کس در زندگی به این بستگی دارد که او چگونه
 می‌تواند مشکلات خود را حل کند. مهم نیست که او چه حرف‌هایی دارد و یا وضعیت و
 شرایط زندگی‌اش چگونه است. رضایت او در دانستن روش مقابله با چالش‌ها و مشکلات و
 حل آن‌هاست. در آموزش‌های پیش‌دبستان آنچه به شکل‌گیری و تقویت تفکر منطقی در
 کودکان کمک می‌کند، ریاضی است. تعریف مشکل، پیدا کردن راه‌هایی برای حل آن،
 پیاده‌سازی راه‌حل و ارزیابی نتایج از طریق یادگیری ریاضی اتفاق می‌افتد. ریاضی مثل
 یک باشگاه ورزشی برای مغز است. فرایند یادگیری ریاضی قدرت مغز را افزایش
 می‌دهد.

مربیان نقشی فعال در ایجاد یک محیط فیزیکی غنی برای یادگیری
 کودک دارند. آن‌ها باید توجه داشته باشند که در برنامه‌ی درسی این دوره،
 ریاضیات به‌عنوان موضوعی مستقل آموزش داده نمی‌شود و آموزش
 ریاضی با توجه به علایق و نیازهای سنی کودکان به زبان هنر، موسیقی
 و پروژه‌های علمی و در قالب فعالیت‌های جذاب و به‌طور غیرمستقیم
 ارائه می‌گردد.

براساس نظرات **رودلف اشتاینر**، بنیان‌گذار سیستم آموزشی
 والدرف، در اوایل دوران کودکی فرصت‌هایی غنی برای توسعه
 مفاهیم ریاضی و علوم وجود دارد.

کودکان به‌طور طبیعی ریاضی‌دانان و دانشمندان دقیقی
 هستند. آنان از طریق تحرک و جست‌وجو در محیط
 یادگیری، به‌طور روزانه موفق به اکتشاف می‌شوند و در
 زمینه‌های گوناگون اطلاعات کسب می‌کنند. مربیان
 باید به این نکته توجه داشته باشند که کودکان اصول
 مفاهیم ریاضی و علوم را بدون نیاز به فلش‌کارت‌ها و
 یادرس‌های ساختار یافته یاد می‌گیرند.

منابع

1. <http://www.education.com/magazine/article/mathmatters>
2. www.earlychildhoodaustralia.org
3. www.wikihow.com/Teach-Your-Child-Math
4. <http://www.math.com/parents/articles/domath.html>
5. www.whywadorfworks.org
6. www.getreadyToread.org

در روند جامعه‌پذیری کودکان، آموزش عادت به مطالعه تأثیری قطعی بر تحولات جامعه دارد و اصلاحات
 و نوسازی فرهنگی، اجتماعی و سیاسی به ارمغان می‌آورد.
 اگر می‌خواهیم عادت به مطالعه را در کودکان ایجاد کنیم، باید انجام مطالعه را در طول زمان تداوم بخشیم.
 اجبار و انگیزه‌های کاذب در کوتاه مدت اثرگذار است. در این میان، شناسایی محرک‌های مثبت می‌تواند عشق
 و علاقه به کتاب را در کودکان به‌وجود آورد. تلفیق اسباب بازی، که پرجاذبه‌ترین وسیله برای کودکان است، با
 کتاب چیزی را خلق می‌کند به نام «کتاب-اسباب بازی».

کتاب-اسباب‌بازی‌ها، که زمان زیادی از تاریخ ظهورشان نمی‌گذرد، کتاب‌هایی هستند که از فضای دوبعدی
 پا را فراتر نهاده و حواس بیشتری را درگیر کرده و به نوعی مسیر بازی را به دنیای خیال و ادبیات کشانده‌اند.
 این کتاب‌ها علاوه بر اطلاع رسانی، لذت مطالعه، مشاهده و تصویر خوانی فرصت بازی و تفریح، دست
 کاری و دخل و تصرف و تحریک حس کنجکاوی را نیز به کودک می‌دهند.

کتاب -اسباب‌بازی‌ها بسیار متنوع، خلاق و جذاب‌اند. جاذبه کتاب -اسباب‌بازی بیش از کتاب‌ها و
 اسباب‌بازی‌های معمول است، چرا که مجموع هر دو را با هم دارند.

اولین کارگاه آموزشی طراحی و ساخت کتاب -اسباب‌بازی در آذرماه سال گذشته به مناسبت هفته
 پژوهش در دانشکده علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی برگزار شد. در این کارگاه آموزشی که به پیشنهاد
 و سرپرستی سرکار خانم دکتر **فرخنده مفیدی** از استادان این دانشگاه، و با همکاری و مساعدت خانم **آزاده**
بیات، مشاور علمی مؤسسه چهارباغ تشکیل شد دانشجویان کارشناسی ارشد رشته آموزش پیش‌دبستانی
 این دانشگاه شرکت داشتند.

هدف این کارگاه شناخت ارزش‌ها و کارکردهای کتاب و اسباب‌بازی برای کودکان و پیوند و ارتباط آن‌ها
 با یکدیگر بود تا بتوان برای کودک امروز فرصتی برای آرامش، بازی و خیال ایجاد کرد.

در ابتدای کارگاه دکتر مفیدی در خصوص ویژگی‌های کتاب کودک به لحاظ روان‌شناسی رشد، باید‌ها و
 نبایدهای اساسی طراحی کتاب کودک صحبت کردند و همچنین تاریخچه‌ای کوتاه از کتاب-اسباب‌بازی‌ها
 ارائه دادند. سپس چند تن از فعالان حرفه‌ای این حوزه در سطح بین‌المللی معرفی شدند و فیلمی از آثارشان
 برای حضار نمایش داده شد.

در ادامه، خانم بیات درباره ویژگی‌های هر کدام از انواع این کتاب‌ها از طریق نشان دادن نمونه‌ای از آن‌ها
 و همچنین فیلم و اسلاید توضیحات تکمیلی دادند.

سپس نوبت به بخش عملی رسید و شرکت‌کنندگان در گروه‌های چند نفره به ساخت نمونه‌ای از این نوع
 کتاب‌ها پرداختند.

طراحی و ساخت کتاب-اسباب‌بازی

گزارش اولین کارگاه آموزشی

شهلا فهیمی

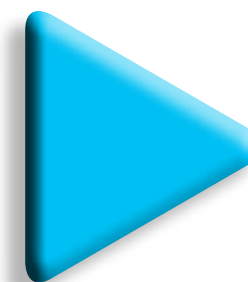

کلیدواژه‌ها: رایانه، بازی‌های رایانه‌ای

آیا کار با رایانه برای کودکان نوعی بازی است؟

امروزه همه مراکز آموزشی و مدارس یا بیشتر آن‌ها و بسیاری از خانه‌ها رایانه دارند و از این وسیله استفاده می‌کنند. اطلاعات بسیاری هر روزه در سیستم‌های رایانه‌ای ذخیره می‌شود و این وسیله، روشی معمول برای ارسال نامه و دسترسی به پست الکترونیکی و شبکه‌های ارتباطی (اینترنت) است. بنابراین، بسیار حائز اهمیت است که کودکان با رایانه آشنایی مناسب پیدا کنند و در کار کردن با این وسیله احساس راحتی و امنیت کنند.

رایانه به کودکان فرصت می‌دهد تا ضمن بازی یاد بگیرند. بسته‌های بسیار زیادی برای کودکان همه سنین وجود دارد که می‌تواند به آن‌ها در افزایش اعتماد به نفس برای کار کردن با این وسایل و فناوری‌های ارتباطی مدرن کمک کند. بسیاری از آن‌ها مفرح هستند و از نظر استفاده آسان و نیز برانگیزاننده‌اند. بعضی از وسایل سبب تعامل و مشارکت می‌شوند؛ یعنی با موسیقی و آهنگ به هنگام دادن پاسخ درست و یا اظهار نظرهای کلامی مانند «بارک‌الله و خوب و صدآفرین» موجبات تقویت و تشویق کودکان را نیز فراهم می‌آورند. وقتی کودکان نامه‌های الکترونیکی (E.mail) دریافت می‌کنند، هیجان‌زده می‌شوند و برای استفاده بیشتر از این وسیله تشویق می‌شوند.

رایانه‌ها

دکتر مریم باریک‌بین

مزایای استفاده از رایانه

- کودکان می‌توانند درباره همه زمینه‌های برنامه درسی از طریق رایانه یاد بگیرند.
- کودکان می‌توانند به تناسب توان خود پیشرفت کنند.
- یک سرگرمی یا فعالیت می‌تواند به تعداد دفعات دلخواه کودک تکرار شود تا آمادگی لازم را برای مرحله یا فعالیت بعدی پیدا کند.
- فعالیت‌های رایانه‌ای کودکان را به چالش وامی‌دارند. آن‌ها می‌توانند به کودکان کمک کنند تا پاسخ‌های لازم و درستی برای سؤال‌هایشان پیدا کنند و یا به راهنمایی‌ها و اشاره‌هایی برای حل مشکلات خود دست یابند.
- بسیاری از سرگرمی‌های رایانه‌ای لزوماً «بسته و یا بن‌بست» نیستند که کودک را ناامید کنند.
- کودکان می‌توانند خودشان به تنهایی بازی کنند یا با حمایت و کمک فردی بزرگ‌تر به بازی بپردازند.
- برنامه‌های تعاملی کودکان را مورد تشویق قرار می‌دهند.
- کارهای گرافیکی خوب در رایانه سبب جلب و حفظ توجه کودک می‌شوند.
- کودکان می‌توانند با رایانه‌ها و چگونگی کارکرد آن‌ها آشنا شوند.

معایب، نامطلوبی و زیان‌های استفاده از رایانه‌ها برای کودکان

- کودکان هم می‌توانند معتاد رایانه شوند و زمانی طولانی را صرف بازی‌ها و سرگرمی‌های رایانه‌ای کنند.
- بسیاری از سرگرمی‌های موجود در رایانه‌ها لزوماً آموزشی نیستند.
- بعضی از فعالیت‌ها گسیختگی ذهنی ایجاد می‌کنند؛ درحالی‌که کودکان به سرگرمی‌های منظم نیاز دارند.
- روشن است که رایانه‌ها می‌توانند نقش مهمی در آینده بازی کنند. بنابراین، بسیار حائز اهمیت است بزرگ‌ترهایی که با کودکان کار می‌کنند نیز با رایانه‌ها و تأثیرات آن در کمک به کودکان استفاده مناسب از این وسایل بدانند.

برای اندیشیدن:

شما چه فکر می‌کنید؟ از تأثیر رایانه بر یادگیری و اوقات فراغت کودکان تا چه به صورت مثبت و چه منفی برایمان بنویسید و از تجربه خودتان نیز صحبت کنید.

روز شنبه ۲۵ آبان، سردبیر و اعضای تحریریه فصل نامه رشد پیش دبستانی از مراکز پیش دبستانی در شهرری بازدید و جلسه‌ای با مؤسسان و مربیان پیش دبستانی در این شهرستان برگزار کردند. در این برنامه **زهرا گل محمدی**، معاون آموزش ابتدایی شهرستان ری؛ **مهدی حسینی**، کارشناس ارزیابی پیش دبستانی استان؛ **محمد سهرابی**، نماینده توزیع مجله‌های رشد در شهرستان ری؛ **فاطمه شاطری**، کارشناس ارزیابی ناحیه دو ری؛ **دکتر فرخنده مفیدی**، استاد دانشگاه و سردبیر مجله رشد پیش دبستانی؛ **فریده عصاره** و **مسعود تهرانی فرجاد**، اعضای هیئت تحریریه نشریه و **شهلا فهیمی**، مدیر داخلی فصل نامه رشد پیش دبستانی حضور داشتند.

فرهنگ‌سراها ابتکار عمل را در دست گرفته‌اند

زهرا گل محمدی جدایی پیش دبستانی از آموزش ابتدایی را لطمه‌ای به پیش دبستانی دانست و گفت: «هم اکنون پیش دبستانی‌هایی موفق‌اند که زیر نظر مدارس غیرانتفاعی اداره می‌شوند و یک مدیر بالای سرشان است.» معاون آموزش ابتدایی شهرستان ری واگذاری پیش دبستان به بخش خصوصی را دلیلی بر نبود نظارت بر پیش دبستانی‌ها دانست و درباره برگزاری دوره‌های پیش دبستان در نوبت بعد از ظهر تأکید کرد که این مدارس به نوعی رها شده هستند. او به کاهش یک سومی دانش آموزان دوره پیش دبستانی نسبت به سال گذشته اشاره کرد و اظهار داشت: «سراهای محله، فرهنگ‌سراها، خانه‌های فرهنگ و شهربانو که فضاهای زیبایی دارند و از طرفی برنامه‌های آموزشی فوق برنامه دارند، اولیا و نوآموزها را به سمت خود جذب می‌کنند.»

بازدید از مراکز پیش دبستانی در شهرری

دیدار با مؤسسان و مربیان پیش دبستانی

درخواست انتشار ماهانه مجله رشد پیش دبستانی

محمد سهرابی، نماینده توزیع مجله‌های رشد در شهرستان ری، در پاسخ به سؤال سردبیر فصل نامه رشد پیش دبستانی درباره چگونگی توزیع این نشریه گفت: «بارها در جلسه‌های کارشناسی مختلف شهرستان اعلام شده است که مجله‌های رشد به عنوان یک منبع تخصصی آموزشی قابل استناد با مطالب ارزشمندی که دارد با قیمت نازلی نیز در حال توزیع است.» او ادامه داد: «براساس تجربه‌های به دست آمده مدارس و آموزگاران که از مجلات رشد استفاده کرده‌اند، موفقیت‌های بیشتری داشته‌اند. برای مثال در بخش روان‌خوانی و یا انشانویسی.»

سهرابی به حجم بالای توزیع مجله‌ای رشد اشاره کرد و گفت: «در سطح استان در سال گذشته رتبه سوم را از نظر حجم توزیع نشریه‌های رشد داشته‌ایم.» او درباره فصل نامه پیش دبستانی گفت: «مراکز پیش دبستانی که تحت پوشش آموزش و پرورش‌اند و گاهی اوقات آن‌هایی که زیر نظر سازمان بهزیستی هستند نیز برای دریافت فصل نامه رشد پیش دبستانی با ما ارتباط برقرار می‌کنند.» به گفته سهرابی از ۴۸ نفر مربی پیش دبستانی در شهرستان ری ۴۰ نفر دریافت کننده مجله رشد هستند. او در بخشی از صحبت‌های خود پیشنهاد کرد که شمارگان این فصل نامه افزایش یابد و دوره انتشار آن به ماهنامه تغییر کند. سهرابی مشکل اصلی و کنونی آموزش پیش دبستانی را غیررسمی بودن آموزش این مقطع دانست و اظهار امیدواری کرد تا بار دیگر سیستم آموزش پیش دبستانی به آموزش رسمی کشور بازگردد. او غیراجباری بودن دوره پیش دبستانی را مانعی بر فراگیر بودن آن دانست.

شوق یادگیری

ائدار محمدزاده صدیق

تحلیل مطالب سبب ایجاد فکر و ایده جدید می‌شود

سردبیر فصل نامه رشد پیش دبستانی با بیان اینکه رویکرد رشد پیش دبستانی تحلیلی، آموزشی و اطلاع‌رسانی است، گفت: «با توجه به دوره انتشار نشریه، که فصل نامه است، اطلاعات به گونه‌ای تقسیم‌بندی شده است که در زمان مطالعه تازگی خود را از دست ندهد.» او بخشی از مطالب نشریه را با هدف آموزشی دانست و تأکید کرد که در این زمینه از مربی‌های دوره پیش دبستانی خواسته شده است تجربه‌های خود را در اختیار فصل نامه رشد قرار دهند تا منتشر شود. او به بخشی در نشریه با عنوان معرفی آموزش و پرورش سایر کشورها و آشنایی با مربیان بزرگ پیش دبستانی به منظور ارائه ایده‌هایشان اشاره کرد و این مطالب را الهام‌بخش و مؤثر در روند آموزشی دانست. خانم مفیدی به اختصاص صفحه‌ای برای اولیا و مربیان اشاره کرد و تأکید کرد که در هر بخش اطلاعات آموزشی منتقل می‌شود. او در بخشی از صحبت‌های خود خواهان تحلیل مطالب نشریه از سوی خوانندگان و به ویژه مربیان پیش دبستانی شد و گفت: «تحلیل مطالب سبب ایجاد فکر و ایده جدید می‌شود و انتظار ما این است که خوانندگان فصل نامه رشد مطالب آن را تحلیل کنند و همچنین با ارائه مقاله‌های علمی کمک کننده به هیئت تحریریه فصل نامه رشد پیش دبستانی باشند.»

کاهش نوآموزان دوره پیش دبستانی

کارشناس ارزیابی پیش دبستانی استان تهران اظهار داشت: «در دو سال گذشته ۴۵ هزار نوآموز در شهرستان‌های استان تهران داشته‌ایم که با رویکرد ایجاد شده از سال گذشته مبنی بر غیرانتفاعی بودن دوره پیش دبستانی این تعداد به ۳۰ و امسال به ۳۵ هزار نفر تقلیل یافت.» مهدی حسینی تعداد مربیان ثبت شده و فعال در مراکز پیش دبستانی استان را ۱۷۰۰ نفر عنوان کرد و درباره محتوای آموزشی در دوره پیش دبستانی گفت: «دو کتاب توسط استان تألیف شده است که تحت عنوان کتاب فصل در اختیار مراکز قرار می‌گیرد و همچنین کتاب قرآن رنگین کمان، تألیف آقای مسعود تهرانی فرجاد نیز به مراکز پیش دبستانی در استان ارائه می‌شود.»

پیش دبستانی دخترانه نیکان

مؤسس مرکز پیش دبستانی دخترانه نیکان با بیان اینکه فضای مازاد مدرسه دولتی را اجاره کرده و پیش دبستانی مستقل ایجاد کرده‌ایم، گفت:

«۵۰ نوآموز در دو کلاس در این مرکز پیش دبستانی تحت آموزش هستند.» **سعیده صمدی**، مدیر و مؤسس پیش دبستانی نیکان برنامه‌های دوره پیش دبستانی را منطبق با برنامه استان و شامل آموزش قرآن، نقاشی، خلاقیت، ریاضی و علوم دانست. او با بیان اینکه در مراکز پیش دبستانی آموزش الفبا نداریم، علت آن را کاهش انگیزه دانش آموزان در کلاس اول دبستان دانست. او تلاش در دوره پیش دبستانی را بالا بردن خلاقیت در نوآموزان عنوان کرد. صمدی با اشاره به اینکه بچه‌ها از چهار

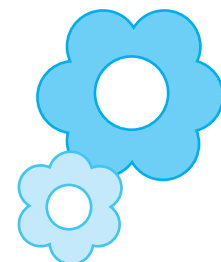
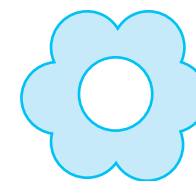
سالگی آموزش‌پذیرند و هم‌اکنون در کشورهای توسعه‌یافته آموزش کودکان از سنین کم صورت می‌پذیرد، گفت: «در شرایطی که هوشمندسازی مدارس در حال انجام است و کار کردن با کامپیوتر در مدارس معمول است، بهتر است شیوه‌های نوینی را برای آموزش و تربیت نوآموزان در پیش دبستانی به کار ببریم.»

مجوز تأسیس پیش دبستانی به مدیر مدرسه داده شود

فرشته علیخانی، مدیر مدرسه ابتدایی دخترانه نیکان، جدایی پیش دبستان از دبستان را سبب بی‌نظمی دانست و گفت: «وقتی مجوز مدرسه پیش دبستانی به مدیر مدرسه داده شود، احساس مسئولیت بیشتری وجود خواهد داشت و کارها منظم‌تر پیش خواهد رفت.» او گفت: «در سال گذشته، که اداره پیش دبستانی با مدیر مدرسه بود، ۳۰۰ نوآموز در مقطع پیش دبستانی و در نوبت بعد از ظهر داشتیم که این تعداد امسال به ۵۰ نوآموز تقلیل یافته است.»

پیش دبستانی هدایت

وحیبه صبحی کمال، مدیر پیش دبستانی پسرانه هدایت است. او با بیان اینکه این مرکز یک کلاس پیش دبستانی با ۲۸ دانش آموز دارد، از جمله نتایج منفی جدایی پیش دبستانی از آموزش ابتدایی را

حقوق و مزایای مربیان عنوان کرد و گفت: «شاهد آن هستیم که بیمه مربیان به موقع پرداخت نمی‌شود و مشکلاتی را ایجاد کرده است.» او با بیان اینکه اگر پیش دبستانی از دبستان جدا نمی‌شد، کار منسجم‌تر انجام می‌شد، ادامه داد: «مزایای شغلی مربیان پیش دبستانی باید حفظ شود. او تأکید کرد که آموزش نوآموزان براساس دستورالعمل‌ها انجام می‌شود و مشکلی در این زمینه وجود ندارد.»

پیش دبستانی شوق و امید را در نوآموزان ایجاد می‌کند

فرخنده مفیدی، سردبیر فصل‌نامه رشد پیش دبستانی، هدف از این بازدید را اطلاع از وضعیت ارتباط مربیان با فصل‌نامه رشد پیش دبستانی عنوان کرد. او درباره محتویات فصل‌نامه رشد پیش دبستانی گفت: «در تمام دنیا هدف گذاری‌ها و سیاست‌های آموزشی با شناخت مخاطبان شکل می‌گیرد.» سردبیر فصل‌نامه رشد پیش دبستانی با بیان اینکه درباره پیش از دبستان، به حق، با مظلومیت‌هایی مواجه شده‌ایم، ادامه داد: «ضرورت اطلاع‌رسانی درباره پیش از دبستان زودتر از این باید شکل می‌گرفت.» او گفت: «شاید در سطح آموزش و پرورش این تنها مجله تخصصی‌ای باشد که از مجاری مورد تأیید وزارت آموزش و پرورش و سری مجلات رشد به دست مربیان می‌رسد.» او گفت: «کوشش گروه تحریریه این است که مطالب و موضوعات مورد نیاز، با فراز و فرودهایی که دارد، به‌نحوی آبرومندانه و ارزشمند ارائه شود.» این استاد دانشگاه علامه طباطبایی درباره مربیان دوره پیش دبستانی گفت: «مربیان دوره پیش دبستانی کارگزاران امر تربیت در حساس‌ترین دوران رشد محسوب می‌شوند و نیازمند مطالعات فراوانی هستند.» او با بیان اینکه اطلاعات باید از مجاری درست و صحیحی به مخاطبین انتقال یابد، ادامه داد: «از جمله اهداف اساسی فصل‌نامه رشد پیش دبستانی به روز کردن دانش مربیان و ارتقای سطح اطلاعات آن‌هاست.» او گفت: «طبقه‌بندی موضوعات فصل‌نامه براساس نیاز مربیان سرتاسر کشور است.» مفیدی درباره انتشار مطالبی درباره ساختار آموزشی پیش از دبستان گفت: «باید دید که ساختار آموزش پیش از دبستان در سند تحول کجاست و ما این نوع آموزش‌ها را در چه مسیری باید هدایت کنیم.» او با بیان اینکه دوره پیش دبستان

غیراجباری است اما می‌تواند شوق و امید ایجاد کند، اظهار داشت: «برگزاری این دوره دلهره و بیم‌هایی هم دارد اما شوق و ذوق ایجاد شده بیشتر است.» او با بیان اینکه هم‌اکنون دوره پیش از دبستان از جایگاه بالاتری نسبت به سال‌های گذشته برخوردار شده است، توضیح داد: این نگاه و جایگاه در خود مربیان است و تا دل شما قرص نباشد، نمی‌توانید کسی را نگه دارید.»

مفیدی در بخشی از صحبت‌های خود، خطاب به مربیان دوره پیش از دبستان گفت: «بالباید به خودتان که مربی کودکانی هستید که گاه و حتماً بهتر از بسیاری از والدین می‌توانید عمل کنید؛ چرا که هر لحظه با کودکانی هستید که بسیاری از والدین که حتی خانواده به‌سامان دارند، نمی‌توانند هر لحظه در کنار خانواده‌شان باشند و این فرصتی برای شماست که بتوانید آن‌ها را بسازید.»

در دوره پیش دبستانی حلقه انس و الفت با قرآن و اهل بیت را گره بزنیم

مسعود تهرانی فرجاد، عضو تحریریه و مؤلف کتاب قرآنی رنگین کمان برای دوره پیش دبستانی نیز در این جلسه گفت: رمز موفقیت در آموزش پیش دبستانی علاقه و انگیزه است و تنها از منظر یک شغل نگرستن راهگشا نخواهد بود. ایشان با طرح دو سؤال (آیا همه کودکان با مادرانشان مأنوس هستند؟ آیا همه کودکان به مادرانشان علاقه‌مند هستند؟) ادامه داد: «ممکن است کودک به مادرش علاقه‌مند باشد، اما این رابطه مادر و فرزندی است که سبب انس ماندگار کودک با مادرش خواهد بود» او اولین لازمه کاری مربی پیش دبستانی را دوست داشتن کودکان دانست و گفت: «باید به کارمان علاقه‌مند باشیم و زمینه‌های انس به کودک را فراهم کنیم.» نیز با بیان اینکه باید کودک را برای خودش دوست داشته باشیم، اظهار داشت: «باید تک‌تک کودکان را از نگاه محبت‌آمیز

خودمان محروم کنیم.» او گفت: «کلاس پیش دبستانی نباید فضا و کلاس قهرمان‌پروری باشد بلکه همه کودکان باید احساس موفقیت کنند.» تهرانی فرجاد مهم‌ترین نکته را این‌گونه عنوان کرد: «همه باید خود را در خدمت قرآن بدانیم و اگر بتوانیم در دوره کودکی و پیش دبستانی حلقه انس و الفت را با قرآن و اهل بیت گره بزنیم.» او با بیان اینکه زمینه‌هایی را ایجاد می‌کنیم که فطرت کودکان به قرآن میل پیدا می‌کند، ادامه داد: «در پیش دبستان باید به دنبال این بود که فطرت بچه‌ها با قرآن انس و علاقه پیدا کند» وی آخرین نکته را ایجاد شوق یادگیری و یادگرفتن در کودکان دانست و گفت: «باید کاری کنیم که کودکان از فضای پیش دبستانی لذت یادگیری ببرند.»

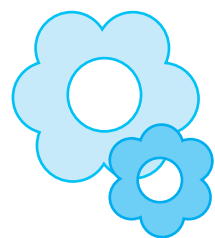
او گفت: «باید فضایی را ایجاد کنیم تا قبل از اینکه بچه‌ها به سمت آموزش و مستقیم‌گویی بروند و یک سری اطلاعات رد و بدل شود، شوق یادگیری در آن‌ها ایجاد کنیم، به‌ویژه در امور دینی علاقه به یادگیری قرآن را در آن‌ها ایجاد کنیم.» تهرانی با بیان اینکه در فعالیت‌های پیش دبستانی باید از مستقیم‌گویی پرهیز کنیم، ادامه داد: «فضای کلاس پیش دبستانی نباید به‌عبارتی مانند تکان نخور، بنشین، سخنرانی مستقیم، با شما هستم و حواست کجاست، بگذرد. باید وقت کلاس با شعرهای زیبا، بازی، قصه و بحث و گفت‌وگو و نقاشی بگذرد.» او با بیان اینکه کلاس پیش دبستانی باید پویا باشد، گفت: «اگر این موارد با هم آمیخته شوند، آن موقع است که کودک با شما انس می‌گیرد و به کلاس شما علاقه‌مند می‌شود.»

تأثیر نسخ تربیتی نیازمند زمان است

در پایان جلسه پرسش و پاسخ برگزار شد. خانم مفیدی در پاسخ به سؤالی مبنی بر اینکه برخی از مطالب فصل‌نامه رشد نیاز به امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری دارد که در جامعه ما مهیا نیست، گفت:

وقتی صحبت از امکانات آموزشی و چیدمان کلاس‌ها می‌شود، باید شرایط آن نیز مهیا باشد. او در ادامه افزود: «یک فصل‌نامه یا مجله هرگز ادعای این را ندارد که دواي هر دردی است.» او با بیان اینکه نسخه‌های تربیتی همانند نسخه‌های پزشکی نیستند بلکه زمان‌برند توضیح داد: «نسخه‌های تربیتی را نمی‌شود برای همه پیچید، علت آن نیز متفاوت بودن انسان‌ها با یکدیگر است.» سردبیر فصل‌نامه رشد پیش دبستانی آرایش منظم کلاس را مؤثر بر یادگیری و روحیه مربی دانست و توضیح داد: «پیام‌دهنده و پیام‌گیرنده تحت تأثیر عوامل محیطی هستند.» او گفت: «اگر در مجله بحثی درباره خلاقیت و یا چیدمان وسایل صورت می‌گیرد، نشان‌دهنده جایگاه آرایش و نظم در یادگیری است و اینکه تا چه حد در ایجاد روحیه در مربی تأثیر دارد.» او ادامه داد: «دانستن اینکه عوامل خلاقیت چیست، سبب خواهد شد که بدانیم چگونه ناخواسته به کشتن خلاقیت کمک می‌کنیم و یا اینکه بدانیم شش سال اول زندگی سال‌هایی هستند که اگر ایجاد خلاقیت نکنیم، دیگر دیر شده است.» خانم مفیدی ۴۸ صفحه فصل‌نامه رشد پیش دبستانی را تلنگرهایی دانست که یک سری اطلاعات را انتقال می‌دهد و چون نسخ تربیتی، نسخ فرموله نیستند، برای همه یکسان عمل نخواهد کرد.

در ادامه جلسه یکی از شرکت‌کنندگان خواهان آموزش مفاهیم و معرفی کتاب‌های کاربردی در مجله شد. سردبیر فصل‌نامه رشد پیش دبستانی توضیح داد: «مقاله‌های منتشر شده در مجله به‌طور مستقل ارائه‌دهنده اطلاعاتی هستند که کهنه نمی‌شوند.» او استقبال از فصل‌نامه رشد پیش دبستانی را باعث مباحثات آموزش و پرورش دانست و گفت: «این فصل‌نامه توانسته است در مدت کوتاهی جایگاه خود را در سرتاسر کشور پیدا کند و مخاطبان فراوانی داشته باشد.» مفیدی همچنین درباره معرفی کتاب گفت: «در این بخش سعی شده است کتاب‌های جدید تألیف و یا ترجمه شده در حوزه کودک و نوجوان معرفی شود.» او همچنین به صفحه دل‌نوشته‌ها اشاره کرد و گفت: «به‌دلیل اینکه قصد انتقال تجربه‌ها، خاطرات و نوآوری‌های ذهنی مربیان پیش دبستانی را داریم، از تمام مربی‌ها تقاضا می‌کنم که مطالب مرتبط را به این صفحه ارسال کنند.» برنامه بازدید از مراکز پیش دبستانی شهرری که از ساعت ۸ صبح شروع شده بود، با همراهی مربیان پیش دبستانی شهرری ادامه یافت و در ساعت ۱۶ به پایان رسید.

برنامه مؤسسات قرآنی از منظر راهنمای برنامه درسی پیش دبستان

مجری طرح پژوهشی: مهدی مروجی

چکیده

این پژوهش به پیشنهاد معاونت آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش در آبان ۱۳۹۱ برای بررسی میزان انطباق برنامه‌های مؤسسات قرآنی با راهنمای برنامه درسی پیش دبستان، مصوب شورای عالی آموزش و پرورش، انجام شده است. بدین منظور از میان ۵۹ مرکز قرآنی شناسایی شده، ۹ مرکز انتخاب و از هر مرکز نیز دو مؤسسه پسرانه و دخترانه انتخاب شد که جمعاً ۱۸ مؤسسه قرآنی را تشکیل می‌دادند.

به‌طور کلی نتایج پژوهش حاکی از آن است که ملاک‌های «اصول حاکم»، «اهداف»، «محتوای برنامه»، «روش‌های یاددهی - یادگیری» و همچنین ملاک‌های «شیوه‌های ارزشیابی» مراکز و مؤسسات قرآنی در بخش‌های (دوره یک‌ساله) انس با قرآن و آموزش زبان فارسی در مناطق دوزبانه تحت پوشش این طرح، از منظر انطباق با برنامه و فعالیت‌های مورد نظر در دوره پیش دبستان، مصوب شورای عالی آموزش و پرورش، در حد «متوسط» همخوانی دارند اما ملاک‌های «رویکرد برنامه» و «ویژگی‌های نیروی انسانی» در حد «خوب» همخوانی دارند.

بیان مسئله و ضرورت پژوهش

براساس بند ۵ اساسنامه دوره پیش دبستان، مصوب جلسه ۶۹۹ - مورخ ۱۳۸۲/۷/۲۸، فعالیت‌های این دوره اعم از تولید محتوا و انتخاب فعالیت‌های یاددهی - یادگیری باید به‌صورت غیرمتمرکز و با مشارکت مردم و نهادهای غیردولتی اجرا شود. از سویی، به منظور ایجاد هماهنگی و همسویی فعالیت‌های مزبور با نظام رسمی آموزش و پرورش، وزارت آموزش و پرورش موظف است بر اجرای صحیح مفاد این مصوبه در همه مراکز پیش دبستانی نظارت و گزارش عملکرد آن را به‌صورت دو ساله به شورای عالی آموزش و پرورش ارائه کند (راهنمای برنامه درسی دوره پیش دبستانی مصوب شورای عالی ۱۳۸۸: ۲). بنابراین، این پژوهش برای بررسی میزان انطباق برنامه‌های مؤسسات قرآن با راهنمای برنامه درسی پیش دبستان، مصوب شورای عالی آموزش و پرورش، انجام شد.

هدف اصلی پژوهش

بررسی برنامه مؤسسات قرآنی از منظر انطباق با راهنمای برنامه درسی پیش دبستان مصوب شورای عالی آموزش و پرورش

سؤال اصلی پژوهش

آیا برنامه مؤسسات قرآنی با اصول و چارچوب راهنمای برنامه درسی پیش دبستان، مصوب شورای عالی آموزش و پرورش، مطابقت دارد؟

پس از تقسیم مراکز این استان‌ها به چهار منطقه جغرافیایی شمال، جنوب، غرب و شرق در هر منطقه به‌طور تصادفی یک مؤسسه قرآنی با دو کلاس برای بررسی و مشاهده انتخاب شدند (در مجموع ۱۸ مؤسسه قرآنی و ۳۶ کلاس).

مراحل انجام پژوهش

الف. شناسایی، احصا و طبقه‌بندی مؤسسات و مراکز آموزش قرآنی براساس فرمت نمونه‌گیری طرح که اولاً، دارای وسعت و فراگیری به لحاظ حوزه عملکرد و تعداد دانش‌آموزان تحت پوشش می‌باشند و ثانیاً، به لحاظ عملکرد کیفی در بین والدین از شهرت برخوردارند.

ب. تعیین معیار و ملاک‌هایی برای تهیه ابزارها در بررسی و مقایسه محتوا یا اسناد مکتوب و مشاهده عملکرد برنامه مؤسسات قرآنی با سند و معیار و ملاک‌های مصوب دوره پیش دبستان با کمک متخصصان حوزه برنامه‌ریزی درسی برای تحلیل عناصر برنامه‌های مصوب و اجرایی با بهره‌گیری از شاخص‌های تعیین شده.

ج. انتخاب دو مرکز به‌عنوان مراکز بررسی آزمایشی پژوهش با هدف اصلاح ابزارها و روش‌ها برای تعمیم تجارب تحقیق و روش مطالعه به سایر مراکز آموزش قرآنی تحت پوشش طرح.

د. انتخاب مراکز نمونه برای مطالعه (تعداد ۱۸ مؤسسه از ۹ مرکز، از استان‌های منتخب) به‌منظور دریافت اسناد و مدارک، مشاهده عملکرد و ارزیابی آن‌ها از حیث مطابقت با برنامه مصوب و توزیع پرسش‌نامه در بین اعضای جامعه مورد مطالعه طرح.

ه. مراجعه به استان‌ها، دریافت اسناد، اجرای مرحله تطبیق اسناد و مدارک، مشاهده عملکرد آموزشی، تکمیل فرم‌های مشاهداتی توسط ارزش‌یابان و توزیع پرسش‌نامه‌ها.

و. استخراج داده‌ها از اسناد مکتوب،

فرم‌های مشاهداتی و پرسش‌نامه‌ها و قضاوت کیفی براساس معیار و ملاک‌های مورد نظر.

ز. بررسی انطباق اسناد و برنامه اجرایی مؤسسات قرآنی با برنامه مصوب و تحلیل علل انطباق و یا شکاف بین این دو با استفاده از اسناد مکتوب، نظرات ارزش‌یابان و داده‌های حاصل از پرسش‌نامه‌ها.

ح. تجزیه و تحلیل داده‌ها - تنظیم گزارش نهایی.

در نتیجه، از مجموع ۷۷۰ ملاک‌های مصوب شورای عالی ارزیابی شده:

- برنامه دوره یک‌ساله شامل ۴۷۴ ملاک مصوب بوده که از این تعداد ۱۷۱ ملاک در حد «انطباق خوب» مورد توجه قرار گرفته است (انطباق با برنامه مصوب در حد ۳۶ درصد و میزان فاصله در حدود ۶۴ درصد است).

- برنامه انس با قرآن کریم شامل ۱۹۵ ملاک مصوب بوده که از این تعداد ۱۳۲ ملاک در حد «انطباق خوب» مورد توجه قرار گرفته است (انطباق با برنامه مصوب در حد ۶۸ درصد و میزان فاصله در حدود ۳۲ درصد است).

- برنامه مناطق دوزبانه شامل ۱۹۵ ملاک مصوب بوده که از این تعداد ۱۶ ملاک در حد «انطباق کم» مورد توجه گرفته است (انطباق با برنامه مصوب در حد ۱۶ درصد و میزان فاصله در حدود ۸۴ درصد است).

در مجموع، از ۷۷۰ ملاک مصوب ۳۱۹ ملاک در حد «انطباق خوب» مورد توجه قرار گرفته است (انطباق با برنامه مصوب در حد ۴۱ درصد و میزان فاصله در حدود ۵۹ درصد است).

نتیجه‌گیری کلی

برنامه و فعالیت‌های مراکز و مؤسسات آموزش قرآنی تحت پوشش این طرح از منظر انطباق با ملاک‌های برنامه پیش دبستانی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش، به‌طور کلی در حد «متوسط» ارزیابی شد.

پیشنهاده‌ها

● از آنجا که متولیان مراکز و مؤسسات آموزش قرآن در سطح کشور متعدّدند و از سویی اکثر برنامه‌های این مراکز با برنامه مصوب آموزش و پرورش در حد متوسط همخوانی دارند، پیشنهاد می‌شود فعالیت‌های برنامه‌ریزی درسی مراکز و مؤسسات قرآنی در سراسر کشور زیر نظر مدیریت واحدی (ترجیحاً آموزش و پرورش) فعالیت کنند. در این راستا، ضمن نظارت‌های مستمر در طول سال، لازم است کارنامه فعالیت‌های این مؤسسات قرآنی با توجه به معیارهای اعلام شده، که مبتنی بر راهنمای برنامه مصوب شورای عالی می‌باشد، ارزیابی شوند.

● پیشنهاد می‌شود براساس ملاک‌های مصوب برنامه پیش دبستان، برنامه‌هایی توسط وزارت آموزش و پرورش به‌عنوان الگو، تولید شود و در اختیار مراکز و مؤسسات قرآنی قرار گیرد اما لازم است استان‌ها این برنامه‌ها را براساس واقعیت‌های اجرایی و توانایی‌های مخاطبان و نیز با در نظر گرفتن بافت بومی و فرهنگی مناطق تعدیل کنند.

● برنامه‌های مراکز و مؤسسات آموزش قرآنی در سطح کشور با هدف ایجاد نشاط و برانگیختن شادی‌های کودکان تدوین شوند و از طراحی برنامه‌هایی که کودکان را تحت فشار روانی قرار می‌دهند و یا بالاتر از توان کودک هستند، پرهیز شود.

● کلیه مدیران و مربیان مراکز و مؤسسات آموزش قرآنی از طریق

دوره‌های ضمن خدمت (کوتاه مدت در طول سال و تابستان‌ها) با آیین‌نامه‌ها و برنامه‌های مصوب پیش دبستان آشنا شوند.

- برای جلوگیری از آموزش حروف الفبا، با لحن عربی در مراکز و مؤسسات آموزش قرآنی سراسر کشور مقدماتی فراهم شود؛ زیرا اکثر مشاهده‌گران طرح اعلام کرده‌اند که:
 - معلمان پایه اول ابتدایی اظهار می‌دارند که با توجه به تعداد دانش‌آموزانی که این‌گونه آموزش‌ها را دریافت کرده‌اند، آموزش حروف الفبا خیلی مشکل است.
 - آموزش حروف الفبا در بیشتر مؤسسات قرآنی مانند کتاب «بخوانیم» در پایه اول ابتدایی، نوعی دخالت در اهداف و محتوای برنامه درسی دوره ابتدایی است.
 - این نوع کلاس‌ها برای کودک جذابیت ندارد؛ به‌طوری‌که این مسئله شادی و نشاط کودکان را از آنان سلب کرده است.

- با اختصاص بودجه، از برنامه و فعالیت‌های قرآنی مراکز و مؤسسات قرآنی حمایت شود.
- از طریق برگزاری همایش‌ها و... زمینه‌های لازم برای تبادل تجربیات مدیران و مربیان مؤسسات قرآنی فراهم شود.
- برای ارتقای کمی و کیفی مؤسسات قرآنی برنامه‌ریزی شود.

- در طراحی فضای آموزشی متناسب با برنامه و نیاز کودکان در مراکز و مؤسسات قرآنی توجه جدی به عمل آید.
- برای تشخیص میزان تأثیر آموزش‌های پیش دبستانی در دوره ابتدایی از آموزگاران این دوره نظرسنجی به‌عمل آید.
- به‌دلیل اینکه برنامه مصوب پیش دبستانی شورای عالی در موارد زیادی آرمان‌گرایانه بوده است و از واقعیت‌های اجرایی (با توجه به تنوع خرده‌فرهنگ‌ها و برخوردار و یا محروم بودن استان‌ها) فاصله دارد، پیشنهاد می‌شود این برنامه مجدداً بازنگری گردد.

پی‌نوشت

۱. انطباق کم (۱ الی ۱/۷۵)، متوسط (۱/۷۶ الی ۲/۵)، خوب (۲/۵۶ الی ۳/۲۵) و کامل (۳/۲۶ الی ۴).

منبع

۱. راهنمای برنامه درسی دوره پیش دبستانی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۸۷.

تلویزیون، رسانه محبوب کودکان!

تلویزیون تأثیر بسیار کمی داشته ولی گروهی هم می‌گویند که تأثیرهای مثبت آن کم‌کم معلوم می‌شود. تعبیر دکتر پاسبک از تلویزیون چنین است: «بهترین و بدترین چیزها». او معتقد است در صورتی که از این وسیله به درستی استفاده شود، ارائه‌کننده روش تربیتی مناسب در روند ارتقای سطح آگاهی و مهارت است و در واقع، مکمل آموزش معلم یا مطالعه است، در غیر این صورت با وارد کردن افکار غلط و منحرف باعث تنزل فرد در تمامی زمینه‌ها می‌شود.

از آنجا که تلویزیون به محض ورود همه‌جا را فرا گرفت، امکان چندانی برای مقایسه دو گروه، که از هر لحاظ به هم شباهت داشته ولی یکی از آن دو به تلویزیون دسترسی نداشته باشد، فراهم نشد.

یکی از شهرهای بریتانیا که تلویزیون نداشت با شهری که فقط یک کانال تلویزیونی و شهری که سه کانال تلویزیونی داشت مطالعه و مقایسه شد. در آغاز مطالعه و بررسی تغییرات، در شهر بدون تلویزیون پس از دریافت تأثیرهای احتمالی آن در رفتار پرخاشگرانه و قالب‌های جنسیتی بررسی شد. ابتدا در میزان پرخاشگری کودکان در زمین بازی مدرسه تفاوتی دیده نشد ولی کودکان شهرهای بدون تلویزیون بعد از ورود

آن به شهرشان پرخاشگرتر شدند. به نظر می‌رسد تماشای تلویزیون باعث افزایش پرخاشگری آنان شده باشد. در مورد جنسیت نیز تماشای تلویزیون عقاید کلیشه‌ای را بیشتر کرد. البته ممکن است این تفاوت تا حدودی ناشی از نوظهور بودن این پدیده بوده باشد. تماشای تلویزیون دست کم در سال‌های اولیه مدرسه در مهارت‌های خواندن تداخل می‌کند. کودکان نمونه شهر بدون تلویزیون بریتانیا در مقایسه با سایر کودکان در آزمون‌های خواندن عملکردی بهتر داشتند ولی با ورود تلویزیون به شهرشان عملکردشان ضعیف‌تر شد. شاید باز هم بتوان دلیل آن را جدید بودن این پدیده دانست؛ تأثیری که ممکن است پایدار نباشد.

البته کودکان آمریکایی که با تلویزیون بزرگ می‌شوند، به میزان افزایش تماشای تلویزیون در خواندن ضعیف می‌شوند؛ حتی وقتی که عامل هوش در این میان کنترل شده باشد. ظاهر امر چنین می‌نماید که این وسیله جای خواندن را برای بسیاری از کودکان می‌گیرد.

آیا تلویزیون کودکان را تنبل می‌کند؟

از آنجا که کودکان به‌طور معمول تلویزیون را بیشتر در مقام یک وسیله سرگرمی تماشا می‌کنند و

موقعیتی برای استراحت، تلاش ذهنی بسیار کمی صرف آن می‌دارند (سالومون، ۱۹۸۳). البته آنان دریافت کنندگانی منفعل نیستند و از سنین خردسالی در مورد اینکه چه ببینند و چگونه تماشا کنند به خود حق انتخاب می‌دهند. توجه آن‌ها از طریق حرکات تند و زنده تصاویر متحرک که شامل حیل‌های سمعی و بصری است جلب می‌شود اما جلوه‌های تولید به تنهایی برای جلب علاقه آنان کافی نیست (هوستون و رایت، ۱۹۸۳) آنان به مضمون‌هایی توجه می‌کنند که آن را درک نمایند (آندرسون و لورچ، ۱۹۸۳) و برایشان جالب و خنده‌آور باشد (زیلین، و یلیا مز،

سیدغلامرضا فلسفی

دانشجوی کارشناس ارشد علوم ارتباطات اجتماعی

برانت،
بونیتون، وولف،

(۱۹۸۰).

این گمان که برنامه‌های تلویزیون بر همهٔ کودکان تأثیری یکسان دارد، ساده‌انگاری است. کودکان می‌توانند از تلویزیون هم رفتار جامعه‌پسند و هم پرخاشگرانه بیاموزند. در عین حال دربارهٔ روابط و رفتار اجتماعی از این وسیله آگاهی کسب کنند. زندگی پر

والدین می‌توانند وقایع تلویزیون را برای کودکان تعبیر و تفسیر کنند. همچنین فعالیت‌هایی را هدایت کنند که در آن کودکان مضمون‌های جامعه‌پسند برنامه‌های تلویزیونی را تمرین کنند

ماجرای آدم‌ها در تلویزیون برای کودکان جالب است و بعضی از کودکان می‌گویند که از ماجراهایی که در تلویزیون می‌بینند، بیشتر از زندگی روزمره با والدینشان چیز یاد می‌گیرند (کوم استاک، کویی، ۱۹۷۸). آنچه آن‌ها می‌آموزند تا حدودی به سطح درک شناختی‌شان بستگی دارد.

کودکان بسیاری از برنامه‌هایی را که برای آن‌ها طرح‌ریزی شده است، تماشا می‌کنند ولی غالب آنچه را می‌بینند برای بزرگسالان تهیه و تنظیم شده است. به طور معمول، مضمون داستان‌ها، شخصیت‌ها و موقعیت‌ها برای آن‌ها ناآشناست و آنچه را

می‌بینند درک نمی‌کنند؛ زیرا مهارت‌های شناختی آنان برای درک داستان‌های پیچیده هنوز به‌طور کامل رشد نکرده است. کودکان خردسال در تشخیص مضمون مهم و اصلی از موضوع‌هایی که در حاشیهٔ موضوع اصلی است ناتوان‌اند، بنابراین، نمی‌توانند داستان را پیگیری کنند. لذا نمی‌توانند عناصر مختلف یک داستان را به هم ربط دهند. هر یک از این توانایی‌های شناختی به‌تدریج در طول سال‌های مدرسه رشد می‌کند. بنابر این کودکان در سال‌های کودکی نمی‌توانند پیام‌هایی را که بزرگسالان از برنامه‌های تلویزیونی می‌گیرند دریافت دارند، حتی رشد شناختی کودکان در درک آن‌ها از آگهی‌های تبلیغاتی نقشی مهم دارد. هر چند آن‌ها از سه یا چهار سالگی می‌توانند آگهی‌های تبلیغاتی را از برنامه‌های تلویزیونی تشخیص دهند.

درمجموع با توجه به اینکه بسیاری از والدین تلویزیون را یک وسیله تنوعی مضر می‌دانند، باید اذعان داشت که یکی از عوامل مهم اجتماعی کردن کودکان و مؤثر در رشد شناختی آن‌ها تلویزیون است، حتی زمانی که کودک آن را تنها در مقام یک وسیلهٔ سرگرم کننده تماشا می‌کند که در اغلب مواقع نیز چنین است، باز از آن می‌آموزد. این روند نظاره‌گری کودکان بر تلویزیون از خردسالی آغاز می‌شود. بسیاری از والدین گزارش داده‌اند که این وسیله بچه‌هایشان را ساکت نگاه می‌دارد. کودکان شش ماهه وقتی تصویر تلویزیون خراب می‌شود، گریه سر می‌دهند و این بدان معناست که به محرک‌هایی که از سوی این جعبهٔ جادویی ایجاد می‌شود توجه می‌کنند (هولن‌بک، اسلانی، ۱۹۷۹). در حدود ۲ تا ۲/۵ سالگی کودکان به برنامه‌های تلویزیونی به‌طور پیگیر توجه می‌کنند و چنین می‌نماید که از وقایع و آدم‌هایی که تصویرشان را

می‌بینند، آگاهی دارند. کودکان در ۴ تا ۵ سالگی به‌طور متوسط هر روز بیش از دو ساعت تلویزیون تماشا می‌کنند. این میزان تا اواخر دوران کودکی افزایش یافته و در دوران نوجوانی قدری کاهش می‌یابد.

جایگاه تلویزیون در میان کودکان

علت محبوبیت فراوان تلویزیون در میان کودکان در مقابل دیگر وسایل ارتباط جمعی چیست؟ کودک غالباً تمام توجهی را که انتظار دارد، از والدین دریافت نمی‌کند و تلویزیون وسیله‌ای است که می‌تواند آن را دست‌کاری کند و عملاً عهده‌دار نوعی وظیفهٔ جبرانی و جانشینی است. کودک با بعضی از چهره‌های تلویزیونی خو می‌گیرد و این چهره‌ها برایش نوعی هم‌بازی به‌شمار می‌آیند. در ۶ تا ۷ سالگی این وابستگی کاهش می‌یابد.

از جهت دیگر تلویزیون مشارکت زیادی در اجتماعی کردن کودک دارد و بدیهی است که تأثیر یک برنامهٔ معین بر کودکان و بزرگسالان به یک نحو نخواهد بود. تلویزیون به کودکان کمک می‌کند تا تجربیات خاص خود را بهتر درک کنند و تحت سیطرهٔ خویش درآورند و طی روندی خاص به آنان امکان می‌دهد احساس خود را توجیه کنند و تا حدودی فشارهای موجود را بیرون بریزند.

دنیای تلویزیون دنیایی است پس شگرف که تمامی کودکان از بیست ماهگی به سوی آن جلب و بدان علاقه‌مند می‌شوند. کودکان تا دو سالگی قادر به دنبال نمودن یک داستان تلویزیونی و درک رابطهٔ تصاویر آن با یکدیگر نیستند و ضمن تماشای تلویزیون تنها توجهشان به موجوداتی جلب می‌شود که قادر به شناخت آنان‌اند. کودکان دیگر و حیوانات را بیشتر می‌پسندند، نام آن‌ها را تکرار می‌کنند و به سوی شخصی که در کنار آن‌هاست بر می‌گردند تا از صحت درک

خود اطمینان یابند و از این بابت خوشحال می‌شوند. انسان‌هایی که در تلویزیون ظاهر می‌شوند، گاه به‌جای کسانی گرفته می‌شوند که با کودکان محشورند. پس کودک از این طریق فرصت می‌یابد تا دنیای خود را بیشتر مورد مذاقه قرار دهد. تصویری را می‌جوید که با آنچه می‌شناسد نزدیک است و از این راه دانسته‌های خود را به محک آزمایش می‌نهد. بین دو و سه سالگی علاقه به حیوانات، کودکان دیگر و افراد نزدیک و آشنا ادامه می‌یابد اما بیش از پیش حرکت است که او را مجذوب و شیفتهٔ خود می‌سازد. کودکان در حرکت عناصری می‌یابند که تحلیل آنان را قوام می‌بخشد، می‌توانند داستان‌های ساده را بفهمند و حتی به خاطر بسپارند. بعضی از تصاویر را با موجودات واقعی یکسان می‌پندارند اما در بازی‌های خود از آن‌ها الهام می‌گیرند. برنامه‌ای را ترجیح می‌دهند و آن را در بین دیگر برنامه‌ها باز می‌شناسند. همچنین بین برنامه‌هایی که آنان را جلب نمی‌کند و برنامهٔ مورد علاقه خود دست به انتخاب می‌زنند. نه فقط برنامه‌های خاص خود را می‌پسندند بلکه برنامه‌های مربوط به بزرگسالان با مفاهیم خانوادگی را نیز دوست دارند. تبلیغات با توجه به حرکت درونی خود آن‌ها را جلب می‌کند بنابرین، در این مرحله از زندگی تلویزیون دنیای خیال کودک را می‌گسترده و آن را با واقعیت‌های منطبق با تمایلات پیوند می‌زند.

بین دو تا سه سالگی کودک با روشن و خاموش کردن و تغییر برنامه تلویزیونی تسلط خود را بر این دنیای پر تحرک و جادویی به اثبات می‌رساند. از محبوبیت قهرمانان با صورت انسانی در بین کودکان کمتر از چهار سال چنین برمی‌آید که بعد از این سن قهرمانی با صورت کاملاً انسانی بر بازیگران نیمه انسانی و نیمه‌حیوانی درگیر در حوادث ارجح است. در حدود

چهار سالگی توجه کودک به داستان‌هایی طولانی‌تر معطوف می‌شود. حوادث اصلی این داستان‌ها اگر ساده باشند، برایش قابل درک است و نقش‌های قابل اجرا را مورد تقلید قرار می‌دهد. بر خلاف دو تا سه سالگی، کودکان در این سن کمتر سؤال می‌کنند. زیرا از قضاوت خاص خود اطمینان دارند و بین دنیای تلویزیون و واقعیت تمایز قائل‌اند؛ هر چند که در مواردی این هر دو را به هم نزدیک می‌سازند. شاید بتوان گفت که کودک چهار ساله به ساده‌ترین وجه قابل تسخیر است. بین چهار و پنج سالگی کنجکاری او افزایش می‌یابد و آشکارا درصدد شناخت بهتر زندگی بزرگسالان برمی‌آید. بدین ترتیب، در خلال پنج سال اول زندگی شخصیت کودک با این وسیله به سوی آینده‌ای خاص سوق می‌یابد. تا سه سالگی این وسیله تنها به تکمیل عناصری می‌پردازد که محیط اجتماعی نزدیک کودک را تشکیل می‌دهد. سپس تلویزیون در فرایند اجتماعی شدن او مؤثر می‌افتد و شاید از این طریق ادراک «من» و «غیر من» را تحریف می‌نماید و این امر چنانچه کودک مدت زیادی را در برابر تلویزیون بگذراند، تا چهار و پنج سالگی ابعادی گسترده می‌یابد و افکاری پیگیر و رنج‌آور پدید می‌آورد. در بین کودکان، به خصوص در سه تا شش سالگی، تماشای ممتد تلویزیون موجبات پیدایش نیازی خاص به تصاویر ثابت را فراهم می‌آورد. کودک بر آهنگ اشیایی که در برابر چشمانش قرار دارند، مسلط است؛ در صورتی که گذر تصاویر بر صفحه تلویزیون چنین امکانی را فراهم نمی‌آورد.

تلویزیون و برنامه‌هایش باید در جایگاه مکمل نتایج حاصل از مدرسه به‌کار گرفته شوند و نه به عنوان رقیب آن. علاوه بر این، باید هدف نهایی استفاده از تلویزیون برای کودکان، به خصوص در سنین مدرسه،

کاهش ناکامی

تحصیلی در بین

گروه‌های متعلق به قشرهای

پایین جامعه به لحاظ فرهنگی

باشد. در بررسی‌ها نقش تلویزیون

در جایگاه عامل موفقیت‌زا یا ناکام

کنندهٔ تحصیلی حکایت از اثر ناچیز آن بر

کودکان دارد. کامیابی تحصیلی کودکان

دارای تلویزیون و فاقد آن در خانه یکسان

است با این همه، به نظر می‌رسد نونهالان

و کودکان با هوش‌بهر کمتر با داشتن

تلویزیون از کامیابی تحصیلی بیشتری

برخوردارند؛ در حالی که هوشمندان از

این نظر زیانی مختصر می‌بینند. البته به

طور متوسط هر قدر کودک باهوش‌تر

باشد، کمتر تلویزیون تماشا می‌کند. در

پایان باید تصریح نمود که طبق تحقیقات

شرام – لایل و پارکر، تلویزیون به خودی

خود نه خوب است نه بد. مهم بینندگان،

شخصیت و محیط آن‌هاست. به‌طور کلی،

زمانی تأثیر اخلاقی و روانی تلویزیون بر

کودکان مخرب است که کودک از مربیان

خود نظام ارزشی خاصی را که هادی افکار

و قضاوت‌های او در چارچوب هنجارهای

اجتماعی است، دریافت نکرده باشد.

منابع

۱. سورین، تانکاردا، ورنر جی و جیمز دبلیو؛
نظریه‌های ارتباطات، ترجمهٔ علیرضا دهقان.

دانشگاه تهران، ۱۳۸۸

۲. جاوت، گارث؛ ادانل، ویکتوریا؛ تبلیغات و
اقتناع ترجمهٔ حسین افخمی. همشهری تهران،
۱۳۹۰.

۳. کازنو، ژان؛ جامعه‌شناسی وسایل ارتباط
جمعی، ترجمهٔ باقر ساروخانی و منوچهر محسنی.
اطلاعات، تهران، ۱۳۷۳.

۴. هنری ماسن، پاول و دیگران، رشد و
شخصیت کودک، ترجمهٔ مهشید یاسایی،
نشر مرکز، تهران، ۱۳۷۰.

۵. اتکینسون- هلیگارد، زمینهٔ

روان‌شناسی، ترجمهٔ گروه

مترجمان، رشد، تهران،

۱۳۷۳.

نرگس دهستانی اردکانی
 مدرس دانشگاه علمی - کاربردی

اشتباهات بزرگ والدین در تربیت کودکان

نه! نه! اشتباه نکنید!

عکس: مهسا قیابی

اشاره

وقتی رفتار زشتی از فرزندانمان سر می‌زند، بی‌شک اولین سؤالی که مطرح می‌شود این است که فرزندم این را از کجا یاد گرفته است. غافل از آنکه کودکان لوح‌های سفیدی در دستان والدین هستند و این ما هستیم که با رفتار و تربیت خود این‌رو، در برخورد با ناهنجاری‌های رفتاری کودکان، اولین سؤال باید این باشد که کجای رفتار ما اشتباه بوده که کودکمان از آن الگوبرداری کرده است.

کلیدواژه‌ها: تربیت، مسئولیت، دروغ

این روزها کم نیستند کودکانی که به سبب تربیت غلط والدین آن‌چنان بدرفتار شده‌اند که خودخواهی و خودرأیی را از همین سنین به‌راحتی می‌توان در آن‌ها دید. همه والدین فرزندان خود را دوست دارند و همه چیز را برای آن‌ها می‌خواهند که در هر حال هزینه‌بر است. پدر و مادرهای زیادی هستند که با محبت افراطی باعث لوس شدن فرزند می‌شوند. در این صورت، بچه‌ها با وجود همه داشته‌هایشان خوشحال و راضی به نظر نمی‌رسند و مدام تقاضای بیشتری می‌کنند. لوس تربیت شدن کودکان پدیده‌ای است که معمولاً در سنین بالاتر به‌راحتی رفع کردنی نیست و برخی اوقات این خصیصه در سنین بالاتر نیز نمود پیدامی‌کند.

والدین باید از همان ابتدای کودکی با رفتار و عکس‌العمل مناسب از لوس‌بار آمدن و خودرأیی کودک جلوگیری کنند و از آن به سادگی نگذرند. بهانه‌گیری‌های بی‌مورد در کودک باید در اولین فرصت تحلیل و بررسی شود و کودک این آموزش را ببیند که والدین هر رفتار زشتی را نادیده نمی‌گیرند.

بهانه‌گیری‌های بی‌مورد در کودک باید در اولین فرصت تحلیل و بررسی شود و کودک این آموزش را ببیند که والدین هر رفتار زشتی را نادیده نمی‌گیرند

مقایسه کردن کودک با همسالان

این نکته را هرگز از یاد نبرید که کودکان به‌هیچ‌وجه از مقایسه شدن خود با دیگر همسالانشان استقبال نمی‌کنند. گاهی این مقایسه کردن می‌تواند بذر کینه‌های بزرگی را در ضمیرشان بکارد. فرقی نمی‌کند که شما کودکان را با چه کسی مقایسه می‌کنید؛ گاهی حتی مقایسه‌وی با خواهر یا برادرش نیز همین پیامد را دارد. در واقع، باید از کودکی اعتمادبه‌نفس را در کودک ایجاد کرد. پدیده مقایسه کردن کودکان از مهم‌ترین علت‌های تخریب اعتمادبه‌نفس سرنوشت‌ساز در کودک است. از سوی دیگر، حسادت نیز از پیامدهای دیگر مقایسه کردن کودکان با هم به‌شمار می‌رود. کودک شما بدون شک به الگوی مورد نظر شما حس حسادت پیدا خواهد کرد؛ فرقی نمی‌کند که آن الگو برادر یا خواهرش باشد یا فردی دیگر.

تربیت نامناسب

زمانی که شما به‌عنوان والدین از تربیت صحیح فرزندان خود سرباز می‌زنید و غفلت می‌ورزید، در واقع، این وظیفه خطیر را به‌عهده دیگران می‌گذارید.

دروغ مصلحتی

دروغ گفتن را - به هر دلیلی که باشد - برای کودکان عملی زشت و ناپسند جلوه دهید. قرار است راست‌گویی را به‌وی آموزش دهید؛ پس اگر کار زشتی را اولین

بار انجام داده است و به شما راستش را می‌گوید، با چهره‌ای جدی اما نه عصبانی، ابتدا او را به دلیل راست‌گویی‌اش تحسین کنید و سپس از او قول بگیرید که دیگر کار ناپسندش را تکرار نکند. در منزل نیز به هر دلیل دروغ را ممنوع کنید و اصطلاحاتی همچون دروغ مصلحتی را تا جایی که امکان دارد، از ادبیات خانه خود خارج سازید. کودکان همچون دوربین تمامی رفتارهای درست و غلط شما را ضبط می‌کنند و دروغ‌های کوچک و بزرگ شما برای کودکان الگو می‌شود و در نهایت او را فردی دروغ‌گو بار می‌آورد.

مشارکت در مدرسه فرزندان

بعد از خانه، مدرسه محلی است که کودکان بیشترین ساعات خود را در آن می‌گذرانند و بنابراین معلمان و همسالان نقش مهمی در زندگی آن‌ها دارند. مهم نیست که کدام‌یک از والدین در مدرسه حضور داشته باشند؛ مهم حضور یکی از آن‌هاست. حساسیت شما نسبت به تربیت و رشد فرزندان، مربی را ملزم می‌کند که درباره تربیت فرزندان دقت و هوشیاری بیشتری داشته باشد.

رعایت نکردن اعتدال در تشویق فرزندان

با تشویق کردن کودکان، باعث افزایش عزت‌نفس او می‌شوید اما باید اعتدال را رعایت کنید. اجازه بدهید که تشویق در وقت مناسب و تنها زمانی که کار فرزندان واقعاً لایق تشویق است، انجام شود. اگر کودکان را به دلیل انجام دادن کارهای معمولی تشویق کنید، قضاوت درست درباره ارزش دستاوردهایشان را از آن‌ها می‌گیرید.

واگذاری مسئولیت به فرزندان

فرزندان شما نباید به خاطر انجام

دادن کارهای عادی و روزمره پاداش یا جایزه‌ای دریافت کنند؛ چون عضوی از خانواده هستند، نه مهمان. هر عضوی از خانواده موظف به انجام دادن امور مربوط به خانه است؛ از شستن ظرف‌ها گرفته تا گردگیری. دادن پول اضافی روش فوق‌العاده‌ای برای تشویق است، اما در عوض انجام دادن کارهای فوق‌العاده، نه کارهایی که وظیفه هر عضو خانواده است. بخشی از مسئولیت زندگی مشترک با خانواده را می‌توان به عهده کودکان نهاد.

رفتار صحیح با همسر

نحوه رفتار شما با همسران نوعی الگو برای آینده فرزندان خواهد ساخت؛ یعنی آن‌ها نیز دقیقاً همین‌طور با همسر خود رفتار خواهند کرد. اگر با همسران با احترام و عشق رفتار کنید، ارزش خانواده را به فرزند خود نشان می‌دهید و در نتیجه او احساس امنیت خواهد کرد.

داشتن توقعات غیر واقعی از کودک

از کودکان، به‌خصوص خردسالان، انتظارات و خواسته‌های معقول و منطقی داشته باشید. اگر برای شام جایی مهمان هستید و از کودک دو ساله خود انتظار دارید که درست مانند شاهزاده‌ای کوچک رفتار کند، سخت در اشتباهید. انتظار شما از آن‌ها باید بازی، شادی و نشاط باشد.

عدم وفای به عهد

اگر به گفته‌های خود عمل نکنید، کودکان میان گفته و عمل شما تناسبی نمی‌یابند و در نتیجه به شما اعتماد نخواهند کرد.

منابع

۱. فردوسی، سیما؛ کلیدهای تربیت کودکان و نوجوانان، صابرین، تهران، ۱۳۸۷.

اشاره

از یک پیش دبستان خوب چه انتظاری دارید؟ مهد کودک خوب چه مهد کودکی است؟ در یک پیش دبستانی چه آموزش هایی باید داده شود؟ مربیان مهدهای کودک و مراکز پیش از دبستان چه خصوصیات و ویژگی هایی باید داشته باشند؟ و چندین سؤال دیگر...

این ها سؤالاتی است که ذهن کلیه مادران و پدران را درگیر کرده است. معمولاً اولیا از فرستادن کودک خود به مراکز پیش دبستانی و مهدهای کودک می ترسند. این ترس از آنجا ناشی می شود که اولاً انتظار ایشان را از مراکز پیش دبستانی و مهد کودک ها نمی دانند و یا اگر می دانند آن قدر توقعشان بالاست که با سطح خدمات این گونه مراکز همخوانی ندارد و دچار مشکل می شوند.

اصولاً چنین اولیایی که سطح انتظارشان از مهد کودک بالاست، با مراحل رشد کودک آشنا نیستند و یا به طور کلی با روان شناسی کودک هیچ گونه آشنایی ای ندارند و نمی دانند در هر مرحله از رشد کودک باید چه توقعی از کودک و مربی داشته باشند. معمولاً این اولیا هم با خود دچار مشکل می شوند و هم با کودک و هم در خارج از خانه با مهد کودک و مدرسه.

معیارهای انتخاب مراکز پیش دبستانی و مربیان آن

پیش دبستانی مناسب برای فرزندان

عزیزاله بابلی

دانشجوی دکترای برنامه ریزی درسی، مشاور خانواده

عکس: اعظم لاریجانی

نگرش به دوره پیش از دبستان، به منزله دوره ای از آموزش های کودک، که باید همانند سایر مراحل تحصیل او حاوی برنامه های آموزشی و پرورشی مدونی باشد، اهمیت بسیار دارد

هدف آن پرورش و رشد همه جانبه کودک است. این برنامه ها شامل فعالیت ها و تجربه هایی است که به رشد جسمی و حرکتی، شناختی، زبان گفتاری، عاطفی، اجتماعی، خلاقیت، ابراز وجود و درک زیبایی ها می انجامد.

سن ورود کودکان به مراکز پیش دبستان در ممالک جهان متفاوت است. مثلاً در انگلستان کودکان زیر پنج سال و در آلمان براساس طرح نوین آموزش و پرورش برای کودکان زیر چهار سال آموزش پیش دبستان مهیا کرده اند.

● **دوره پیش دبستان:** دوره ای است که، به تناسب امکانات و مقتضیات هر کشور، کودکان سه تا شش ساله در آن پرورش می یابند.

در آیین نامه کودکان ها آمده است: کودکان یک واحد تربیتی است که به وسیله یا با اجاره وزارت آموزش و پرورش برای تربیت کودکانی که در سنین پیش از ورود به دبستان هستند، تأسیس می شود.

● **مهد کودک:** به مراکز اطلاق می شود که کودکان را از سن نوزادی تا سه سالگی برای چند ساعت در روز نگهداری می کنند.

● **خانواده:** خانواده کوچک ترین و اساسی ترین واحد اجتماعی است که هر یک از افراد جامعه در آن پرورش می یابد. در این میان، نقش پدر و مادر به عنوان معماران شخصیتی فرزند بسیار مهم و تعیین کننده است. پایه رشد اخلاقی و شخصیت فرد در خانواده گذاشته می شود. نقش خانواده در درونی ساختن رفتارها، نگرش ها، باورها و ارزش ها بسیار تعیین کننده است. بنابراین، خانواده

یکی از ساختارهای قدرتمند مراقبت و تربیت افراد در دوران طفولیت و کودکی است که از طریق آشنا کردن فرزندان با معیارهای اجتماعی و اخلاقی، آنان را برای ورود به اجتماع و زندگی جمعی مهیا می سازد. خانواده در تمایلات فرزندان و افکار و عقاید و طرز برخورد ایشان با دیگران نفوذ می کند. کودک در خانواده با مشاهده رفتار مادر یاد می گیرد که جدی و خونگرم باشد یا به عکس، با سهل انگاری و خونسردی به امور مختلف بپردازد. کودک بیشتر تظاهرات عاطفی را از والدین خود فرا می گیرد. **رنه هو** مدیرکل فرهنگی یونسکو معتقد است: «وقتی مادری را تعلیم می دهیم، در واقع خانواده ای را تعلیم داده ایم».

بنابراین، برنامه های تعامل و مشارکت والدین با مراکز پیش دبستانی می تواند کمک شایان توجهی به رشد همه جانبه فرزندان کند.

نگرش به دوره پیش از دبستان، به منزله دوره ای از آموزش های کودک، که باید همانند سایر مراحل تحصیل او حاوی برنامه های آموزشی و پرورشی مدونی باشد، اهمیت بسیار دارد. در کشور ما آموزش پیش از دبستان هنوز از نظر سطح چندان گسترده نیست اما به عنوان اولین تجربه آموزشی کودک و به سبب تأثیر مهمی که در شکل گیری شخصیت او دارد، باید برنامه هایی هدف دار و تدوین یافته داشته باشد تا تمام جنبه های رشد و تکامل کودک را دربرگیرد. اگر اوقات کودک در مراکز آموزشی پیش دبستانی، اعم از مهدهای کودک یا آمادگی ها، صرف کارهای غیر هدف دار و پیش بینی نشده شود و نقطه آغاز و پایان برنامه ها معین نباشد، علاوه بر وارد آمدن آسیب های آموزشی، به جای اینکه کودک را برای آموزش رسمی آماده سازد، ممکن است تصور نادرستی از مدرسه در ذهن او القا کند.

مدیران مراکز پیش از دبستان،
 بروشوری از آموزش‌ها و خدماتی که
 می‌خواهند ارائه دهند، تهیه و به هنگام
 ثبت‌نام به والدین ارائه کنند و در طی هفته
 نیز گزارش کاری به آن‌ها بدهند

بنابراین، بعد از خانواده دومین نهاد تأثیرگذار، مراکز پیش‌دبستان و مربیان توانمند آن هستند که باید واجد شرایط و خصوصیتی باشند که در ادامه به آن‌ها اشاره می‌شود.

● ویژگی‌های مربیان مراکز پیش از دبستان

چون که با کودک سر و کارت فتاد پس زبان کودکی باید گشاد مربیان در فرایند تربیت کودکان پیش از دبستان نقش بسیار مهمی دارند؛ از این رو علمای تعلیم و تربیت بر انتخاب مربیان شایسته و واجد صلاحیت‌های اخلاقی، مذهبی و علمی تأکید

کرده‌اند.

امام محمد غزالی درباره تأثیر آموزگار در رفتار کودک می‌گوید:

«در اطفال حس تقلید قوی است و چشم آن‌ها به رفتار آموزگار و گوش آن‌ها بر گفتار اوست. هرچه نیکو داند آنان نیز نیکو دانند و هر چه را ناپسند دارد، آنان نیز ناپسندشمارند».

در طرح تغییر نظام آموزش و پرورش پیشنهاد شده در سال ۱۳۶۷، دربارهٔ مربیان این دوره آمده است:

● مربیان این دوره باید از بهترین و زبده‌ترین معلمان علاقه‌مند به کار در دورهٔ پیش‌دبستانی انتخاب گردند.

● علاوه بر داشتن شرایط عمومی دارای این ویژگی‌های باشند.

- روحیه‌ای شاد داشته باشند.

- پر تحمل و صبور باشند.

- حتی‌الامکان از بین بانوان انتخاب گردند.

● به کودکان پیش‌دبستانی علاقه‌مند باشند.

● دورهٔ خاص مربیگری را ابتدا در سطح کاردانی و سپس کارشناسی بگذرانند.

● به دانش‌افزایی و دستیابی به اطلاعات جدید مربوط به آموزش و پرورش پیش‌دبستانی علاقه‌مند باشند.

● برای آنان مزایای کافی در نظر گرفته شود.

علاوه بر موارد ذکر شده در الگوهای مطرح پیش از دبستان در دنیا دربارهٔ مربیان این دورهٔ حساس چنین عنوان شده است:

در رویکرد رجیو امیلیا^۲ مربی به‌عنوان معلم - محقق، نقش راهنما، مشاهده‌گر و تسهیل‌کننده دارد و به کودکان در امر تحقیق کمک می‌کند و به ثبت چگونگی یادگیری کودکان می‌پردازد.

در الگوی مونته‌سوری^۳ مربی، مشاهده‌گر صبور و باحوصله‌ای است که می‌داند چگونه مشاهده کند، چگونه کودکان را در یادگیری و استفاده از ابزار و لوازمی که با دقت و با در نظر گرفتن توانایی‌های آنان تهیه شده است هدایت و کمک کند تا کودکان در ضمن فعالیت‌های آزاد خود و کار با دیگران، اصول آزادمنشی، مهارت‌های اجتماعی و حل تعارضات شخصی را تمرین کنند.

در الگوی والدورف^۴ مربیان به‌عنوان راهنمایان اخلاقی، که مورد تقلید کودکان هستند، نرم اما قاطع‌اند و برای هدایت فعالیت‌های فردی و گروهی کودکان و فراهم کردن شرایط برای تقلید آزادانهٔ آن‌ها و به اجرا درآوردن سه قانون طلایی اشتاینر

تلاش می‌کنند. این سه قانون عبارت‌اند از:

۱. با احترام و قدرشناسی به دنیایی که کودک از آن می‌آید، به استقبال هر کودک بروید. ۲. با عشق به کودک بیاموزید. ۳. کودک را به سمت آزادی حقیقی، که متعلق به انسان است، هدایت کنید.

علاوه بر استفاده از مربیان لایق تأکید شده است که در مراکز پیش‌دبستانی از مشاوران کودک نیز استفاده شود تا از این طریق هماهنگی لازم در امر تربیت کودکان و رسیدگی به مشکلات آنان انجام گیرد.

بنابراین، مراکزی که بیشتر به مباحث تعلیم و تربیت به‌خصوص روان‌شناسی رشد توجه می‌کنند، دارای برنامه‌ریزی منسجم هستند و در برنامه‌ریزی‌های خود به قوهٔ ابتکار، گوش دادن فعال، محبت، انعطاف‌پذیری و روش‌های اکتشافی همراه با کودک‌محوری و بازی‌محوری توجه خاص دارند، برای تربیت نونهالان پیش‌دبستانی مناسب‌ترند.

پس والدین باید مراکزی را انتخاب کنند که از ویژگی‌های زیر بی‌بهره نباشند.

- جایی را انتخاب نمایند که تأکید ویژه بر بازی و بازی‌محوری داشته باشد.

- روش آن‌ها بیشتر دیداری باشد تا گفتاری.

- مخاطب‌شناس خوب باشند. به تفاوت‌های فردی توجه کنند و با هدف و دارای استراتژی باشند.

- بدانند بهترین روش برای پیش‌دبستان، روش بازی و روش‌های اکتشافی است.

- هدف این دوره بیشتر آمادگی برای خواندن، نوشتن، گوش دادن و... و به‌دست آوردن دیگر مهارت‌های ظریف (مداد در دست و... نقاشی) است.

- بدانند حتماً بچه‌ها باید تجارب دست اول داشته باشند.

- تأکید آن‌ها بر کنترل غیرمستقیم باشد تا شیوه‌های آمرانه و سخت‌گیری‌های

بی‌مورد.

- در برنامه‌های آن‌ها، فعالیت‌های خودیاری مشهود باشد (یعنی فعالیت‌هایی که انتظار داریم کودکان این دوره با استقلال بتوانند از عهدهٔ انجام آن‌ها برآیند؛ مانند: غذا خوردن، لباس پوشیدن، شانه زدن، مسواک زدن، بستن بند کفش‌ها و...).

- در برنامه‌های آن‌ها حتماً فعالیت اکتشافی مشهود باشد.

- یک پیش‌دبستان خوب حتماً دارای بخش‌ها و تجهیزات مفید زیر است.

الف. داخل ساختمان

- بخش مکعب‌ها
- بخش مهارت‌های دستی
- بخش مهارت‌های ابتکاری
- بخش علائق خاص و ویژه
- ...

ب. بخش‌ها و تجهیزات خارج ساختمان

- بخش صعود
- بخش باغچهٔ شنی
- بخش استخر یا حوض
- بخش علائق خاص و ویژه

پی‌نوشت‌ها

1. Venita Kaul
2. UNESCO
3. Reggio Emilia
4. Maria Montessori
5. Waldorf

منابع

۱. کول، ونیتا. برنامهٔ آموزش و پرورش در دورهٔ پیش‌دبستان. ترجمهٔ فرخنده مفیدی. سمت. تهران، ۱۳۸۳.
۲. یونسکو: «آموختن برای زیستن»، تهران، ۱۳۵۵.
۳. مفیدی، فرخنده. آموزش و پرورش پیش‌دبستان و دبستان. دانشگاه پیام‌نور، تهران، ۱۳۸۳.

مقدمه

پرخاشگری یک رفتار مطلوب در مسیر رشد طبیعی کودک است. ولی اگر تحت کنترل صحیح نباشد، می تواند به صورت هیجان از هم پاشیده ای در آید. پرخاشگری بیش از حد طبیعی نمایانگر این است که کودک در یادگیری رفتارهای مطلوب در مواجهه با محرک هایی که خشم او را برمی انگیزد، شکست خورده است. صاحب نظران معتقدند که پرخاشگری ممکن است از ناکامی های بنیادی ناشی شود یا به علت وجود مدل های پرخاشگرانه در محیط کودکان به وجود آید. (نوابی نژاد، ۱۳۷۰)

در سنین سه تا پنج سال، کودکان مهارت های شناختی و کلامی را کسب می کنند. آن ها معمولاً مهارت های جدیدی را که آموخته اند، در رفتارهای پرخاشگرانه نیز به کار می گیرند، پیامدها و نتایج رفتار پرخاشگرانه را می فهمند و بنابراین، اگر رفتار پرخاشگرانه به طور مثبت تقویت شود، می تواند دائماً تکرار شود یا شدت پیدا کند و یا اینکه آن رفتار هم تکرار شود و هم شدت یابد. (غلامی حیدرآبادی، ۱۳۹۱)

پرخاشگری بر حسب زمان در شبانه روز، موقعیت، میزان آشنایی با کودکان دیگر و حضور یا غیبت بزرگسالان تغییر می کند و معمولاً در زمان خستگی کودک و یا قبل از غذا خوردن و یا خوابیدن او شدیدتر می شود. کودکان نسبت به همسالانی که می شناسند و در حضور بزرگسالانی که به توجه و حمایت آنان نیاز دارند، رفتار پرخاشگرانه بیشتری از خود نشان می دهند. (نوابی نژاد، ۱۳۷۰)

کلیدواژه ها: پرخاشگری، خشم، مشکلات رفتاری

تعاریف

برای درک مفهوم خشم و پرخاشگری لازم است این دو مفهوم را از یکدیگر متمایز کنیم. خشم شامل افکار، تصورات، هیجانات و احساسات فیزیکی است که چون مقدارشان زیاد است ممکن است افراد کنترل کمتری بر آن ها داشته باشند. پرخاشگری نوعی شیوه رفتاری است که به دنبال خشم ایجاد می شود. (غلامی حیدرآبادی، ۱۳۹۱)

واژه پرخاشگری را زمانی به کار می بریم که «رفتاری با هدف صدمه زدن یا آسیب رساندن به موجود زنده ای، که سعی دارد از چنین آسیبی اجتناب کند، بروز نماید». (کراهه، ۱۳۹۰)

پرخاشگری رفتاری را گویند که با هدف صدمه زدن - چه به صورت بدنی و چه به صورت کلامی - به فرد دیگر انجام می شود. (سلحشور، ۱۳۷۸)

ویژگی ها و مصادیق

ویژگی ها و مصادیق بارز رفتار پرخاشگرانه که توسط روان شناسان شناخته شده اند عبارتند از:

۱. بلندتر از دیگران صحبت کردن
۲. فخر فروشی به دیگران
۳. فشار آوردن به دیگران
۴. قطع کردن حرف دیگران
۵. زور گویی به دیگران
۶. تحقیر و تمسخر دیگران
۷. صحبت کردن و عمل کردن به جای

دیگران

۸. استفاده از الفاظ یا ژست های بدنی برای ترساندن دیگران، برای مثال چشم غره رفتن، به هم فشردن دندان ها و...
۹. تله گذاشتن برای دیگران.

(محمدخانی، ۱۳۸۸)

علل و عوامل

● عوامل زیست شناختی (ژنتیکی)
ترشح بعضی از مواد شیمیایی و هورمون ها در بدن انسان با پرخاشگری ارتباط دارند، تقریباً به همین دلیل میزان پرخاشگری در پسر بچه ها (به دلیل وجود هورمون های خاص) بیشتر است. همچنین در افراد مختلف میزان این مواد و هورمون ها متفاوت می باشد. (غلامی حیدرآبادی، ۱۳۹۱)

دخترها از تعداد کلمات، ژست ها و حالت های صورت و حرکات سر و علائم بدنی حدود دو برابر بیشتر از پسر ها برای بیان احساسات استفاده می کنند لذا ممکن است پرخاشگر به نظر آیند. در حالی که آن ها پرخاشگری نکرده اند و فقط به طور طبیعی و ژنتیکی طرز بیان شان این طور است و اگر پرخاشگر نامیده شوند، آن گاه واقعاً ممکن است پرخاشگر شوند! (صداقت، ۱۳۸۶)

پسر ها در کودکی در آن واحد فقط بر یک مطلب می توانند تمرکز کنند و پاسخ گو باشند. پس، اگر چندین موضوع را از آن ها بپرسید، چون سیستم ذهنی شان نمی تواند آن ها را از هم تفکیک کند (برعکس دختران) کلافه می شوند و ممکن است از خود پرخاشگری نشان دهند. (صداقت، ۱۳۸۶)

پسران، به علت فیزیولوژی ویژه خود، خواهان منطق بیشتری هستند و استدلال

را دوست دارند، سریع تر تصمیم می گیرند و کمتر حاضرند به اشتباهات خود اعتراف کنند. پس اگر پسر خود را وادارید که تصمیم گیری اش را بیشتر کش دهد و به اشتباه خود اعتراف کند، اغلب پرخاشگری می کند. برعکس، دختران، به علت فیزیولوژی خاص خود، خواهان احساس و عاطفه بیشتری در عین منطقی بودن هستند و برای تصمیم گیری به اطلاعات افزون تری نیاز دارند. بنابراین، اگر آن ها را وادارید سریع تصمیم بگیرند، ممکن است با پرخاشگری روبه رو شوید. (صداقت، ۱۳۸۶)

● عوامل خانوادگی

محیط خانوادگی می تواند باعث ایجاد یا کاهش پرخاشگری در فرزندان شود. برای مثال، اگر روش تربیتی خانواده سهل انگارانه باشد، با میزان بالای پرخاشگری در کودکان ارتباط دارد. از طرف دیگر، محدودیت بیش از اندازه و الگوهای خشک و خشن والدین می تواند منجر به بروز رفتارهای پرخاشگرانه در کودکان شود. تنبیه بدنی نیز - به خصوص اگر مکرر و بی حساب و کتاب اعمال شود - موجب بروز پرخاشگری و خصومت

در کودک می شود. (غلامی حیدرآبادی، ۱۳۹۱)

● عوامل اجتماعی

صحنه های خشونت آمیزی که کودک در اجتماع شاهد آن است، مانند دعوا و نزاع دو راننده تاکسی با یکدیگر، ممکن است موجب یادگیری رفتار پرخاشگرانه در وی شود، همچنین تأثیر فیلم های خشن تلویزیون را نمی توان از نظر دور داشت. (غلامی حیدرآبادی، ۱۳۹۱)

● شرایط حاکم بر مدرسه و نهادهای دیگر اجتماعی

فشارهای مسئولان، هم کلاسی ها و همسالان از یک سو ایجاد خشم می کنند و از سوی دیگر فرد را وامی دارند به منظور مصون ماندن در برابر این فشارها، خود الگوهای رفتار پرخاشگرانه داشته باشد. (محمدخانی، ۱۳۸۸)

● رسانه های گروهی به خصوص تلویزیون

نمایش فیلم ها و صحنه های پرخاشگرانه یا افراد پرخاشگر

در قالب قهرمان ملی و فرد برنده عملاً رفتارهای پرخاشگرانه را از طریق یادگیری جانشینی انتقال می دهد. افراد، به ویژه کودکان و نوجوانان، مستعد همانندسازی با شخصیت هایی هستند که برای دیگران پرجاذبه و قابل احترام به نظر می رسند. (محمدخانی، ۱۳۸۸)

سایر عوامل

● رویارویی با مشکلات و عدم تحمل کافی (غلامی حیدرآبادی، ۱۳۹۱)
● گاهی پرخاشگر بودن ناشی از یادگیری شیوه برخورد ما با مسائل ناراحت کننده است. (غلامی حیدرآبادی، ۱۳۹۱)

● گاهی پرخاشگری یک نشانه است که پیامی با خود دارد. برای مثال، نشان می دهد که کودک آزاده خاطر است، حقوقش پایمال شده یا نیازهایش به قدر کافی برآورده نشده است. (صداقت، ۱۳۸۶)
● داشتن توقعات و انتظارات زیاد از کودک که بیش از حد و توان او باشد، موجب پرخاشگری او می شود.

● اگر نگذاریم کودک همه کارهایش را

پرخاشگری در کودکان پیش دبستان

سپیده ظریف

کارشناس ارشد آموزش پیش از دبستان

خودش انجام دهد از او پرخاشگری خواهیم دید؛ زیرا کودک ناخودآگاه خدمات دیگران را به حساب بی ارزش بودن و کمبود شایستگی خود می گذارد. (صداقت، ۱۳۸۶)

● معمولاً عامل عصبانیت کودکان پیش دبستانی، احساس ناکامی و عدم امکان دسترسی آن ها به خواسته ها و نیازهای درونی شان است. (سلحشور، ۱۳۷۸)

پر خاشگری ممکن است از ناکامی های بنیادی ناشی شود یا به علت وجود مدل های پر خاشگرانه در محیط کودکان به وجود آید

راه های پیشگیری

- هرگز نزد کودک به کسی (چه حضوری و چه تلفنی) پرخاشگری و بی اعتنائی نکنید. به قدر کافی به کودک خود شخصیت بدهید و گرنه او سعی خواهد کرد با خشمگین نشان دادن، خود را قوی معرفی کند.
- رفتارهای ملایم و غیر پرخاشگرانه کودک را تشویق کنید.
- ناکامی را در کودک به حداقل برسانید. اگر لازم است به کودک «نه» گفته شود، با ملایمت این کار را انجام دهید و روی آن «نه» ایستادگی و حواس کودک را به موضوع دیگری جلب کنید.
- از لچ بازی و سر به سر گذاشتن با کودک جداً بپرهیزید. (صداقت، ۱۳۸۶)
- اگر کودک شما هیجان طلب است، او را در فعالیت های پرخاشگرانه قابل قبول اجتماع شرکت دهید؛ مانند ورزش های گروهی مختلف و مسابقات مثبت که در محله ها، پارک ها یا فرهنگ سراها برگزار می شود. (محمدخانی، ۱۳۸۸)

درمان

راهنمایی درمانی موفق برای کودکان و نوجوانان راهنمایی هستند

که بر مشکلات رفتاری ناشی از تعامل های والدین - کودک (برای نمونه، راهبرد آموزش والدین، رفتار درمانی خانواده) یا آموزش مهارت های حل مسئله و آموزش مهار خشم در کودکان تکیه می کنند. (منا، ۱۳۸۸)

روش بازی درمانی با رهیافت های گوناگون مانند روش غیرمستقیم، که رابطه درمانگر و کودک و ابزار احساسات کودک بیشترین اهمیت را دارد، بیشتر مورد استفاده قرار گرفته است. همچنین روش تحلیل رفتار، که در آن تفسیر رفتار کودک در بازی به عنوان اساس تغییر تلقی می شود، مورد توجه بوده است.

دیگر رهیافت های درمانی مورد استفاده برای کودکان خردسال دارای مشکلات رفتاری، شامل رهیافت هایی می شود که بر والدین متمرکز است. این قبیل رهیافت ها بر آموزش والدین مبنی بر تقویت رفتارهای مطلوب و نادیده گرفتن رفتارهای نامطلوب تکیه می کنند. (منا، ۱۳۸۸)

دیگر راه های مواجهه با پر خاشگری

- بهترین و انسانی ترین راه این است که افراد نیازها، توانایی ها، خواسته ها، افکار و احساسات خود را بشناسند، بتوانند آن ها را بیان و مدیریت کنند.
- متداول ترین نحوه برخورد با افراد پر خاشگر تنبیه آن هاست که البته جز نتیجه منفی اثر دیگری ندارد و در درازمدت رفتار پرخاشگرانه را افزایش می دهد. احتمال دارد تنبیه ملایم نگرش فرد را نسبت به رفتارش تغییر دهد و همچنین گاهی روشی به نام «تنبیه جایگزین» از هر دوی این روش ها مؤثرتر واقع می شود. تنبیه جایگزین به این معنی است که در حضور کودک اشخاصی که رفتارهای مشابهی دارند تنبیه شوند.
- تقویت رفتار مغایر با رفتار پرخاشگرانه.
- یکی دیگر از راه هایی که روان شناسان به آن می پردازند، تلاش برای تغییر نگرش

و افکار خشم برانگیز است. این روش متضمن این است که به افراد بیاموزیم خشم نتیجه افکار منفی و محرک است و فرد با شناخت این افکار می تواند خشم خود را مهار کند. (محمدخانی، ۱۳۸۸)

روش های جلوگیری از خشم

- آرمیدگی: ساده ترین روش های آرمیدگی مثل تنفس عمیق، تجسم تصورات مثبت و آرام بخش می توانند باعث فروکش کردن احساس خشم در فرد شوند.
- بازسازی شناختی: فرد تندخو باید سعی کند به تدریج نحوه نگرش خود را تغییر دهد.

- حل مسئله (مسئله گشایی): اغلب عصبانیت ناشی از نابه سامانی ها و مشکلات گریزناپذیر زندگی است.

- ارتباط بهتر: افراد تندخو و عصبانی گرایش به پریدن از موضوعی به موضوع دیگر دارند و طبعاً نتیجه گیری های آن ها پایایی و ثبات ندارد.

- رفتارهای طنز و شوخ طبعانه: شوخ طبعی می تواند مانع بروز خشم و پر خاشگری شود.

- تغییر محیط: بعضی اوقات عوامل محیطی، محرک اصلی خشم و پرانگیختگی فرد می شود. (سلحشور، ۱۳۷۸)

منابع

۱. سلحشور، ماندانا، پر خاشگری در کودکان و روش های رویارویی با آن، واژه آرا، تهران، ۱۳۷۸.
۲. صداقت، فرزانه؛ خشم و پر خاشگری در کودکان، تویی، تهران، ۱۳۸۶.
۳. غلامی حیدرآبادی، زهرا، مقابله با خشم در کودکان و نوجوانان، آوای نور، تهران، ۱۳۹۱.
۴. کراهه، باربارا، پر خاشگری از دیدگاه روان شناسی اجتماعی، ترجمه محمدحسین نظری نژاد، رشد، تهران، ۱۳۹۰.
۵. محمدخانی، پروانه؛ فرزندان خجالتی یا پر خاشگر، قطره، تهران، ۱۳۸۸.
۶. منا، روزان، مشاوره با والدین کودکان پر خاشگر، ترجمه احمد به پروژه، دانش، تهران، ۱۳۸۸.
۷. نوایی نژاد، شکوه، رفتارهای بهنجار و نابهنجار در کودکان و نوجوانان، ابتکار هنر، تهران، ۱۳۷۰.

روند تدوین مجدد برنامه دوره پیش دبستانی

مسعود تهرانی فرجاد

۱. اسناد و قوانین بالادستی نظام آموزش و پرورش کشور
 ۲. مطالعه و بررسی منابع دینی و علمی در حوزه تعلیم و تربیت کودک پیش دبستانی
 ۳. بررسی پژوهش های انجام شده در خصوص برنامه های آموزشی و پرورشی در دوره پیش دبستانی
 ۴. مطالعه برنامه درسی نظام های آموزشی دیگر کشورها در مقطع پیش دبستانی.
- ان شاء الله در شماره های بعدی از دستاوردهای این شورا با جزئیات بیشتری مطلع خواهید شد. شما مربیان و صاحب نظران می توانید نظرات و دیدگاه های خود را از طریق سردبیر مجله یا گروه پیش دبستان به این کار گروه ارسال نمایید.

پس از تدوین و ابلاغ سند برنامه درسی ملی از یک سو و ابلاغ سیاست های کلی تحول در نظام آموزش و پرورش کشور از سوی مقام معظم رهبری به تمام دستگاه های ذی صلاح، به سازمان پژوهش و برنامه ریزی مأموریت داده شد تا برنامه های دوره های آموزشی خود را در تمام مقاطع از پیش دبستان تا متوسطه مورد بازنگری قرار دهد. به همین منظور شورای برنامه ریزی پیش دبستان با تشکیل کارگروه های تخصصی به بازنگری «راهنمای برنامه و فعالیت های آموزشی و پرورشی دوره پیش دبستان مصوب شورای عالی آموزش و پرورش» اقدام نموده است.

هم اکنون این کارگروه در چهار محور زیر در حال مطالعه و بررسی است.

مورچه وفیل

اشاره

خانم پروین اعتصامی شاعر بلند آوازه ایران، اشعار بسیار زیادی درباره مفاهیم تربیتی و اجتماعی سروده است که نمونه ای از آن را که برای کودکان پیش دبستانی ملموس تر و عینی تر بود، انتخاب و با توجه به درک کودک ساده گردانی شده است.

ماجده عاشور پویان

یه روز و روزگاری، یه مورچه دید یه فیلی
 وای که بزرگ بود خیلی
 بارش رو زمین گذاشت، پاشو انداخت روی پاش
 گفت با خودش: «چرا همه ش کار می کنم،
 شب تا غروب بار می برم،
 پر می کنم خونه رو، تابستون و زمستون
 خسته می شم گم می شم تو دشت و تو بیابون
 چقدر باید راه برم با پاهای کوچکم
 اون وقت ببین این فیله رو، کار و باری نداره. از من خبر نداره.
 غذاش که رو به راهه به خرطومش می نازه.
 فیلبان خوب و مهربون براش مباره آب و دودن
 دست می کشه به سر و روش. وای که رفتم من از هوش.
 منم می خوام یه فیل بشم مثل یه فیل، عزیز بشم.

دیگه نمی رم خونه، نمی برم من دونه»

فيله شنید حرفاش رو، خندید و گفت: «زود پاشو. برو سراغ خونه ت، گم نشه آشپونه ت.
 اینجا که جای تو نیست، فیل رو با مورچه کاری نیست.

می خوای که له شی زیر پام، نندازی خود رو توی دام.»

مورچه اما لج بازی کرد. به حرف فیل گوش نکرد. دنبال فیل راه افتاد، به زیر پاش در افتاد.

وای بچه ها! بچه ها، له شد و نبود چاره.

بله، کودک باهوش! چراغ خونه مورچه شد خاموش.

مهارت قصه گویی

شیرین فاضلی

معرفی کتاب مهارت قصه گویی

ترجمه و نگارش: مصطفی رحماندوست

ناشر: انتشارات مدرسه

چاپ اول: ۱۳۹۱ در ۷۶ صفحه

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

این کتاب که در حقیقت ترجمه دست خورده کتاب The Familystory Telling hand book نوشته خانم Anne Pellwski می باشد در ۵ بخش سامان یافته است:

بخش اول: چرا قصه گویی کنیم؟

بخش دوم: چه وقت برای قصه گویی مناسب است؟

بخش سوم: چه نوع قصه هایی برای گفتن مناسب است؟

بخش چهارم: چگونه قصه بگوییم؟

بخش پنجم: چند قصه مناسب قصه گویی

مترجم محترم در پیش گفتار کتاب می گوید: «قبلاً کتاب قصه گویی، اهمیت و راه و رسم آن را نوشته ام لکن دوست داشتم برای ترویج سنت قصه گویی در ایران اسلامی، کار دیگری انجام دهم، تا اینکه کتاب حاضر به دستم رسید و آن را مناسب یافتم، لکن برای قابل استفاده بودن آن برای خوانندگان ایرانی ناچار شدم تغییراتی در آن دهم. از جمله اینکه به جای برخی قصه های ترجمه نشده، از قصه های ایرانی نام ببرم و یا به جای روزهای ملی و مذهبی وطن نویسنده از اعیاد و روزهای ملی ایران یاد کنم.»

مترجم با همین توضیحات می گوید: قصه گویی، سنتی دیرینه و دیرپاست که گذر زمان و گسترش وسایل ارتباط جمعی، در اهمیت، ارزش و تأثیر آن تغییری ایجاد نکرده است. قصه گویی برنامه ای است آرام بخش و فعالیتی بی خرج و پربار که اگر به صورت عادت در خانواده ها درآید بسیاری از نابسامانی های روانی بچه ها را درمان می کند و آن ها را از نعمت توجه محبت آمیز سیراب و سرمست می سازد. وی اظهار امیدواری کرده است که در آینده، بچه های هیچ خانه ای، پیش از شنیدن قصه های شیرین از زبان بزرگ ترها آماده خوابیدن نشوند و جز با آهنگ گرم و دلنشین لالائی ها به شهر رمز آلود خواب و رؤیا سفر نکنند.

در بخش اول کتاب (چرا قصه گویی کنیم؟) به این نکات اشاره شده است:

- ایجاد صمیمیت میان قصه گو و مخاطب هایش.

- نمایش پاسخگوی نیاز افراد بدون وسیله و مقدمات.

- بهترین راه بیان آرزوها با زبان مشترک انسان ها و انتقال

ارزش های اخلاقی و معنوی از نسلی به نسل دیگر، باز انتقال سینه به سینه سنت ها و آداب و رسوم.

- نشان دادن خلق و خو و ارزش های معنوی سایر اقوام و ملل و در نتیجه فراهم آوردن زمینه تحمل دیگران و عقاید آنان

- زمینه سازی برای ایجاد نشاط، تأمین بهداشت روانی و درمان ناراحتی ها.

- به ارمغان آوردن احترام و اتکای به نفس برای افراد با سنین میان سال.

در این بخش به کتاب «از پیری لذت ببرید» نیز اشاره شده است. در بخش دوم کتاب (چه وقت برای قصه گویی مناسب است؟) به چند موقعیت اشاره شده است، از جمله «هنگام خواب»، «هنگام با هم بودن مثل اردوها»، «هنگام مسافرت»، «هنگام نشست های خانوادگی، گردش ها و انجمن ها»، «هنگام تعطیلات»، «روزها، جشن ها و مراسم مذهبی و دیگر ایام ویژه» (مثل سالروز تولد فرزندان) و «همیشه و هر روز»

در بخش سوم (چه نوع قصه هایی برای گفتن مناسب است؟) به چند مورد اشاره شده است.

- قصه هایی پیرامون تاریخ و سرگذشت خانواده؛

- قصه های عامیانه «افسانه ها و اسطوره ها»؛

- داستان هایی پیرامون محیط اطراف؛

- داستان های سرگرم کننده؛

- داستان هایی که به کمک شنوندگان گفته می شود؛

- داستان هایی که به کمک اجسام گفته می شود.

بخش چهارم (چگونه قصه بگوییم؟) در این بخش به شیوه هایی همچون قصه گفتن به طور جدی و احساس برانگیز، قصه گفتن با صدایی طبیعی و آرام، قصه گفتن همراه با ژست و ادایی مختصر، اشاره و در نهایت از سه قاعده اساسی برای قصه گویی خوب نام می برد: ضرورت طبیعی بودن رفتار و سخنان قصه گو، نبود مبالغه و اغراق در رفتار و سخنان قصه گو (مگر قصه های با قصد سرگرمی و تفریح) و انتخاب قصه هایی که به موضوع و محتوای آن به صورت واقعی و نمادین، ایمان و اعتقاد داشته باشد.

بخش پنجم (چند قصه مناسب برای قصه گویی)

در این بخش از چند قصه از جمله «جادوهای ماری» نوشته لوییس اسلوبورکین و «چه کسی توی این خانه کوچک زندگی می کند» از کتاب داستان های روسی پیتربیر «Oldpeters» نام برده شده است.

این قصه، قصه ای است عامیانه و قدیمی که با حرکات انگشتان گفته می شود. این قصه همراه با متن و بیان نحوه حرکت انگشتان دست در کتاب آمده است.

برگ اشتراک مجله های رشد

نحوه اشتراک:

شما می توانید پس از واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سهراب آزمایش کد ۳۹۵، در وجه شرکت افست از دو روش زیر، مشترک مجله شوید:

۱. مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی: www.roshdmag.ir و تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات فیش واریزی.
۲. ارسال اصل فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی (کپی فیش را نزد خود نگه دارید).

♦ نام مجلات در خواستی:

.....

♦ نام و نام خانوادگی:

♦ تاریخ تولد: ♦ میزان تحصیلات:

♦ تلفن:

♦ نشانی کامل پستی:

استان: شهرستان: خیابان:

شماره فیش بانکی: مبلغ پرداختی:

پلاک: شماره پستی:

♦ اگر قبلاً مشترک مجله بوده اید، شماره اشتراک خود را بنویسید:

امضا:

- نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۱۶۵۹۵/۱۱۱
- وبگاه مجلات رشد: www.roshdmag.ir
- اشتراک مجله: ۰۲۱-۷۷۳۳۶۶۵۶/۷۷۳۳۵۱۱۰/۷۷۳۳۹۷۱۳-۱۴

- ♦ هزینه اشتراک یکساله مجلات عمومی (هشت شماره): ۳۰۰/۰۰۰ ریال
- ♦ هزینه اشتراک یکساله مجلات تخصصی (چهار شماره): ۲۰۰/۰۰۰ ریال

باهمراهان

در آخرین شماره این دوره با بخش باهمراهان در خدمت شما هستیم. از این که با راههای مختلف با ما ارتباط برقرار می کنید، بسیار سپاسگزاریم. خوشبختانه بسیاری از نامه ها و نوشته ها از طریق پست الکترونیکی به دستمان رسید که مزیت های زیادی دارد، از جمله صرفه جویی در وقت، امکان اعلام وصول نامه های رسیده، تسریع در امر داوری مقالات و اعلام نتیجه و ... که از این بابت از شما سپاسگزاریم. از همه کسانی که مایل اند نوشته ها و آثار خود را برای مجله ارسال کنند خواهشمندیم، حتما شرایط ارسال مقاله را که در شناسنامه (صفحه ۱) مجله آمده است به طور دقیق مطالعه کنند. همچنین مشخصات کامل و شماره تماس خود را نیز حتما قید نمایند.

مقالات و نوشته های دوستانی که نام آن ها را می آوریم، به دستمان رسید. متأسفانه به علت حجم کم مجله، میزان، تنوع و حجم بالای آثار دریافتی از همکاران محترم، امکان چاپ همه آن ها نیست و مجبور به گزینش هستیم. با پوزش از همه این دوستان، کماکان منتظر سایر آثار آنان باقی می مانیم.

نازبانونشیا، تهران؛ نسرین قلمی، مربی، منطقه ۵ تهران؛ مریم شالچی، مربی پیش دبستان، قزوین؛ مریم طاهریان، تهران؛ فهمیه آری، کارشناس گفتار و زبان، شاهرود؛ علی کریمی یار، ارومیه، آذربایجان غربی؛ زهرا عظیم پور، رحیمه منصوری گرگر؛ افشار نجف زاده کریم کندی، نمین؛ لیلا نیهانی، دبیر ریاضی مدرسه راهنمایی شاهد ارشاد، اهواز؛ مرضیه معین، آموزگار، نجف آباد؛ مهناز قاسمیان، دبیر گرافیک هنرستان بعثت، ساری؛ حمید عبدالملکی؛ نرگس نوری و حسین صادق پور؛ مهین شریعتی، دبیر مدرسه راهنمایی، اصفهان؛ سعید شایگان دوست، بوانات، فارس؛ زهرا شکوری مقدم، مربی، دبستان حضرت آمنه (س)، قائمشهر؛ فرحناز و بهناز قاسمیان، دبیر تربیت بدنی، مازندران؛ مریم بابایی، معاون، منطقه ۵ تهران؛ اسماعیل برقی، رضا برادری، احمد شبانی.

با مجله های رشد آشنا شوید

مجله های رشد توسط دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می شود.

مجله های دانش آموزی

(به صورت ماهنامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می شود):

(برای دانش آموزان آمادگی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی)

(برای دانش آموزان پایه های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی)

(برای دانش آموزان پایه های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی)

(برای دانش آموزان دوره آموزش متوسطه اول)

(برای دانش آموزان دوره آموزش متوسطه دوم)

مجله های بزرگسال عمومی

(به صورت ماهنامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می شود):

♦ رشد آموزش ابتدایی ♦ رشد آموزش متوسطه ♦ رشد تکنولوژی آموزشی

♦ رشد مدرسه فردا ♦ رشد مدیریت مدرسه ♦ رشد معلم

مجله های بزرگسال و دانش آموزی تخصصی

(به صورت فصلنامه و چهار شماره در هر سال تحصیلی منتشر می شود):

- ♦ رشد برهان آموزش متوسطه اول (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره متوسطه اول)
- ♦ رشد برهان آموزش متوسطه دوم (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره متوسطه دوم)
- ♦ رشد آموزش قرآن ♦ رشد آموزش معارف اسلامی ♦ رشد آموزش زبان و ادب فارسی ♦ رشد آموزش هنر ♦ رشد آموزش مشاور مدرسه ♦ رشد آموزش تربیت بدنی ♦ رشد آموزش علوم اجتماعی ♦ رشد آموزش تاریخ ♦ رشد آموزش جغرافیا ♦ رشد آموزش زبان ♦ رشد آموزش ریاضی ♦ رشد آموزش فیزیک
- ♦ رشد آموزش شیمی ♦ رشد آموزش زیست شناسی ♦ رشد آموزش زمین شناسی
- ♦ رشد آموزش فنی و حرفه ای و کار و دانش ♦ رشد آموزش پیش دبستانی

مجله های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش جویان مراکز تربیت معلم و رشته های دبیری دانشگاه ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می شود.

♦ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی.

♦ تلفن و نمابر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۷۸